PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

JAPAN-NEDERLAND IN OOST-AZIË.

195 hal

VI, 326

JAPAN-NEDERLAND

IN

Oost-Azië.

Eene militaire studie

DOOR

G. NYPELS,

kapitein der infanterie van het O.-I. leger.

MET EEN KAART.

HAARLEM,
DE ERVEN LOOSJES,
1899.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.E.W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I
Tanggal : 01-07-2010
Nomor Induk : 1052/PN-MUSEUM/10
RIB - ID : 0000-29465760
ITEM - ID : 1208050151
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORWOORD.

Bij het samenstellen van dit werkje stelde ik mij tot eigenlijk doel een begrip te geven van hetgeen Japan in tijden van oorlog voor Nederland in Oost-Azië kan beteekenen als neutraal, als vriend of als vijand.

Op weg daarheen maakten de volgende punten neven-doelen uit: het in herinnering brengen van hetgeen Nederland in en voor Japan geweest is;

het aangeven van de beteekenis der omwenteling, die Japan met bijna fabelachtige snelheid van een verborgen middeleeuwschen —, tot een op den voorgrond tredenden modernen staat gemaakt heeft.

De correctie kon niet door mijzelf verzorgd worden. Ik hoop dat zij, in weerwil van de vreemde namen, niet te wenschen moge overlaten.

G. N.

SALATIGA, 1899.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

INHOUD.

EERSTE HOOFDSTUK.

Geschiedenis, aardrijkskunde, staatkundige indeeling van Japan.

		Bladz.
§ 1.	Beknopt overzicht van de geschiedenis	1
§ 2.	Beknopt aardrijkskundig overzicht	8
§ 3.	De staatkundige indeeling en het bestuur	13

TWEEDE HOOFDSTUK.

Geschiedenis der nederlandsche factorij in Japan. Jongste geschiedenis van Japan. 1600—1899.

§ 4.	De Nederlanders in Japan, van 1600—1844	16
§ 5.	Het aandeel van Nederland in de openstelling van Japan voor den wereldhandel. 1844—1859	22
§ 6.	Het afnemen van Nederland's invloed in Japan. De gebeurtenissen tot aan het herstel van den mikado in de wereldlijke macht. 1859—1868	44
§ 7.	De groote hervorming op staatkundig en maatschappelijk gebied. Japan geheel open. 1868—1899	57

DERDE HOOFDSTUK.

De landmacht.

§ 8.	De organisatie.	71
§ 9.	De formatie.	80
§ 10.	Recruteering, aanvulling en mobilisatie van personeel, paarden en materieel (waaronder het spoorweg- en telegraafnet)	94
§ 11.	Graad van geoefendheid en militaire geest	105
§ 12.	De uitbreiding van het leger	112

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VIERDE HOOFDSTUK.

De oorlogs- en handelsvloot.

BLADZ.

§ 13. De organisatie en de formatie van de keizerlijke marine 119
§ 14. De handelsvloot 137
§ 15. De beteekenis van de japansche vloot 140
§ 16. Te verwachten oorlogshandelingen van vijandelijk Japan in Nederlandsch-Indië (zeeoorlog, coups de mains, expeditionnaire macht)..... 142

VIJFDE HOOFDSTUK.

Beteekenis van den handel van Japan voor onze koloniën, wanneer Nederland in oorlog wordt gewikkeld met eene andere mogendheid.

§ 17. De verhouding van neutraal Japan tot onze koloniën, uit een handelsoogpunt beschouwd..... 147
§ 18. Handelsartikelen uit Japan te krijgen..... 153

ZESDE HOOFDSTUK.

Wijze van oorlogvoeren van de Japanners.

§ 19. Strategie en oorlogsgebruiken 163
§ 20. Tactiek en oorlogsgebruiken..... 180

Slotwoord 187
Bronnen voor meer-uitgebreide studie..... 192

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

EERSTE HOOFDSTUK.

Geschiedenis, aardrijkskunde, staatkundige indeeling.

I.

Beknopt overzicht van de geschiedenis van Japan.

De mikado alleenheerscher.

Volgens de geschiedenis stamt de keizer of mikado rechtstreeks van de hoogste godheid, de zonnegodin *Amaterasoe* af. Een harer kleinzonen daalde uit den hemel en stichtte de dynastie welke thans nog op den japanschen troon zetelt.

De mythologie begint 600 jaren vóór Christus den vorm van geschiedenis aan te nemen, toen Jimnoe Tenno aan de regeering was.

Omtrent twee eeuwen nà Christus — de schrijvers verschillen nogal in de opgave van den juisten tijd — trok een japansche vloot naar Korea en vermeesterde een groot gedeelte van dit schiereiland. Deze gebeurtenis had voor Japan groote gevolgen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De chineesche beschaving en ontwikkeling, die ook in Korea doorgedrongen waren, werden nu, evenals de godsdienst van Confusius, naar Japan overgebracht, dat, althans voor de zuidelijke helft, daardoor in korten tijd op het gebied van landbouw en kunst belangrijke schreden voorwaarts deed.

Van grooter invloed werd, omtrent 600 jaren nà Christus, nog de invoering van den Boedha-godsdienst, die veel dieper tot het gemoed van de geloovigen spreekt dan de oude japansche veel-godenleer en dan de eenvoudige zedenleer van Confusius; ook voerden de predikers van het Boedhisme vele nieuwigheden in, die tot de beschaving van de Japanners veel hebben bijgedragen.

Het is voor een groot deel aan dezen invloed te wijten, dat de mikado zich meer aan het geestelijken minder aan het wereldlijk gezag gelegen ging laten liggen. Hierdoor nam geleidelijk de macht toe der stadhouders (daimios), die den vorst in de verschillende deelen van het rijk vertegenwoordigden. Zij werden hoe langer hoe meer erfelijke leenmannen, onder wie het volk in lijfeigenschap leefde.

In den loop der tijden werd de afzondering van den mikado in zijn paleis te Kioto (zuidkust van Nippon) zoo, dat slechts enkele uitverkorenen meer tot hem toegelaten mochten worden.

Naar gelang de macht van den keizer de daimios minder in bedwang hield, traden deze meer als onafhankelijke vorsten in hun gebied op en herhaaldelijk voerden zij onderling oorlogen tot uitbreiding van dat gebied.

Tegen de helft der twaalfde eeuw deed de mikado

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eene poging om de eenheid onder zijn gezag weêr te herstellen, maar deze leidde, zooals wij zien zullen, tot een geheel ander resultaat.

De mikado godsdienstig hoofd, de shogun wereldlijk gebieder.

De mikado benoemde namelijk een der invloedrijkste vorsten Yoritomo, tot shogun of „veldheer van de kroon." Deze zou de daimios weer aan het gezag van den keizer moeten onderwerpen. Inderdaad gelukte het hem de leenmannen, die zich niet goedschiks naar zijn wil voegden, door geweld daartoe te verplichten. Maar toen Yoritomo uit den gevoerden strijd met roem overladen terugkeerde, zich bewust van zijne macht en bezield met een heerschzucht die niets ontzag, dwong hij den mikado, dien hij had moeten verlossen, juist zich geheel te Kioto op te sluiten en nam hij zelf de regeering over het rijk in handen.

De mikado bleef steeds bij den Japanner in groote vereering, maar verder strekte de invloed en het aanzien der opvolgende keizers zich gedurende zeven eeuwen niet uit. Al dien tijd heerschten de elkander opvolgende shoguns als feitelijke vorsten van Japan en de aanrakingen met het buitenland werden dan ook geheel door hen beheerscht en geleid. Zij werden door de vreemdelingen als de keizers van Japan beschouwd.

De shoguns (ook taikoens genoemd) kozen achtereenvolgens Kamakœra, Odawara en Jedo [1]) tot zetel.

[1]) Jedo heet tegenwoordig Tokio. Deze plaatsen liggen alle in elkanders nabijheid op de westkust van het eiland Nippon.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Japan nam in beschaving en welvaart toe, niettegenstaande zoowel binnenlandsche opstanden als oorlogen met Korea meermalen groote ellende over het land brachten.

De eerste Europeanen die op Japan voet aan wal gezet hebben, vonden daar dan ook een volk dat in menig opzicht niet bij Europa ten achter stond, al berustte zijne beschaving op andere maatschappelijke grondslagen.

De eerste Europeanen in Japan.

Volgens een verhaal zou de Venetiaan Marco Polo; omtrent 1300 jaren nà Christus, Japan aangedaan hebben; de juistheid daarvan wordt thans vrij algemeen in twijfel getrokken. De portugeesche zeevaarder Mendoz Pinto wordt beschouwd als de eerste Europeaan die Japan bezocht heeft.

De Portugeezen strekten, van hunne nederzettingen in Malakka, hunne tochten uit tot de Rioe-Kioe eilanden. Toen Mendoz Pinto in 1542 Tanegasima (het noordelijkste eiland van de Rioe-Kioe groep) aandeed, kreeg hij de uitnoodiging om een bezoek te brengen aan een der vorsten op Kioeschioe, welke door chineesche handelaars reeds veel over de Europeanen gehoord had. De ontvangst was zeer vriendelijk. Daarmede begon het verkeer van de Portugeezen eerst met Kioeschioe en vervolgens ook met de noordelijk daarvan gelegen groote eilanden Shikokoe en Honschioe, Nippon of Hondo.

De handelsgemeenschap nam gestadig toe. Maar bij den ijver, dien de Jezuiten in alle portugeesche ne-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

derzettingen aan den dag legden, kon het niet lang duren of deze orde maakte ook Japan tot haar arbeidsveld. Door de vrijzinnige denkbeelden, die den Japanners eigen waren, werd de arbeid der priesters eerst niet bemoeilijkt en het christendom vond in Japan zooveel aanhangers, dat men reeds sprak van een christenstaat in het oosten, en dat in 1582 een gezantschap van aanzienlijke Japanners den paus te Rome hulde ging brengen.

De ijver door de Jezuiten betoond en de voorspoed waarmede deze bekroond werd, konden niet welgevallig zijn aan den shogun en nog minder aan den mikado. Zij begonnen dan ook de christen-uitbreiding tegen te werken en wisten daarbij partij te trekken van den naijver, die de beide geestelijke orden bezielde, welke toen in Japan naast elkander en veelal vijandig tegen elkander optraden, de orde namelijk der Jezuiten en die der Franciskanen. Die onderlinge twist verzwakte de positie van het catholicisme zeer. In 1587 werd een verbanningsbesluit tegen de priesters uitgevaardigd. Toen het echter bleek dat dezen bij velen steun vonden, kwam het besluit niet tot uitvoering, maar werd de uitbreiding van het christendom toch belangrijk beperkt.

In het begin der 17e eeuw kwamen Nederlanders in Japan. Zij stonden vijandig tegenover de Portugeezen, zoowel door de staatkundige aangelegenheden als door het verschil in godsdienst, alsook door handelsnaijver. Eenigen tijd later volgden de Engelschen. In de kuiperijen der Europeanen onderling en ten opzichte van Japan koos de shogun partij tegen de roomsch-katholieken, hetgeen voor hem hetzelfde was

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

als tegen de Portugeezen. De vertegenwoordigers van die natie werden dan ook tegengewerkt en geweerd; de Nederlanders wonnen daarentegen in aanzien.

De vervolging der katholieken nam langzamerhand woester vormen aan; in 1623 kregen de missionarissen andermaal bevel om Japan te verlaten, tevens werden allerlei pogingen, ook gewelddadige, aangewend om de afvallige Japanners weer tot hun ouden godsdienst terug te brengen. Toen velen in dien strijd der godsdiensten als martelaars stierven en anderen daarin eene aanmoediging vonden om hun geloof niet prijs te geven, werden de besluiten uitgevaardigd, die Japan tot afzondering en opsluiting gebracht hebben, waarin het ruim twee en eene halve eeuw gebleven is en waaruit het thans eerst sedert ongeveer dertig jaren weer verlost is.

Gesloten Japan.

Aan de bevelen tegen het belijden van het christendom werden namelijk andere toegevoegd, die in fond dezelfde strekking hadden maar veel verder reikten. Voortaan zouden alleen de havens van Firato en Nagasaki (westelijk van Kioeschioe) voor europeesche handelaars opengesteld zijn, maar ook in die plaatsen werden de Portugeezen nog zooveel mogelijk tegengewerkt en getergd. Nog bleef het catholicisme echter te welig tieren.

Daarom kwam het tot een streng verbod, op straffe des doods, aan elken Japanner om zijn land te verlaten, of er, als hij daarbuiten was, terug te keeren. De japansche schepen mochten niet zoo groot zijn

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat zij de zee konden oversteken. Het belijden van het christendom werd den Japanners uitdrukkelijk en zonder voorbehoud verboden. Op het aanbrengen van christenen werden belooningen gesteld. Om de Portugeezen onder streng toezicht te kunnen houden werd het recht tot verblijf in Japan voor hen tot het eilandje Decima beperkt.

Ook daarbij zou het echter niet blijven. Eenige daimios steunden de christenen om den shogun, op wiens macht zij door alle eeuwen heen naijverig waren gebleven, afbreuk te doen. De katholieken gaven hun geloof niet prijs, maar onttrokken zich aan de gruwelen, die vooral op Nippon gepleegd werden, door naar Kioeschioe te vluchten, waar zij in grooten getale vooral bij de Sinabaragolf samentrokken. De landheer van die streek kreeg opdracht tot hunne *geheele verdelging* over te gaan. De woeste strijd, die uitvoering gaf aan dit bevel, eindigde met de inname van hun laatste bolwerk, de vesting Sinabara, welke met hulp van nederlandsche en chineesche schepen (bombardement) vermeesterd werd (1638).

Sedert dien tijd kan het christendom op Japan als uitgeroeid beschouwd worden, hoewel, volgens enkelen, steeds eenige vertakkingen in het geheim in het leven zijn gebleven.

Om de kroon op het werk te zetten werden de Portugeezen in 1639 *voor altijd* uit Japan gebannen. De Engelschen hadden ondertusschen den handel op Japan uit eigen beweging reeds opgegeven. Onder die omstandigheden vaardigde de shogun het besluit uit, dat alleen de Europeanen welke tot de nederlandsche factorij behoorden, voortaan in Japan mochten ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

blijven en handeldrijven. In het volgende hoofdstuk zullen wij zien op welke wijze die alleenhandel der Nederlanders door de Japanners geduld werd.

Het afsluitingsstelsel heeft Japan, ook inwendig, een tijd van vroeger ongekende rust bezorgd, maar het doemde ook alles tot een stilstand, die het volk in middeleeuwsche toestanden deed blijven, terwijl Europa zijne nieuwe geschiedenis doorleefde.

De belangrijkste gebeurtenissen, die het rijk in dat tijdperk van de 17de, 18de en de eerste helft van de 19de eeuw doorleefde, weerspiegelen zich duidelijk genoeg in de lotgevallen der nederlandsche factorij, om hiervoor te kunnen verwijzen naar het tweede hoofdstuk, dat de staatkundige omgang van Japan met die factorij en daarna de geschiedenis van *„heropend Japan"* zal behandelen.

II.

Beknopt aardrijkskundig overzicht van Japan.

Het japansche rijk bestaat uit een grooten door eilanden gevormden boog, die de zee van Ochotsk, de japansche- en de chineesche Oostzee ten oosten begrenst en zich van den zuidpunt van het schiereiland Kamtschatka tot en met Formosa uitstrekt.

Het middengedeelte bestaat uit vier groote eilanden, „Jesso," „Nippon, Honschioe of Hondo," „Shikokoe" en „Kioeschioe." Formosa is sedert 1895 eene kolonie van Japan, het behoorde voordien tot China.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ten oosten van Japan strekt zich de Groote Oceaan, zonder door eenige eilandengroep van beteekenis verbroken te worden, tot aan de westkust van Noord-Amerika uit.

Grootte.

De oppervlakte der vier voormelde groote eilanden komt ongeveer overeen met die van Groot-Britannië en Ierland; ook de ligging van Japan, nabij de oostkust van het vaste land, doet denken aan de stelling, die Engeland bij de westkust van datzelfde vaste land inneemt.

De Japanner noemt zijn land Nippon, welke naam wij slechts aan het grootste der eilanden geven, dat hij Hondo noemt.

Kusten (havens).

Het overheerschend karakter der kusten is rotsachtig en steil, terwijl de daarin gevormde bochten slechts bij uitzondering geschikte havens vormen. Maar die steile kusten zijn toch op vele punten afgewisseld door in zee verloopende lage en vlakke gedeelten, waarin inhammen meer bruikbare havens vormen voor weinig diepgaande schepen. Alleen de zuidkust van Nippon en de noord-westkust van Kioeschioe zijn rijker aan havens voor diepgaande schepen. Hier vindt de groote vaart als voornaamste: Jedo of Tokio, Jokohama met Kanagawa, Hiogo met Kobe, Osaka op Nippon, Nagasaki op Kioeschioe; op de westkust van Nippon zijn Niigata en Kanazama, op Jesso Hakodate druk bezocht.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Volgens met het meerendeel der mogendheden gesloten verdragen is Japan thans weer voor den handel en het verkeer met het buitenland geopend; de havens gaan, althans voor een gedeelte, eene mooie toekomst te gemoet.

Bergen.

Het $^9/_{10}$ van Japan is bergland. De hoogste berg is de Foesijama, niet ver van Jokohama gelegen; hij is 3750 M. hoog. Voor het verloop der bergruggen verwijzen wij naar de kaart. De bodem is zeer vulkanisch, aardbevingen komen vaak voor; verschillende vuurspuwende bergen zijn nog in werking, ook treft men op veel punten warme bronnen aan.

Rivieren. Meren.

Daar de smalle eilanden over hunne geheele lengte bergruggen dragen, kunnen zij, hoewel zeer rijk aan water, toch geen rivieren met grooten loop hebben.

De aard der rivieren stemt overeen met dien der indische kali's. In den drogen tijd krimpen de breedste tot beken in, in den natten tijd worden de kleinste vaak woeste stroomen. Overstroomingen brengen dan dikwijls groote ellende over uitgestrekte streken.

Uit dit alles volgt dat de scheepvaart van het meerendeel dier rivieren niet veel voordeel kan trekken, tenzij zij gekanaliseerd zijn, zooals bij verschillende dan ook het geval is. In het algemeen is het aantal kanalen groot.

De voornaamste rivieren die in haar benedenloop

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

voor stoomschepen bevaarbaar zijn, zijn: op Nippon de Sinano-gawa (westkust), de Kiso-gawa (zuidoostkust) en de Tone-gawa (oostkust); op Kioeschioe de Chikoego; op Jesso de Ishikari.

Veelvuldig komen meren voor. Het grootste, het Biwa-meer in Zuid-Nippon, wordt druk bevaren, ook door stoomschepen.

Klimaat.

Voor het klimaat moet verschil gemaakt worden tusschen de zuidelijke en de meer noordelijk gelegen eilanden. Vergelijkt men de ligging van geheel Japan met punten op gelijke breedte in het westen, dan is de zuidpunt van Formosa ter hoogte van Mekka en het noordelijkste der Koerillen-eilanden op dezelfde breedte als Londen gelegen. Het klimaat stemt echter niet overeen met de streken op gelijke breedte in het westen, maar is kouder. Om voor de hoofdeilanden de gedachte te bepalen, is de volgende vergelijking, naar onze meening, de eenvoudigste: Formosa heeft de temperatuur van Algiers, Kioeschioe die van Zuid-Frankrijk, Nippon die van Noord-Frankrijk, Jesso die van Denemarken, terwijl de Koerillen zich tot in het barre klimaat van Noorwegen uitstrekken.

Geldt deze vergelijking in het algemeen, voor den plantengroei moet daarbij weer aangeteekend worden, dat hij voor Formosa tot en met Nippon rijker en weelderiger is dan in de streek in het westen, waarmede die eilanden hier vergeleken zijn. Dit vindt zijne oorzaak in den voor de flora bijzonder gunstigen vochtigheidstoestand, gepaard aan den invloed der even gunstig afwisselende winden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het jaar kent regelmatig twee regenmaanden bij uitnemendheid, de ergste omtrent juni, de andere in december (de bronnen stemmen hieromtrent niet ten volle overeen).

Hoewel de gegevens betreffende de afwisseling der winden niet bij alle schrijvers overeenstemmen, kan daaromtrent toch gezegd worden, dat zij geregeld twee kenteringen veroorzaken, waarbij de heerschende winden zijn: november tot maart noord- en noord-oost winden; april tot juni overgang van noord- tot zuid-west; juli tot september zuid-west winden; october en november overgang van zuid-west tot noord. Hieruit blijkt dat de jaargetijden niet van gelijke lengte zijn. Men spreekt in Japan ook van lente, zomer, herfst en winter.

Hevige stormen maken de japansche en chineesche zeeën in het midden en op het einde van het jaar vaak gevaarlijk voor de scheepvaart. Vooral gevreesd zijn de typhoons, stormen door draaiwinden veroorzaakt, die zoowel op zee als op land groote verwoestingen kunnen aanrichten.

Bevolkingscijfers. Groote steden.

Zijn de eilanden Nippon, Shikokoe en Kioeschioe dicht bevolkt, het aantal bewoners van Jesso is daarentegen nog gering. Het totaal der inwoners van Japan wordt op ongeveer 44 millioen geschat (Groot-Britannië 40 millioen).

Volgens de laatste opgave voor de belasting (januari 1896) zijn er niet minder dan negentien steden, die eene bevolking van meer dan 50000 zielen heb-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ben. Het zijn: Tokio 1268000, Osaka 487000, Kioto 340000, Nagoija 215000, Hiogo-Kobe 161000, Jokohama 170000, Hiroshima 100000, Kanazawa 89000, Sendai 82000, Nagasaki 72000, Koemamoto, Tokoeshima en Foekoeaka 60 à 70000, Toijama, Wakoijama, Kagoshima, Okaijama, Niigata en Hakodate 50 à 60000 inwoners.

III.

De staatkundige indeeling en het bestuur van Japan.

Het huishouden van den japanschen staat is, sedert de omwenteling van 1868, geleidelijk op vasten grondslag gesteld.

De keizer.

Volgens de grondwet van 1889 heeft de mikado of keizer in alle regeeringsdaden de opperste macht. Hij wordt bijgestaan door een „kabinet" van negen ministers, dat hij zelf kiest en dat aan hem alleen verantwoordelijk is. Hij heeft een „raad", wiens leden door hem opgeroepen worden om over gewichtige zaken te adviseeren. Het recht tot oorlog verklaren, tot vrede sluiten en tot het aangaan van verdragen met andere mogendheden berust bij den keizer.

Ministers.

Het kabinet bestaat uit een voorzitter-eerste minister en uit ministers van justitie, binnenlandsche

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zaken, verkeersmiddelen, leger, landbouw en handel, buitenlandsche zaken, onderwijs, vloot en financiën.

Wetgevende macht.

De wetgevende macht berust bij twee huizen of kamers, beide van 300 leden. Elke wet moet door de twee kamers goedgekeurd zijn, maar zij krijgt eerst kracht en macht door de onderteekening van den keizer.

„De eerste kamer of het heerenhuis" (Kizokoe In) bestaat gedeeltelijk uit leden van de keizerlijke familie en van den hoogen adel, anderdeels uit personen, die wegens uitmuntende eigenschappen of aan den staat bewezen diensten door den keizer gekozen worden, eindelijk uit (50) leden, welke door de hoogst aangeslagenen in de nationale belasting worden gekozen. De eerstbedoelde leden worden voor hun leven, laatstgenoemden voor zeven jaren geïnstalleerd.

„De tweede kamer of het huis der vertegenwoordigers" bestaat uit leden, die minstens 30 jaren oud moeten zijn en die voor vier jaren door de kiezers in de districten worden gekozen. Zij moeten, evenals de kiezers, eene bepaalde som in de belastingen betalen.

Administratieve indeeling.

Het rijk is tot goed beheer en bestuur verdeeld in 3 Foe of zelfstandige steden (Tokio, Kioto en Osaka) en in 43 Ken of prefectures; onder deze zijn ook de Rioe-Kioe of Lioe-Tschioe eilanden opgenomen; daarentegen heeft Jesso eene eigene administratie en wordt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Formosa als eene kolonie beheerd. Alle prefecten hebben gelijken rang. Zij staan onder het ministerie van binnenlandsche zaken.

Er waren in 1897 48 gerechtshoven en 7 hoogste gerechtshoven, welk aantal thans wel uitgebreid zal wezen. De regeling van het rechtswezen op europeeschen voet heeft in 1899 voor geheel Japan haar beslag gekregen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

TWEEDE HOOFDSTUK.

Geschiedenis der nederlandsche factorij in Japan.

Jongste geschiedenis van Japan. 1600—1899.

IV.

De Nederlanders in Japan, van 1600 tot 1844.

Eerste Nederlanders in Japan.

De eerste Hollanders kwamen in dienst van portugeesche schepen in Japan (1585).

Het eerste schip dat onder hollandsche vlag dit land bezocht, behoorde tot de op hare reis om de wereld geheel uit elkander geraakte vloot van Mahu en de Cordes. Het stond onder Quackernaeck en had een Engelschman W. Adamsz tot opperstuurman. Toen het schip in 1600 op de kust van Kioeschioe geankerd was, wisten de Portugeezen de Japanners over te halen om de bemanning, die maar meer uit vijf personen bestond, gevangen te nemen en het schip prijs te verklaren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Dank zij het optreden van Adamsz kregen onze landgenooten later de vrijheid terug. Twee hunner, waaronder Quackernaeck, konden na een ruim tweejarig verblijf het land verlaten. Adamsz zelf had zich in dien tijd onmisbaar gemaakt door de Japanners in veel zaken voor te lichten en mocht daarom niet mee vertrekken. Zijn invloed is later den Nederlanders en den Engelschen, bij het aanknoopen van relatiën met Japan, in menig opzicht ten goede gekomen.

De twee bevrijden kwamen terecht bij de vloot van Matelief, die bij Malakka strijd voerde tegen de Portugeezen. De inlichtingen die zij gaven zijn de aanleiding geworden tot het zenden van twee schepen, welke in 1609 onder Specx te Firato voor anker kwamen. Een van daar naar den shogun gezonden gezantschap verkreeg voor de Nederlanders verlof tot handeldrijven. De daartoe bekomen pas is tot 1856 (nieuw tractaat met Nederland) van kracht gebleven. Volgens de aldus verkregen toestemming werd in 1611 te Firato eene factorij opgericht (Firato, ook Firando en Hirando genoemd, is een eilandje niet ver van Nagasaki).

Een nederlandsche factorij in Japan. 1611.

Daarmede werd tusschen Nederland en Japan een druk handelsverkeer geopend, dat ons land groot voordeel gebracht heeft. Maar daarmede begon ook de wedijver tusschen de Portugeezen en de Hollanders, die aanleiding heeft gegeven tot de gebeurtenissen, welke op blz. 5 e. v. beknopt zijn medegedeeld en die daarmede eindigden, dat van af 1639 alleen de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Hollanders en de Chineezen handel mochten drijven in het overigens van de buitenwereld afgesloten Japan.

Nederland als eenige europeesche natie die handel mag drijven.

Nadat de macht der Portugeezen en katholieken gefnuikt was, was den shogun minder dan voorheen aan de vriendschap der Hollanders gelegen, vriendschap, die hij alleen uit eigenbelang gezocht had, want in zijn hart bleef hij ook hen als christenen slechts met argwaan dulden. Hij liet deze opvatting spoedig blijken door groote koelheid bij de bejegening onzer landgenooten, zooals het doorgaans gaat waar spanning eenmaal is ontstaan; ook gaven hier gezochte grieven, maar mede onhandigheden van eenige onzer ambtenaren, nieuw voedsel aan de minder vriendschappelijke stemming; en dat die slechte verhouding al zeer spoedig groote afmetingen aannam, bleek wel het best, toen de Hollanders reeds in 1642 het bevel ontvingen, om hunne factorij naar het voormalige banningsoord der Portugeezen, het eveneens nabij Nagasaki gelegen eilandje Decima, over te brengen. Daar alleen mochten zij voortaan handel drijven. Maar daar zelfs genoten zij geene vrijheid, maar waren aan strenge voorschriften gehouden en stonden doorloopend onder toezicht van japansche ambtenaren.

De plagerijen, tergingen en vernederingen, welke zij er ter wille van de te behalen handelsvoordeelen doorstaan hebben, zijn zelfs van dien aard geweest, dat het bestuur der Oost-indische Compagnie te Bata-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

via voorstellen heeft gedaan om de factorij op te heffen, maar de bewindvoerders te Amsterdam bleven zich daartegen verzetten (1652). En inderdaad was het behaalde voordeel, niettegenstaande de verplaatsing der factorij en andere bepalingen die den handel belemmerden, tot 1672 dan ook zeer aanzienlijk.

In dat jaar werd echter een maatregel getroffen, die als het begin beschouwd moet worden van den achteruitgang van den hollandschen handel op Japan, al hield deze zich ook nog ongeveer twee eeuwen staande. Den Hollanders werd namelijk den uitvoer van zilver verboden en verder werd voor alle in te voeren goederen eene maximum hoeveelheid vastgesteld. Daarbij kwam nog dat naargelang de regeering ons minder welwillend bejegende, de japansche ambtenaren zich meer toeeigenden van de winsten, die voorheen in de kas der O.-I. Compagnie vloeiden. Nu zien wij telkens nieuwe stooten aan onzen handel toebrengen. In 1685 werd ook een uitvoer-maximum vastgesteld, ongeveer 1 millioen gulden 's jaars; in 1698 de uitvoer van koper nader beperkt; in 1700 het aantal schepen, dat jaarlijks Decima mocht aandoen, op vier gesteld. Was dit voorheen zeven geweest, de tegenwerking werd nu weldra zóó dat het van zelf tot twee verminderde.

De winsten gingen in hoofdzaak aan de japansche ambtenaren en aan de japansche schatkist, daarna aan de hollandsche ambtenaren en vervolgens eerst aan de Compagnie.

Hierin kwam in de achttiende eeuw geene verbetering. Jaarlijks gingen 2 groote schepen naar Japan,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

die daar meer vernedering dan vriendschap bleven ondervinden.

Toch zouden de shogun en de Japanners in het algemeen de factorij te Decima niet gaarne hebben gemist. Zij waren bevreesd om den Chineezen het monopolie van den handel op Japan te geven en wilden ook geene andere meer machtige mogendheid uit het westen in het rijk toelaten. Waren onze voorvaderen niet zóó beducht geweest voor het verlies van de handelsvoordeelen in Japan dat zij daardoor tot te groote zwakheid en toegeeflijkheid vervielen, dan zou de verhouding vermoedelijk eene minder vernederende zijn geweest. Zoo vaak toch beproefd werd door eene eenigszins flinke houding op het hof van den shogun in te werken, heeft dit ten gunste geleid, maar daar wij het dan niet waagden op den ingeslagen weg voort te gaan, keerde de vroegere toestand telkens weer na korten tijd terug.

Tot 1790 werd door het opperhoofd der factorij jaarlijks eene reis van Decima naar Jedo gemaakt, om daar den shogun geschenken aan te bieden; in dat jaar werd zulks uit zuinigheid tot een vierjaarsbezoek teruggebracht. Daardoor ontnam de Compagnie zich nog de beste gelegenheid om aan het hof invloed ten eigen bate uit te oefenen.

Decima blijft onder nederlandsche vlag, terwijl de O.-I. koloniën engelsch worden. 1811.

Nog voor den overgang van de achttiende in de negentiende eeuw werden de bezittingen der O.-I. Compagnie eigendom van den staat, maar kort nadien

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

werd de nederlandsche vlag in de koloniën alom door de engelsche vervangen (Java 1811). Alleen te Decima werd onze driekleur niet gestreken. Niettegenstaande het opperhoofd Hendrik Doeff (1804—1817) tusschen 1808 en 1813 slechts eénmaal een schip op Decima zag komen, bleef hij met de andere ambtenaren op zijn post. Eigenaardig zal het schijnen, dat de Japanners in dien tijd ten opzichte der Nederlanders vriendelijker gestemd werden en hen van het noodige voorzien hebben, niettegenstaande onze ambtenaren geene betalingen konden doen. Daartoe heeft hoogstwaarschijnlijk de omstandigheid veel bijgedragen, dat toen juist door andere europeesche mogendheden, namelijk Engeland en Rusland, alsmede door Noord-Amerika, pogingen gedaan zijn tot toenadering met Japan, dat daarvan echter nog steeds niets wilde hooren.

Daar in die jaren geen europeesche schepen toegelaten werden, geschiedde de uitvoer van japansche handelsartikelen uitsluitend door Chineezen.

In 1813 zond de luitenant-gouverneur Raffles tot twee maal toe schepen van Batavia naar Decima, om Doeff over te halen tot de overgave van de factorij aan de Engelschen; maar Doeff wist van den steun der Japanners zoodanig gebruik te maken, dat hij de tot hem gezondenen wist te overtuigen, dat zij niet in Decima moesten blijven als hun leven hun lief was, waardoor het hem gelukte de factorij voor Nederland te behouden.

Decima na 1818.

Na het herstel van Nederland's onafhankelijkheid werden de ambtenaren op Decima door anderen af-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gelost en werd in 1818 de handel met Japan weer hervat. Vooral werd nu koper uitgevoerd. Japan volhardde in zijne afsluiting; de oude toestanden keerden aanvankelijk weinig veranderd terug; eerst bezochten 2 schepen, later slechts één per jaar onze factorij.

Door het waardig en waar noodig krachtiger optreden van onze regeering en van de elkander opvolgende opperhoofden der factorij, kolonel J. W. de Sturler en G. F. Maijlan vooral, kwam echter in de verhouding van onze ambtenaren tot de Japanners, alsook in den toestand die in de factorij heerschte, geleidelijk wel wat verbetering, maar tot een omkeer van beteekenis, tot verbreking der boeien is het toch eerst gekomen, nadat Mr. J. H. Donker Curtius de leiding der zaken in handen heeft genomen (1855).

V.

Het aandeel van Nederland in de openstelling van Japan voor den wereldhandel. 1844—1859.

Waar de geschiedenis van de groote hervorming van Japan door buitenlandsche schrijvers te boek is gesteld, wordt het vaak voorgesteld alsof Nederland de openstelling van Japan meer tegen- dan in de hand gewerkt zoude hebben en wordt de eer der ontsluiting geheel aan Noord-Amerika toegekend. Nederlandsche schrijvers [1]) hebben zich beijverd aan te toonen, dat Nederland integendeel juist het leeuwendeel in den

[1]) Vooral de heeren Mr. van der Chijs en jhr. Pompe van Meerdervoort in hunne bij de bronnen vermelde werken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hervormingsstrijd heeft gehad. De waarheid ligt ook hier in het midden; het verkregen resultaat is te danken aan de samenwerking der beide natiën, al heeft daarbij ook gebrek aan onderling overleg bestaan. Zonder de voorbereiding en de belangelooze volharding van Nederland zou, zooals nader blijken zal, Noord-Amerika in zijn overmoedig optreden niet geslaagd zijn, en zonder dit optreden, dat aan de voorspellingen van Nederland groote beteekenis gaf, zou de overredingspolitiek onzer regeering nooit bereikt hebben hetgeen nu in korten tijd tot stand is gebracht.

Daar hier in hoofdzaak de aanrakingen van Nederland met Japan behandeld worden, zal in de volgende bladzijden het aandeel der andere mogendheden slechts in zóóver vermeld worden, als noodig is om de door Nederland vervulde rol eerlijk weer te geven en om het algemeen verloop der gebeurtenissen te kunnen volgen en begrijpen.

Sedert het begin der negentiende eeuw trok de stelling welke gesloten China en Japan in het oosten innamen, meer de aandacht der beschaafde mogendheden. Van de westkust van Noord-Amerika werd druk handel op Oost-Azië gedreven; Engeland kreeg eerst door de napoleontische oorlogen meer de vrije hand in het oosten en zocht daarna nieuwe débouchés voor zijne overproductie; Rusland begon meer beteekenis te hechten aan de oostelijke grens van zijn gebied, aan de ochotskische- en de japansche zee. De mare van Japan's rijkdom aan zilver, koper en steenkolen wekte de belangstelling op, en zelfs de gevaren, welke de kusten van het uitgestrekte eilandenrijk voor de zee-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vaart aanboden, werkten daartoe mede, wijl verschillende staten er op bedacht waren hunne zeelieden bij schipbreuk of noodweer niet aan den willekeur der Japanners over te laten. Achtereenvolgens (1800, 1803 en 1805) werden dan ook door de voormelde staten, zooals wij boven reeds aanstipten, pogingen tot toenadering met Japan in het werk gesteld, die echter alle schipbreuk leden op de onverzettelijke weigeringen van dit rijk om op eenigerlei wijze met vreemdelingen in aanraking te komen. Zooals wij in de vorige paragraaf zagen, bereikten ook de pogingen van Raffles om de engelsche vlag op Decima te doen waaien haar doel niet.

Het afsluitingsstelsel kwam door eene ordonnantie van de japansche regeering in 1825 zelfs tot zijn toppunt. Het had namelijk hare verbolgenheid opgewekt, dat de bemanning van vreemde schepen, die de kust genaderd waren om brandhout of water in te doen, ongeregeldheden gepleegd had. Daarom werd nu de bemiddeling van het opperhoofd onzer factorij te Decima ingeroepen om aan alle zeevarende natiën bekend te maken, dat een vreemd schip bij het naderen van den japanschen wal in den grond geschoten zou worden, of dat de bemanning, als zij den wal mocht bereiken, gevangen genomen of gedood zou worden. Die Japanners welke op zee ruilhandel met vreemden voerden, werden tevens met de doodstraf bedreigd.

Was de afsluiting zoodoende tot het uiterste doorgevoerd, toch lag in het inroepen van onze bemiddeling tevens de erkenning van de noodzakelijkheid van gemeenschap met andere regeeringen; onbewust deed Japan zoo de eerste schrede in goede richting.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Pas in 1842 drong echter een blijk van eene minder behoudende opvatting tot de buitenwereld door. Het opperhoofd te Decima ontving toen andermaal het verzoek eene kennisgave aan de zeevarende mogendheden te doen geworden. In den tekst van het in het nederlandsch geschreven stuk, kwam als hoofdzaak voor: „wanneer de vreemde schepen door orkaan aan „japansche kusten komen te vervallen of door gebrek „aan levensbehoeften naderen om eetwaren, water of „brandhout te vragen, zij met gemelde artikelen na „deswegen gedaan verzoek begunstigd zullen worden." Die omkeer in de stemming zal wel een gevolg zijn geweest van het machtsvertoon der Engelschen in de chineesche wateren en van de onheilen welke China daarbij getroffen hadden.

Het japansche hof toch bleef niet onkundig van hetgeen in de buitenwereld voorviel. Behalve door de berichten welke chineesche handelaren te Nagasaki aanbrachten, kreeg het elk jaar van ons opperhoofd te Decima het zoogenaamde „aparte nieuws," waarin een overzicht werd gegeven van de belangrijkste gebeurtenissen op staatkundig gebied buiten Japan. Door middel van dit stuk had de nederlandsche regeering er reeds sedert eenigen tijd naar gestreefd Japan te doen inzien, dat de afsluiting groote gevaren kon opleveren en nu waren de gebeurtenissen in China mede weer daartoe aangegrepen.

Brief van koning Willem II aan den shogun. 1844.

Maar tevens besloot onze regeering een stap verder te gaan. Na overleg tusschen de regeeringen in Neder-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

land en in Indië, besloot Z. M. koning Willem II het fregat „de Palembang" onder den kapitein t/z. Coops naar Japan te zenden, tot het overbrengen van een eigenhandig schrijven van Z. M. aan den shogun, waarin de japansche regeering gewaarschuwd werd vrijwillig tot opheffing van hare afzondering over te gaan, als zij voorkomen wilde dat de westersche mogendheden haar daartoe met geweld zouden dwingen, zooals met China geschied was.

Daar echter slechts één handelsschip te Decima mocht komen, moest het bezoek van het oorlogsschip worden voorbereid. Het kostte veel moeite om de toelating in de haven van Nagasaki (deze plaats en Decima hadden één haven) te verkrijgen en der bemanning eene behoorlijke behandeling te verzekeren. Dank zij de nieuwsgierigheid naar den inhoud van den brief, waarvan slechts bekend was gemaakt dat hij voor Japan *van hoog belang* was, werden de moeilijkheden ten slotte opgelost en werd de brief door den gouverneur van Nagasaki plechtig in ontvangst genomen om naar het hof te Jedo overgebracht te worden. In weerwil echter van vele pogingen — augustus tot november 1844 — mocht het noch ons opperhoofd, noch den commandant van het fregat gelukken te verkrijgen dat de geschenken, welke Z. M. tevens voor den shogun mede gegeven had, aangenomen werden. Wel liet de shogun eene dankbetuiging voor den brief zenden, maar over het aannemen der geschenken zou nader nog beslist moeten worden. Deze bleven daarom te Decima achter toen het fregat in november naar Batavia terugkeerde.

De onderhandelingen door ons opperhoofd aange-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

houden leidden er eindelijk toe, dat de geschenken in september 1845 aangenomen en andere daarvoor aan Z. M. den koning der Nederlanden gezonden werden. Maar daarbij werd tevens geschreven dat het bij hooge uitzondering geschied was, en „in het vervolg zullen „de koninklijke brieven herwaarts nimmer meer wor„den gezonden; ofschoon zulks voortaan mog gebeu„ren, zoo zullen dezelve echter terug gegeven worden „zonder te ontzegelen."

Daar dit antwoord ten spijt, de brief van onzen koning zoowel op onze verhouding tot Japan, als op latere gebeurtenissen in dat rijk invloed heeft uitgeoefend, wordt de inhoud hier in het kort weergegeven: Uit erkentelijkheid voor de aan de Nederlanders sedert ruim twee eeuwen verleende gastvrijheid meende de koning de japansche regeering te moeten waarschuwen voor een gelijk lot als China getroffen had, welk land na een hevigen oorlog door de Engelschen verplicht was geworden veel toe te geven, terwijl het o. m. vijf havens voor den europeeschen handel had moeten openstellen. De handel der beschaafde natiën zoekt steeds, schreef Z. M., naar nieuwe uitwegen, de handelaars komen daarbij in moeilijkheden waarmede de regeeringen zich dan bemoeien, zoo zijn aanrakingen niet te voorkomen. Dit heeft China ondervonden en zal Japan ondervinden. Daarom volgde de raad om vriendschappelijke betrekkingen met de vreemde natiën te onderhouden, die alleen door het openen van den handel konden geboren worden.

Ontstaan der vooruitstrevende partij in Japan. 1844.

Bleek uit het antwoord van den shogun dat hij,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

schijnbaar althans, weinig oor leende aan dien goeden raad, feitelijk heeft zich toch van dien tijd af eene partij in Japan beginnen te vormen, die het land wilde vrijwaren voor de harde les die China gekregen had. Die brief is het zaadje geweest, waaruit de omwenteling zich geleidelijk ontwikkeld heeft.

Wel werden in 1846 de pogingen van den amerikaanschen commodore Biddle en die van den franschen admiraal Cécille nog afgewezen, maar in 1849 kon een amerikaansche korvet in Nagasaki amerikaansche schipbreukelingen afhalen. Mede dient vermelding dat in datzelfde jaar de koepokinenting door den geneesheer der nederlandsche factorij, Dr. Mohnike, ingevoerd kon worden en dat de schriftelijke gemeenschap tusschen ons opperhoofd en de japansche autoriteiten ook eenigszins drukker werd.

In 1850 vernam de japansche regeering uit het „aparte nieuws", dat door kooplieden in Engeland en Britsch-Indië, zoowel als door amerikaansche handelshuizen, pogingen waren gedaan om bij hunne regeering te bewerken, dat de handel op Japan voor hun geopend zoude worden. Dat verzoek had zelfs reeds ingang gevonden bij de regeering van Noord-Amerika. De secretaris van staat namelijk had onzen gezant te Washington een plan voorgelegd om met eene vloot van Amerikaansche, engelsche, fransche en nederlandsche schepen Japan *te omsingelen* en tot toegeeflijkheid te dwingen. Nederland had echter verklaard slechts als bemiddelaar te willen optreden.

Door verwisseling van bestuur in Noord-Amerika is toen van dit plan niets gekomen, maar in 1851 rustte de regeering van de Vereenigde Staten alleen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eene expeditie naar Japan uit, die onder commodore Perry werd gesteld. Zij zou een vredelievend karakter hebben.

Na hiervan kennis gekregen te hebben besloot de Nederlandsche regeering, in weerwil van den brief van den shogun van 1845, andermaal eene ernstige poging te doen om Japan tot betere inzichten te brengen.

Mr. Donker Curtius in Japan. 1852.
Perry en Japan. 1853.

Tot oppervoogd der factorij te Decima werd nu ook een hoog ambtenaar benoemd, op wiens doorzicht en beleid de regeering ten volle vertrouwde. Het was Mr. Donker Curtius, raadsheer in het hoog-gerechtshof van Nederlandsch-Indië. Hij zou een brief van den gouverneur-generaal medenemen, die op den ernst van het oogenblik moest wijzen. Bovendien moest aan Japan aangeboden worden een tractaat met Nederland te sluiten, waardoor vriendschappelijke onderhandelingen met andere mogendheden vergemakkelijkt zouden worden.

In juli 1852 kwam Mr. Donker Curtius te Decima, voorzien van den brief en van een concept-tractaat. De eerste werd niet zonder moeite door den gouverneur van Nagasaki in ontvangst genomen; het concept was nog niet in behandeling gekomen, toen het amerikaansche eskader — 4 schepen — in juli 1853 de baai van Jedo bereikte.

Onze regeering had de onderneming van Perry zooveel als in haar vermogen was begunstigd. De commodore bracht een brief van den president der Ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eenigde Staten voor den shogun over. Hij stoomde, zoo noodig op tegenweer bedacht, boud de straat van Yokohama door, wierp het anker in de baai van Jedo en vergde de overbrenging van zijnen brief. Deze werd na langdurig onderhandelen in ontvangst genomen. Maar verder kon de commodore niets verkrijgen dan de toestemming, dat hij het volgende jaar zou mogen terugkomen om het antwoord te halen; zijnerzijds voegde hij daaraan de mededeeling toe, dat hij dan eene sterkere scheepsmacht zou meebrengen.

Zou dit stoute stuk niet ongestraft te volbrengen zijn geweest, wanneer Nederland Japan niet tot groote voorzichtigheid bij de behandeling van vreemden had aangespoord, zonder voorbehoud komt toch Amerika de eer toe den moed te hebben gehad het eerst het strenge opsluitingsverbod te verbreken en Japan het overwicht der moderne beschaving te doen gevoelen. Meer dan langdurig onderhandelen moest het optreden van Perry de japansche staatslieden tot nadenken en handelen brengen. De uitwerking was dan ook spoedig merkbaar.

In augustus van hetzelfde jaar verschenen 4 russische schepen voor Nagasaki met brieven van den russischen rijkskanselier voor den shogun. Deze werden aangenomen. De aanrakingen tusschen den gouverneur van Nagasaki en het opperhoofd onzer factorij werden nu veelvuldig en door eerstgenoemde zelfs gezocht. Blijkbaar won hij daarbij op last van zijne regeering advies in, en zoo kon Mr. Donker Curtius op de japansche regeering nog meer invloed ten goede uitoefenen.

Beijverde deze regeering zich nu vooral om uitstel

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te krijgen voor het bezoek der Amerikanen en steunde onze regeering haar daarin, wijl zij meende dat het overlijden van den shogun, dat juist in deze dagen voorviel, belemmerend op den goeden gang van zaken zou kunnen werken, in Amerika dacht men daar geheel anders over. Reeds in februari 1854 verscheen Perry met 9 schepen weer in de baai van Jedo, en in weerwil der vele geopperde bezwaren was hij den 31en maart in het bezit van een tractaat van vriendschap namens den shogun gesloten. De ratificatie door den mikado en den president der Vereenigde Staten zou later volgen. Volgens dit tractaat zouden de havens van Simoda (Z.O.hoek van Nippon) en Hakodate (Z. Jesso) voor amerikaansche schepen open staan tot het aanschaffen van het door hen benoodigde, doch niet om handel te drijven. Schipbreukelingen zouden goed behandeld worden. De Amerikanen zouden *niet onderworpen zijn aan de beperkingen en de opsluiting welke de Nederlanders en de Chineezen zich te Decima en Nagasaki moesten laten welgevallen*, maar zouden zich vrij mogen bewegen binnen den afstand van zeven japansche mijlen van een aangegeven punt. Te Simoda zou met nader goedvinden van Japan een amerikaansche consul of agent mogen komen.

Droeg dit tractaat duidelijk het karakter van slechts uit vrees voor erger ingewilligd te zijn en sprak het verlangen tot toenadering er volstrekt niet uit, toch had het groote beteekenis. Voor het eerst had de japansche regeering zich laten dwingen tot het sluiten van eene overeenkomst met eene andere mogendheid; voor het eerst was sedert ruim twee eeuwen vriend-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

schap betoond aan eene andere natie dan de nederlandsche en de chineesche, en in het tractaat was sprake van amerikaansche vertegenwoordiging binnen Japan. Op dit tractaat grondt Amerika de aanspraken van Japan voor den wereldhandel geopend te hebben; mogen de verdiensten van Nederland ter voorbereiding van dien stap niet weggecijferd worden, zeker is hetgeen Perry gedaan heeft de voornaamste stoot geweest tot het omverwerpen van de behoudende politiek van Japan.

Nu volgden de staten elkander spoedig op. Nog in 1854 sloot Engeland, in 1855 Rusland eene overeenkomst met Japan. In datzelfde jaar kwam de amerikaansche gezant, de heer Towsend Harris, naar Simoda; als secretaris was hem de heer Heusken, een Nederlander, toegevoegd, vermoedelijk omdat de nederlandsche taal de eenige was welke in Japan voor onderhandelingen gebezigd werd.

In 1854 bezocht een nederlandsch oorlogsschip onder den kapitein-luitenant t/z. Fabius niet alleen Nagasaki, maar ook Hakodate en Simoda, voor welke havens ons zonder tractaat dezelfde vergunning was verleend, die Amerika bij tractaat verkregen had. Te Nagasaki werd ons oorlogsschip toegankelijk gesteld voor alle belangstellende Japanners en velen maakten van die toestemming gebruik om het te bezichtigen. Duidelijk zagen deze toen hoeveel zij ten achter waren, zij erkenden de noodzakelijkheid zich van even machtige strijdmiddelen te voorzien, wilden zij niet een speelbal worden van de beschikkingen der beschaafde natiën, en zij dachten bij het zoeken naar middelen daartoe als van zelf aan de mogendheid waarmede zij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het langst bevriend waren en die hun onlangs nog raad en steun aangeboden had. Bij onzen vertegenwoordiger, het opperhoofd te Decima, werden inlichtingen ingewonnen betreffende de mogelijkheid tot het vormen van eene moderne japansche vloot. Zelfs lieten eenige daimios naar de kosten van stoomschepen ten hunnen behoeve informeeren.

Koning Willem III schenkt een oorlogsstoomschip aan Japan. 1855.

Van die goede stemming trok koning Willem III partij. In 1855 zond Z. M. den kapitein-luitenant t/z. Fabius andermaal naar Japan om den shogun Z. M.'s portret en tevens het oorlogsstoomschip Soembing *als geschenk* over te brengen. De aanbieding zou geschieden door een adjudant en een ordonnansofficier van den koning.

Daarover was vooraf door Mr. Donker Curtius natuurlijk onderhandeld. Reeds vroeger bij de komst van het eerste oorlogsschip onder Fabius, was voor de bemanning meer vrijheid bedongen dan de Nederlanders tot dien tijd te Decima hadden. De verhouding van onze landgenooten tot de Japanners werd ook overigens in het algemeen gunstiger; bij de drukke correspondentie die ontstond maakte de terughoudendheid van weleer plaats voor opvallend vertrouwen.

De japansche regeering vroeg thans officieel of zij van de nederlandsche *„zeil- en oorlogsschepen"* kon krijgen om eene vloot te vormen. Hoewel zij dit blijkbaar als eene zeer gemakkelijke zaak beschouwde,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

liet zij zich toch overtuigen dat voor de behandeling dier schepen geoefend personeel onmisbaar was, en kwam het daardoor tot een vergelijk, waardoor een nederlandsch marine-detachement te Decima zou komen om japansch personeel te onderwijzen. Twee stoomschepen zouden verder in Nederland voor Japan op stapel worden gezet. Dit alles was voorafgegaan aan de aanbieding van de „Soembing," die Z. M. aanbood in afwachting dat de bestelde schepen gereed zouden komen. Tot de geschenken welke Z. M. bovendien liet overbrengen, behoorde ook een kleine electromagnetische telegraaf.

Daar nu noodzakelijk een omkeer moest komen in de levenswijze van onze landgenooten te Decima, verkreeg Mr. Donker Curtius de opheffing van het meerendeel der beperkende bepalingen; de Nederlanders zouden zich, ook in Nagasaki, vrij kunnen bewegen. Dit werd vastgesteld bij eene voorloopige overeenkomst — november 1855 — die in menig opzicht ook andere zeer voordeelige bepalingen voor de onzen bevatte; zij gaf ons o. a. voor het heden en de toekomst alle rechten, welke aan eenige andere natie verleend waren of zouden worden. In januari 1856 werd die voorloopige overeenkomst in een definitief tractaat veranderd, dat wel door den shogun, echter niet door den mikado bekrachtigd werd.

Nog kreeg eene andere belangrijke verandering haar beslag. De handels- en staatsbelangen werden geheel gescheiden. Mr. Donker Curtius werd van opperhoofd der factorij „nederlandsche commissaris." Als zoodanig had hij geen bemoeienis meer met den handel, die geheel in handen van particulieren overging en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

waarvoor tevens de bestaande beperkende bepalingen opgeheven werden (addit. artikelen van 1857).

In october 1855 was de „Soemping" door den gouverneur van Nagasaki en andere van Jedo gezonden autoriteiten plechtig in ontvangst genomen. Korten tijd daarna aanvaardde het marine-detachement zijne onderwijzers- en beschavingstaak.

Daar de werkzaamheden van het eerste en tweede marine-detachement van het grootste belang voor Japan zijn geweest en (wanneer men de handelsbelangen buiten beschouwing laat) de voornaamste aanraking van Nederland met Japan gevormd hebben, zullen zij hier eenigszins uitvoerig vermeld worden.

Nederlandsche marine-detachementen in Japan.

Toen de kapitein-luitenant t./z. Fabius voor het eerst de haven van Nagasaki had aangedaan, waren niet alleen belangstellende bezoekers een kijkje komen nemen, maar hadden aanzienlijke japansche jongelingen aan boord eenig onderricht gekregen, dat uit den aard der zaak in de paar maanden, die beschikbaar waren geweest, niet veel meer vermocht te bereiken dan de weetgierigheid op te wekken.

Ook was reeds door den geneesheer te Decima, Dr. van den Broek, met goedkeuring der japansche autoriteiten een cursus in de geneeskunde geopend, die trouw bezocht werd.

Eerst met het optreden van het marine-detachement is echter sprake geweest van geregeld onderwijs.

Het eerste detachement bestond uit:

den luitenant t./z. 1e kl. G. C. C. Pels Rijcken,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den luitenant t./z. 2e kl. A. A. 's Graeuwen,
„ „ „ 2e „ C. Eeg,
„ offic. v. admin. 2e „ C. H. Parker de Jonge,
2 machinisten 3e kl., 1 bootsman, 1 sergeant, 1 schiemansmaat, 1 timmerman, 1 zeilmaker, 6 matrozen, 1 marinier en 4 vuurstokers.

Dr. van den Broek, die reeds te Decima was, zou als geneesheer optreden en bij het onderwijs met het detachement samenwerken.

Onderwijs werd gegeven in:
oefeningen met geschut, geweer en sabel (theorie en practijk);
exercitiën op en met de schepen (zeil en stoom);
de nederlandsche taal;
reken-, stel- en meetkunde;
aardrijkskunde;
geschiedenis;
stookerswerkzaamheden;
af- en optuigen van schepen;
scheepsbouw;
stoomwerktuigkunde;
stuurmanskunst;
bereiden van kruit;
artillerie;
versterkingskunst;
natuurkunde;
scheikunde;
ontleedkunde;
verbandleer en
trommelen.

De lessen en oefeningen werden aan wal te Decima en aan boord binnen de haven of op kruistochten gegeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De leerlingen bestonden uit die welke te Jedo door de regeering aangewezen werden, en uit die welke op verzoek van eenige daimios de lessen mochten volgen.

Voor de officiersplaatsen in de toekomstige japansche marine waren de zonen der aanzienlijkste geslachten aangewezen, voor de onderofficiersplaatsen zonen van gegoede burgers, voor de mindere betrekkingen jongelingen uit den geringen stand.

Vele moeilijkheden belemmerden de werkzaamheden. Hoewel het leeren van de nederlandsche taal veelvuldiger voorkwam dan weleer, waren vele leerlingen daarin toch niet of onvoldoende geoefend, zoodat het onderwijs met tolken gegeven moest worden, die echter voor geen der vakken de technische uitdrukkingen kenden. De Japanners waren niet aan schooltucht, veel minder aan oefentucht gewend. De eigenaardige begrippen van rang brachten mede, dat de jongelieden van hooge geboorte menige nuttige en noodige kundigheid beneden hunne waardigheid achtten. Bij velen bestond totaal gebrek aan, bij anderen onvolledige voorbereiding tot het volgen van onderwijs; geen hunner b. v. kon tellen zonder gebruik te maken van het chineesche telbord. Er waren leerlingen die de 30 jaren overschreden hadden.

Neemt men dit alles in aanmerking en voegt men daarbij dat de onderwijsmiddelen niet volledig waren, dan zal men verrast zijn bij het vernemen van de aanstonds te vermelden verkregen resultaten, die zeker niet minder pleiten voor het bevattingsvermogen der japansche leerlingen als voor den tact der nederlandsche leeraars.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Te Nagasaki ontstonden naast de school en als onderdeelen daarvan eene sloep- en zeilmakerij, eene smederij, eene ijzer- en koperpletterij tevens gieterij, waar groote stukken vervaardigd werden en ook zesponder kanonnen benevens draaibassen van één pond gegoten werden. Op andere plaatsen volgde men dit voorbeeld, waartoe dan eerst leerlingen tijdelijk naar Nagasaki kwamen, ofwel men werkte naar verkregen modellen. Zoo werden b. v. eene groote sloep en een kotter, die hier vervaardigd waren, spoedig door de werklieden van een der daimios nagemaakt.

Toen de cursus ruim één jaar geduurd had, gaf de japansche regeering een bewijs van haar vèrgaand optimistisch zelfvertrouwen. In maart 1857 namelijk moest de „Soembing" (herdoopt in Kwankomar), *uitsluitend bemand met japansche officieren en schepelingen*, van Nagasaki naar Jedo komen. De vertogen van den heer Pels Rijcken tegen dit waagstuk, tegen het afbreken van den cursus door de beste leerlingen en tegen het voortzetten der lessen zonder oefeningsstoomschip vermochten niets, het bevel der regeering bleef gehandhaafd. De „Kwankomar" vertrok den 29en maart van Nagasaki met 105 koppen en kwam, na eene reis van 23 dagen waarbij groote bezwaren te overwinnen waren geweest, behouden te Jedo aan.

Met de overige leerlingen gingen de lessen door en nieuwe kwamen daarbij.

Te Jedo werd terstond na aankomst van de volleerde officieren, eene school voor de „hollandsche taal" en eene voor de „marine" opgericht, *zonder nederlandsche onderwijzers*. Eveneens kwam daar een

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

infanterie regiment tot stand, onder leiding van gewezen leerlingen van het marine-detachement.

Zoo breidde de invloed van dit detachement zich verder uit dan zijn rechtstreekschen werkkring ging, al geschiedde zulks niet op de wijze die de leeraars zelf als de meest vruchtdragende beschouwden. Zoo won de beschaving veld, zelfs tot in de nabijheid van den mikado; de lust tot voortgaan was onweerstaanbaar opgewekt en hetzelfde Japan dat drie jaren vroeger allen vooruitgang schuwde, was nu den aanbrengers van het nieuwe zich veel ontwikkelende leven erkentelijk en dankbaar.

In september 1857 kwam een der in Nederland voor de japansche regeering vervaardigde stoomschepen te Nagasaki aan. Het bracht personeel mede ter aflossing van het eerste detachement. Hartelijk, talrijk en ondubbelzinnig waren de blijken van erkentelijkheid, welke het vertrekkende detachement van de japansche regeering en van vele Japanners ontving.

Het nieuwe detachement bestond uit:

den luitenant t./z. 1e kl. W. J. C. ridder Huijssen van Kattendijcke,
idem B. D. van Trojen,
den luitenant t./z. 2e kl. jhr. H. O. Wichers,
den officier machinist H. Hardes,
den officier v. admin. 3e kl. C. J. Umbgrove,
den officier v. gezondheid der K. N. M. jhr. J. E. C. Pompe van Meerdervoort,

terwijl als onderwijzer in de nederlandsche taal een gewezen adjudant-onderofficier der cavalerie mede

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kwam, die ook les zou geven in paardrijden en in cavalerie-exercitiën.

Het mindere personeel was ongeveer samengesteld als bij het eerste detachement.

De nederlandsche regeering had gemeend niet te moeten voldoen aan het verzoek van Japan, om ook genie-, artillerie- en cavalerie-officieren als leeraars naar dit land te detacheeren. De reden hiervan is ons niet bekend.

Daar voor het onderwijs nu weer een stoomschip beschikbaar was, konden de lessen in alle vakken hervat worden. Bovendien werd voortaan ook les gegeven in het terreinopnemen.

Nadat uit Nederland de noodige stoomwerktuigen ontvangen waren, werd een volledige reparatie- en constructiewinkel nabij Nagasaki opgericht. Schepen van alle natiën kwamen hier weldra ter herstelling van defecten. Eene drukkerij met snelpers kwam in werking. Steenbakkerijen verrezen en leverden zelfs steenen voor China.

Als voorbeeld hoe de ingevoere nieuwigheden ook elders dan te Nagasaki en te Jedo aandacht trokken en navolging vonden, zij hier slechts vermeld, dat de commandant van het marine-detachement op een zijner kruistochten bij Kagosima (Zuid-Kioeschioe) belangrijke fabrieken vond. Daar waren eene geschutgieterij met hoog- en vlamoven, eene ijzer- en staalsmederij, drie geschutsboorbanken, eene geweerfabriek (waar o.a. Minie-geweren nagemaakt werden), eene slaghoedjesfabriek, eene porceleinfabriek, eene glasblazerij en kristalslijperij, eene werkplaats voor de vervaardiging

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van telegraaftoestellen, luchtpompen en verdere werktuigen [1]). De daimio beschikte er over een ter plaatse vervaardigd raderstoombootje.

In juli 1858 vertrok andermaal op last der regeering te Jedo een schip onder japansche bemanning van Nagasaki. Ditmaal was het een schoener, die om de zuidkust van Kioeschioe naar Jedo moest zeilen. Ook deze onderneming werd gelukkig volbracht.

Geheel onverwacht kwam een besluit der japansche regeering — in maart 1859 — een einde maken aan het onderwijs van het marine-detachement. Alle leerlingen werden voldoende geoefend verklaard en naar Jedo opgeroepen, terwijl de leeraars „allengskens zouden moeten vertrekken." Er was, zooals wij beneden zullen vermelden, eene reactie in de staatkunde gekomen, waarvan deze maatregel het gevolg was.

Daar de „Kwankomar" te Nagasaki in reparatie was en wijl daar ook nog eenige aangelegenheden geregeld moesten worden, bleef het detachement tot november te Decima. Na zijn vertrek bleven de verschillende inrichtingen, welke naast de school tot stand waren gebracht, in werking en werd het onderwijs in de geneeskunde en de werktuigkunde voortgezet. In verband daarmede bleven de officier van gezondheid, de officier-machinist en eenig minder personeel van het detachement voorloopig in Japan.

Onze hulp had Japan natuurlijk geen volledige en volleerde marine kunnen geven, vooral niet door de

---

[1]) van der Chijs, Nederlands streven tot openstelling van Japan, blz. 484.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wijze waarop het van het onderwijs gebruik maakte. Maar zooveel was toch bereikt, dat geen reactie hoe behoudend gezind ook de zucht tot ontwikkeling meer zou kunnen fnuiken, die reeds belangrijke hervormingen tot stand had gebracht, zoowel in de industrie, als in den handel, ja zelfs in de samenleving. Ook was aan de beschaafde wereld daarbuiten de overtuiging geschonken dat de Japanner in het algemeen geenszins afkeerig was van westersche beschaving. Japan is ontegenzeggelijk veel verschuldigd aan onze marine.

Volledigheidshalve zij hier vermeld, dat Mr. Donker Curtius een voornaam aandeel heeft gehad in de werkzaamheden van de marine-detachementen, vooral door de wijze waarop hij voorstellen tot hun recht wist te doen komen en bezwaren wist uit den weg te ruimen

De tractaten van 1858. Japansche havens open voor den handel. 1859.

Dank zij de vele zaken die Japan in de eerste jaren na het sluiten der bovenvermelde tractaten noodig had, behaalde de nederlandsche handel groote voordeelen.

Mr. Donker Curtius maakte in maart 1858 eene reis naar Jedo, waarbij hij van Nagasaki naar Kakoera (op Kioeschioe) en van Hiogo naar Jedo (Nippon) over land trok, zonder ergens eenigen overlast te ondervinden; bij de terugreis werd ook de weg van Hiogo naar Simonoseki (over land) gevolgd. Te Jedo ontmoette hij den amerikaanschen gezant, die daar weer voordeelen had weten te bedingen, handig partij trekkende van de nieuwe gebeurtenissen in China.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De Franschen en Engelschen hadden de Chineezen herhaaldelijk verslagen en zoodra het bericht van de inname van Peking in Japan ontvangen was, was de heer Harris naar Jedo gegaan en had van den shogun de belofte weten te verkrijgen dat een nieuw tractaat gesloten zou worden, waarbij aan den handel toegang tot Japan zou worden gegeven.

Dit tractaat werd in juli 1858 inderdaad gesloten, maar ook nu weer niet door den mikado geratificeerd, hetgeen toch volgens overoude japansche wetten noodig ware geweest. Bij dit tractaat werden de volgende plaatsen voor den handel opengesteld en het verblijf aldaar aan de Amerikanen veroorloofd: Hakodate, Kanagawa (ter vervanging van Simoda, werd later weer vervangen door Jokohama), Nagasaki, ingaande op 1 juli 1859, verder Niigata, op de westkust van Nippon, op 1 januari 1860, Jedo op 1 januari 1862 en Hiogo benevens Osaka (beide op de zuidkust van Nippon) op 1 januari 1863.

Nederland sloot den 18^{en} augustus zonder veel moeite een gelijkluidend tractaat. Weldra volgden Engeland, Frankrijk en Rusland dit voorbeeld en later meer andere staten (zie § 7).

Volgens deze tractaten zouden de contracteerende mogendheden hunne belangen in Japan door officieele vertegenwoordigers mogen doen behartigen. De nederlandsche commissaris is bij het sluiten der tractaten verschillende regeeringen van grooten dienst geweest, wijl de onderhandelingen in de nederlandsche taal moesten worden gevoerd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI.

Het afnemen van Nederland's invloed in Japan. De gebeurtenissen tot aan het herstel van den mikado in de wereldlijke macht. 1859—1868.

Vijandelijke gezindheid tegen de vreemdelingen en tegen den shogun.

Blijkt uit hetgeen in de vorige paragraaf is medegedeeld, dat het beschavingswerk in Japan vlug en diep ingreep, toch ondervond het tevens krachtige tegenwerking. Zelfs die Japanners welke de westersche begrippen overnamen, stonden vijandig tegenover de politieke inmenging der vreemde mogendheden; hun streven naar vooruitgang werd zelfs voor een aanzienlijk deel gevoed door de zucht om zich sterk genoeg te maken tot het afweren van dien invloed. Vele andere Japanners gingen echter verder; zij vormden eene partij die elke nieuwigheid als eene schennis van heilige instellingen beschouwde. In het algemeen keurden de daimios het sluiten van de tractaten en de houding van den shogun tegenover de vreemdelingen af.

Feitelijk waren de daimios altijd naijverig op de macht van den shogun geweest en hadden zij zich meer als zijne gedwongen leenmannen dan als vrijwillige onderdanen beschouwd. In de laatste tijden was het shogunaat in handen van minder krachtige vorsten geweest en was het aanzien daardoor verminderd, terwijl de invloed van vele daimios, vooral van dien van Zuid-Nippon, daarentegen was toegenomen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De onderhandelingen met de vreemdelingen gaven eene nieuwe gelegenheid om het shogunaat in de achting van het volk afbreuk te doen.

Bij dien strijd zocht de shogun steun bij de minder machtige daimios van de noordelijke helft van Nippon, die zich gaarne om hem schaarden uit vrees voor de overheersching der zuidelijken.

In den strijd vóór of tegen de vreemdelingen speelde de gezindheid vóór of tegen den shogun dus eene voorname rol. Dit verklaart dat de zuidelijke landheeren, die het eerst en het meest de westersche beschaving overnamen, bij de staatkundige verwikkelingen juist het felst geijverd hebben tegen de toelating van vreemdelingen in Japan. Eigenden zij zich de leus: „tegen de vreemdelingen" gaarne toe, feitelijk gold deze voor alle Japanners, zelfs voor den shogun, die aan de vreemden slechts noode toestond wat hij niet bij machte was hun te weigeren. De strijd door de daimios aangebonden bracht eerst oneenigheid in de staatsbijeenkomsten waarin de shogun de regeeringsdaden moest voorbrengen, maar weldra uitte hij zich ook naar buiten. Het volk werd tegen den shogun en de vreemdelingen opgehitst. Dit nam een zoodanigen omvang dat ongeregeldheden en sluipmoorden plaats vonden. Zelfs viel de shogun, onder wiens bestuur de eerste toelating der Amerikanen plaats had, kort daarna door het zwaard van een dweeper!

Zoodra zich de consuls van Amerika, Frankrijk, Engeland en Rusland, en eenige handelaren, volgens het tractaat van 1858, te Jedo, Jokohama en Kanagawa gevestigd hadden, werden ook tegen hen aanslagen gericht, waarvan verschillende de ernstigste

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gevolgen hadden. Als slachtofiers daarvan vielen, van 1859 tot en met 1862, één bediende van het fransche consulaat, één officier, één hofmeester en één matroos van een russisch schip, twee nederlandsche koopvaardij-kapiteins, de heer Heusken, secretaris der amerikaansche legatie, de japansche tolk van het engelsche consulaat, twee mariniers en een toerist, allen Engelschen. Bovendien werden de vreemde consulaten meermalen door oproerige benden aangevallen, waarbij dooden en gewonen vielen, en kwamen verschillende brandstichtingen in de europeesche wijken voor.

De vertegenwoordigers der vreemde mogendheden protesteerden telkens afzonderlijk of „en corps" tegen die daden, genoegdoening en schadevergoeding werden geëischt. De shogun verklaarde zich niet bij machte die feiten te voorkomen, de schuldigen bleven onbekend; betuigingen van leedwezen werden daarentegen wel gegeven, ook werden japansche wachten bij de consulaten geplaatst, maar deze gaven zoo weinig bescherming, dat de veiligheid weldra eischte *europeesche wachten* van de oorlogsschepen aan wal te brengen. Kon de shogun ook daartegen niets uitvoeren, het was zijnen tegenstanders een nieuwe grief tegen zijn zwak optreden.

Daar de vertegenwoordigers er overigens niet toe kwamen iets tegen de openlijke vijandelijkheden te ondernemen, groeide de stoutheid der Japanners steeds aan en werd de shogun meer bevreesd voor zijne japansche tegenstanders dan voor de vreemdelingen. Zoo was de reactie ontstaan waarover op blz. 41 gesproken werd.

Wederzijds was men bovendien niet voldaan over

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de werking der tractaten. Van japansche zijde verweet men den vreemden gezanten de strekking te ruim op te vatten, van de andere zijde kwam natuurlijk het tegengestelde verwijt. In de hoop daarin verbetering te brengen en tevens uitstel te verwerven voor de openstelling der havens van Jedo, Hiogo en Osaka besloot de shogun in 1861 een gezantschap naar Europa te zenden. In 1860 was reeds een met hetzelfde doel naar Noord-Amerika gegaan. Aanvankelijk had de japansche regeering aan de nederlandsche voorgesteld dit gezantschap te regelen en te doen begeleiden; toen de bij de onderhandelingen geopperde bezwaren (meerendeels van financieelen aard) niet opgelost konden worden, werd het voorstel echter in overweging genomen door de engelsche en fransche regeeringen, die de zaak tot haar beslag brachten en de uitgaven aan het gezantschap verbonden voor gezamenlijke rekening namen. Het gezantschap keerde in 1863 terug; het had verschillende landen, w. o. ook Nederland, bezocht en had tot 1868 uitstel verkregen voor het openen der voornoemde havens.

Mr. de Wit nederlandsch commissaris.

Het nederlandsche commissariaat ondervond van de onlusten in Japan den minsten overlast. Het bleef te Decima gevestigd, waar de bevolking evenals te Nagasaki aan de vreemdelingen gewend was en rustig bleef. Mr. de Wit (1860—1863), die Mr. Donker Curtius vervangen had, ging slechts naar Jokohama of Jedo wanneer daar bepaald zaken waren af te doen.

Van de gunstiger omstandigheden waarin de Neder-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

landers verkeerden, is echter geen partij getrokken ten voordeele van onzen invloed in Japan. Nederland (of zijn vertegenwoordiger) liet het streven varen om in Japan de meest invloedrijke stem te behouden. Boven bleek reeds hoe het japansche gezantschap onder patronage van Engeland en Frankrijk naar Europa reisde, nadat Nederland voornamelijk om de hooge kosten zich daarvoor niet had laten vinden; onze commissaris liet zich ook niet meer dan noodig in met de staatkundige aangelegenheden. Te Decima werd de vertrekkende officier-machinist niet door een anderen vervangen. Onze commissaris vernam de gebeurtenissen in Oost-Nippon in den regel eerst nadat over de afdoening beslist was en stond derhalve buiten de beraadslagingen. Als onvermijdelijk gevolg hiervan maakte het nederlandsch als diplomatieke taal plaats voor het engelsch en het fransch.

Ook onze handel nam in beteekenis af. Vooreerst toch deed de roep die over Japan's rijkdom liep, zeer vele avonturiers naar Jokohama komen, waar echter ook ernstige handelshuizen kantoren openden. In weerwil van het optreden der vijandige japansche partij ontwikkelde zich daardoor in die plaats een druk handelsverkeer, dat de beteekenis van Nagasaki merkbaar deed verminderen. Daar kwam nog bij dat door de vertegenwoordigers der andere mogendheden, zoowel als door die der vreemde handelshuizen, krachtige pogingen werden gedaan om voor de nijverheid van hun land de belangrijke bestellingen te verkrijgen, die door de regeering en door de vooruitstrevende daimios tot nu toe bijna uitsluitend aan de Nederlanders gegund waren geweest.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De heer de Graaff van Polsbroek „consul-generaal" van Nederland.

In 1863 werd de behandeling der japansche aangelegenheden in Nederland van het departement van koloniën op dat van buitenlandsche zaken overgebracht. In verband daarmede werd Mr. de Wit, die indisch ambtenaar was, vervangen door den heer de Graaff van Polsbroek, die sedert jaren in verschillende functiën in Japan werkzaam was geweest. Deze zou als „consul-generaal" optreden en dezelfde standplaats krijgen als de vertegenwoordigers der andere mogendheden. Reeds in het eerste jaar vond de nieuwe consul-generaal gelegenheid om Nederland's invloed weer krachtiger te doen gelden dan in de laatste jaren het geval was geweest.

De onderhandelingen over den moord op een engelschen toerist Richardson waren nog hangende, nieuwe beleedigingen hadden Engeland en Amerika getroffen door aanvallen op de woningen hunner gezanten; de fransche gezant had vertalingen van brieven in handen gekregen, waarin de mikado en elf daimios bij den shogun op de verwijdering der vreemdelingen uit Japan aandrongen. De vertegenwoordigers ontvingen inderdaad dan ook in juni 1863 bevel om Japan te verlaten. Daartegen teekenden allen protest aan, *terwijl fransche en engelsche troepen Jokohama bezetten.*

Strijd van de vreemde scheepsmachten tegen japansche stadhouders. 1863.

Zoo was de stand van zaken toen de heer de Graaff van Polsbroek den 9en juli, aan boord van Z. M. oor-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

logsschip Medusa, Decima verliet om zich naar Jokohama te begeven. Het schip zou door de straten van Capellen en van Simonoseki (Z. W. van Nippon) gaan en had daartoe een loods van den gouverneur van Nagasaki meegekregen. Op weg ontmoette de Medusa een fransch stoom-adviesvaartuig en ontving daarvan de mededeeling dat het in de straat van Simonoseki uit strandbatterijen was beschoten.

In overleg met den commandant der Medusa, luitenant t./z. 1e. kl. jhr. F. de Casembroot, besloot de consul-generaal niet van de voorgenomen route af te wijken. Officieel toch was die route aan den gouverneur van Nagasaki opgegeven; liet men zich door het gebeurde daarvan afbrengen, dan zou men eene vrees aan den dag leggen die kwaad kon stichten. Ook was de landheer of stadhouder van Nagato, in wiens gebied Simonoseki gelegen was, steeds zeer bevriend geweest met de Nederlanders en waren dus van zijne zijde geen vijandelijkheden te verwachten tegen een schip dat onze vlag voerde.

Toen de Medusa den 11en juli onder den wal van Simonoseki gekomen was, werd zij daar echter uit het geschut van 2 schepen en van 7 kustbatterijen hevig beschoten. Na een gevecht van 1½ uur slaagde de Casembroot er in den doortocht te forceeren, ten koste van 4 gesneuvelden en 7 gewonden, terwijl het schip 17 kogels in den romp gekregen had [1]). Onze schepelingen hadden zich kranig gehouden!

Den 17en juli bereikte de Medusa Jokohama. De japansche autoriteiten te Jedo betuigden hun leed-

[1]) Zie voor het uitvoerig verhaal: „de Medusa in de wateren van Japan," door jhr. de Casembroot.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wezen over het voorgevallene, maar de eischen van onzen consul-generaal tot bestraffing van den prins van Nagato en tot genoegdoening voor de hoon onze vlag aangedaan bleven onbeantwoord.

Ondertusschen werd den 15en juli het amerikaansche stoomkorvet Wyooming op dezelfde wijze te Simonoseki ontvangen en zag dit schip zich verplicht met 5 dooden en 7 gewonden terug te trekken.

Den 24en d. a. v. diende de fransche schout-bij-nacht Jaurès aan Simonoseki, met twee schepen en eene landings-divisie, eene tuchtiging toe wegens het bovenvermelde beschieten van een fransch adviesvaartuig.

Nog onkundig van dit feit besloten de vertegenwoordigers der verschillende mogendheden in eene bijeenkomst te Jokohama, om met vereende krachten den vorst van Nagato eene gevoelige bestraffing door de marine te doen toedienen en de straat van Simonoseki weer voor goed te openen. Vóórdat de schepen tot dit vereenigd handelen bijeen gebracht waren, had een engelsch eskader echter eerst nog elders op te treden.

Ter zake van den moord op den toerist Richardson had de engelsche gezant namelijk instructie van zijne regeering ontvangen, om zich eindelijk niet meer met woorden tevreden te stellen, maar van de japansche regeering behalve betuigingen van leedwezen nog 100000 pond sterling als boete te eischen, terwijl van den landheer van Satsoema, bij wien de hoofdschuldigen eene schuilplaats vonden, gevorderd moest wor-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den de terechtstelling van de moordenaars in tegenwoordigheid van engelsche officieren en 25000 pond sterling ten behoeve van de door Richardson nagelaten betrekkingen. In geval van weigering moest getracht worden de inwilliging der eischen door geweld te verkrijgen. Daartoe ontving admiraal Kuper bevel zich met een eskader van 7 schepen ter beschikking van den engelschen gezant te stellen.

De japansche regeering voldeed aan de haar gestelde eischen, maar de landheer van Satsoema antwoordde, dat men het gevraagde maar te Kagosima (Z. Kioeschioe, zie blz. 40) moest komen halen. In augustus 1863 ging de gezant daartoe, met het eskader onder admiraal Kuper, naar de baai van Kagosima. Deze baai bleek goed versterkt en bewapend te zijn. De onderhandelingen liepen op niets uit. Toen den 15en augustus dan ook tot vijandelijkheden werd overgegaan, kregen de Engelschen echter door het vuur van de kustbatterijen en door een opkomenden storm de handen zóó vol werk, dat zij zich tot een bombardement der stad bepalen en zonder eenige toezegging vertrekken moesten [1]). Toch schijnt het optreden indruk gemaakt te hebben, althans de 25000 pond sterling werden eenigen tijd later betaald.

Bij deze affaire was evenals te Simonoseki gebleken, dat het defensief vermogen der landschappen in Zuid-Japan reeds voor een deel berustte op westersche oorlogsmiddelen, hetgeen te meer op de noodzakelijkheid wees om de daimios de overtuiging te geven,

[1]) Bijzonderheden betreffende de onderneming tegen Kagosima zijn te vinden in bijlage 6 van het werk: „Vijf jaren in Japan," door jhr. Pompe van Meerdervoort, en in the Nautical Magazine, vol. XXXII, No. 12.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat zij toch nog geenszins tegen de europeesche strijdkrachten opgewassen waren.

Den 25^{en} augustus 1863 verliet de vereenigde zeemacht, die tegen Simonoseki zou optreden, de haven van Jokohama. Het engelsche eskader telde 9 schepen onder admiraal Kuper, die tevens het bevel over het geheel voerde; het nederlandsche smaldeel bestond uit 4 schepen onder kapitein t./z. de Man, het fransche uit 3 onder schout-bij-nacht Jaurès; de amerikaansche vlag was slechts vertegenwoordigd door één daartoe gehuurd particulier stoomschip.

Den 5^{en} en 6^{en} september werd Simonoseki getuchtigd. Hoewel de verdediging krachtig werd ingezet (de vloot kreeg 12 dooden en 33 gewonden) was het toch niet moeilijk den vijand het zwijgen op te leggen, en den 8^{en} bood de landheer van Nagato zijne onderwerping aan. De straat werd voor altijd open verklaard; eene oorlogsschatting van 3 millioen dollars werd opgelegd (zij ging later op de regeering over). Ook hier handhaafden de Nederlanders met eere oud-Holland's roem. [1])

Van den teweeg gebrachten indruk trachtten de gezanten partij te trekken door met eene scheepsmacht naar Hiogo te gaan, dat dicht bij Kioto, de verblijfplaats van den mikado, gelegen is. Zij eischten daar: 1^{e}. ratificatie van de tractaten van 1858 door den mikado, 2^{e}. opening van de haven van Hiogo voor den handel, 3^{e}. herziening van het tarief van in- en uitgaande rechten.

[1]) Het uitvoerig verhaal komt voor in: „de Medusa in de wateren van Japan," door jhr. de Casembroot.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Was het zelfvertrouwen van de shogunpartij en van vele zuidelijke daimios door de bestraffing van Nagato zeer geschokt, anderen bleven zich in de vergaderingen, die over deze aangelegenheden gevoerd werden, krachtig verzetten tegen elke nadere concessie aan de vreemdelingen. Eerst nadat de shogun, die van verder verzet slechts onheil verwachtte, een talrijk leger naar Kioto had doen oprukken, ging de mikado tot de geëischte ratificatie over.

De openstelling van Hiogo werd spoedig in het vooruitzicht gesteld.

Eene commissie zou zich terstond bezig houden met het herzien van het toltarief. (Daardoor kwam in juni 1866 inderdaad een voor de vreemde handelaars gunstig tarief tot stand).

Had de shogun in deze omstandigheid zijn wil nog weten door te drijven, zijne populariteit nam daardoor niet toe. Zoowel zijn toegeven aan de eischen der vreemden als het gebruiken van geweld tegen de partij, die zich als beschermster der oud-japansche instellingen voordeed, werd hem verweten. In november 1864 uitte de haat der behoudende partij zich nogmaals in een verraderlijken moord, ditmaal op twee engelsche officieren, welke zich te Kamahoera (ten Z. van Jokohama) bevonden. Afdoend was de schrik dus nog niet geweest, die de tuchtiging van Nagato te weeg had moeten brengen. Ook in het vervolg bleef de mikado-partij — zooals de behoudende meer en meer genoemd werd — nieuwe grieven putten uit de concessies, die de shogun den vreemdelingen telkens weer moest doen, wilde hij ook van die zijde

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den aanhang niet verliezen. Tot die gewraakte maatregelen behoorden o. a. de toestemming in 1866 aan de Japanners gegeven, om vrij naar elk land te reizen en dienst te nemen aan boord van vreemde schepen, en de op zich genomen verbintenis om in de geopende havens voor verlichting, betonning en bebakening te zorgen.

Veel afbreuk werd aan het prestige van den shogun eindelijk gedaan door het mislukken van eene in datzelfde jaar door hem ondernomen expeditie tegen den ons bekenden landheer van Nagato. Door het succes van dien laatste nam de stoutmoedigheid der daimios zeer toe, te meer nu het bleek dat de europeesche mogendheden den shogun geen hulp boden.

In September 1866 overleed de shogun, in februari 1867 de mikado.

De val van den shogun; de mikado als wereldlijk heerscher hersteld.

De aanhangers van den nieuwen mikado Mutsuhito (die thans nog aan de regeering is) trachtten den shogun over te halen de eenheid van gezag in Japan te herstellen, door vrijwillig afstand te doen van zijne macht. De shogun bewilligde dit eerst, maar kwam op aandringen van de noordelijken op zijn besluit terug en zoo zweepte hij de hartstochten nog sterker op. Zijne aanhangers noopten hem nu zelfs zijnerzijds eene poging te doen om het gezag weer geheel in handen te krijgen. Hij gaf daaraan gehoor en rukte

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

met een leger naar Kioto op; de hem vijandige daimios trokken hunne strijders in en bij die plaats samen. Den 26en januari 1868 kwam het, ten zuiden van Kioto, tot een ernstig treffen, waarin de mikadopartij de overwinning behaalde.

De shogun vluchtte naar Jedo en trok zich daarna in een klooster terug.

De burgerkrijg werd echter door zijne aanhangers voortgezet. De zuidelijken namen Hiogo, Jedo, Utsunomija in en braken eindelijk den laatsten weerstand te Wakamatsoe (37° 30′ N.B.).

Tijdens den strijd in Japan hadden de vreemde gezanten zich onzijdig gehouden. De twijfel omtrent de houding van de mikado-partij ten hunnen opzichte werd opgeheven zoodra de mikado, na de eerste overwinning die zijne aanhangers behaald hadden, het gezag in hadden nam, want terstond werd den vreemdelingen bescherming van de verkregen rechten en instandhouding van de tractaten toegezegd. Zelfs ging de jonge keizer spoedig verder; in januari 1868 werden toch eindelijk de havens van Jedo, Hiogo en Osaka opengesteld.

Duidelijk bleek dus weer dat de strijd niet gevoerd was tegen den invloed der *westersche begrippen*, wel echter tegen het veldwinnen van den invloed der *vreemde mogendheden* zelf, en dat hij vóór alles tegen den shogun gericht was geweest.

Vele daimios hadden reeds in ruime mate voordeel getrokken van de nieuwe instellingen; de overwinnende partij wilde dat voordeel ook verder voor zich

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

behouden, zij zagen in dat zij daartoe zelf het beschavingswerk in handen moest nemen. Graaf Ito werd de ziel van de groote hervormingspartij, die thans haar werk begon en die daarbij door den jongen mikado met ongemeene geestkracht gesteund is.

VII.

De groote hervorming op staatkundig en maatschappelijk gebied. Japan geheel open. 1868—1899.

In de vorige paragraaf bleek dat het oude Japan in 1868 reeds zóó veranderd was, dat de regeering van den in zijne rechten herstelden mikado zich geroepen achtte den voortgang der beschaving niet meer te stuiten. Waren de japansche staatslieden eenerzijds bedacht voor te groote inmenging van vreemde mogendheden in de japansche regeeringszaken, daar stond anderzijds het besef tegenover den stroom der nieuwigheden niet te kunnen besturen zonder de hulp van ervaren en vertrouwde raadslieden. Was vroeger, toen de eerste vijandelijke schepen nog verwacht werden, het eerst gedacht aan het samenstellen van eene vloot, thans, nu de vreemden voet aan wal gezet hadden en onlusten in de binnenlanden dreigden, werd het eerst aan de inrichting van een modern leger gedacht. Evenals destijds raad en daad bij Nederland gezocht was, richtte Japan zich nu ook weer tot eene westersche mogendheid, maar niet meer tot den vriend van weleer.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Vreemde officieren in japanschen dienst.

Het optreden der Franschen in China, de goede naam die het fransche leger in Europa had, de bemoeienissen ook van de fransche diplomatie hadden Japan er reeds in 1867 toe gebracht aan Frankrijk officieren te vragen om als raadslieden bij de legervorming en als leeraren op te treden.

De eerste „mission" bestond uit één kapitein van den generalen staf, één luitenant van de artillerie, één van de cavalerie en drie van de infanterie. Later kwamen ook hoofdofficieren en minder kader. De „missions" hebben tot 1889 niet alleen op de legeraangelegenheden, maar ook op menig ander gebied grooten invloed uitgeoefend. In 1883 trad de nederlandsche kapitein van de genie van Schermbeek [1]) tijdelijk in japanschen dienst, in 1884 de italiaansche majoor van de artillerie Grillo en de pruissische majoor van den generalen staf Meckel, met wiens komst de duitsche militaire invloed begon, welke die van andere natiën op de legeraangelegenheden geleidelijk en na 1890 zoo goed als geheel ter zijde heeft geschoven.

De tegenwoordige toestand.

Hoewel de oude toestanden nog door alles heen schemeren en buiten de groote steden vooralsnog zelfs overheerschend zijn, heeft de moderne beschaving toch zoo diep ingegrepen, dat haar invloed zich overmachtig doet gelden op elk gebied van weten-

[1]) „Een en ander uit mijne militaire loopbaan in Japan," rede gehouden den 25en october 1888 in de „Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

schap en kunst, van nijverheid en handel, alsook op alles wat de samenleving in de steden betreft.

De mikado, die tot voor korten tijd slechts met enkele uitverkorenen en dan nog door een scherm gescheiden mocht spreken, beweegt zich nu vrij tusschen Japanners en vreemdelingen. Eene grondwet en vele andere wetten zijn naar model van die der beschaafde natiën ingevoerd. Spoorwegen, telegrafen, telephonen doorkruisen de hoofdeilanden. De postdienst is goed geregeld. Japan is toegetreden tot de algemeene post- en telegraafuniën. Evenzoo tot de conventie van Genève (oorlogsgebruiken). Het tientallig muntstelsel is aangenomen met de Yen als eenheid; deze heeft eene waarde van ± 1.35 gulden nederlandsch en is verdeeld in 100 sen. Eene aanzienlijke handelsvloot doet zelfs tot ver buiten Japan den europeeschen en amerikaanschen handel concurrentie aan. [1]) De japansche nijverheid is zeer productief; maar daarbij valt aan te teekenen, dat hare producten, voor zoover zij nabootsingen zijn van de vreemde industrie, tot nu toe in den regel in prijs maar ook in hoedanigheid lager staan dan die uit Amerika en Europa afkomstig. Het reizen van Japanners naar andere landen is een gewoon verschijnsel geworden. Velen hebben geruimen tijd in Europa of Amerika doorgebracht en daar onderwijs of vakopleiding genoten. Japan zelf bezit eene onderwijs-wet, die tot zekere hoogte schoolplicht oplegt (maar wier werking buiten de steden nog maar langzaam veld wint). Vele volksscholen en instellingen voor vak- of hooger onderwijs, ook voor meisjes, zijn

[1]) Zie § 14 e. v.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in werking; steeds neemt haar aantal nog toe. Vrijheid van drukpers bestaat er naast vrijheid van godsdienst. Het christendom wint veld. Leger en vloot zijn zeer goed georganiseerd en geoefend, en worden nog aanzienlijk uitgebreid (de volgende paragrafen zullen dit in bijzonderheden aantoonen). Vestingwerken beschermen de voornaamste toegangen tot het land. De nieuwe staatkundige indeeling van het rijk is reeds in § 3 vermeld.

Behalve met Engeland, Nederland, Noord-Amerika, Frankrijk en Rusland zijn tractaten gesloten (overeenkomstig het onze van 1858) met Italië, Duitschland, Oostenrijk, België, Spanje, Portugal, Zwitserland, Zweden, Denemarken, Brazilië, Hawaï, Mexico, Peru en China. Eindelijk is Japan voornemens den wereldhandel in 1902 tot een wedstrijd in Tokio op te roepen (internationale tentoonstelling).

Het spreekt van zelf, dat eene zoo groote omwenteling in ¼ eeuw niet volbracht kon worden zonder enorme financiëele offers te vergen, maar daar de staatsschuld voor een belangrijk deel in ondernemingen steekt, welke, als zij hare jeugd doorleefd hebben, groote winsten kunnen afwerpen, en daar de binnenlanden nog ruime en rijke velden ter ontginning beschikbaar laten, staan de financiën van den staat niet ongunstig, als wijsheid de neiging tot overijling tijdig zal weten binnen de grenzen van bezadigdheid te brengen.

Het japansche reuzenwerk is tot stand gekomen niettegenstaande de regeering met buiten- en binnenland in ernstige moeilijkheden is gewikkeld geweest. Met China en met Korea verkeerde Japan herhaal-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

delijk in geschil; mocht dit eerst zonder wapengeweld de openstelling van eenige havens in het overigens nog gesloten Korea bewerken (1876), het leidde ten slotte tot een oorlog tusschen Japan en China (1894—95), die voor Japan alleszins gunstig verliep. [1])

Van de binnenlandsche onlusten was de opstand die in 1877 uitbrak en geleid werd door den oud-minister Saigo Takamori de voornaamste. Het tooneel van den strijd was het eiland Kioeschioe. Eerst na groote krachtsinspanning gelukte het der japansche regeering dien opstand te bedwingen. [1])

De oorlog tegen China gaf Japan in 1894 en '95 gelegenheid te toonen hoe goed leger en vloot georganiseerd, aangevoerd en geoefend waren. De geheele wereld zag met verbazing met hoeveel beleid en zelfvertrouwen Japan het chineesche reuzengebied aangreep en overwon. Met bewondering ook werd gezien hoe de overwinnaars den oorlog op beschaafde wijze voerden en hoe gematigd zij bij de vredesonderhandelingen waren. Door dien oorlog nam Japan de eerste plaats in onder de oostersche mogendheden en zag het zijn gebied uitgebreid met het eiland Formosa en de daarbij gelegen Pexadores-groep, waardoor het de toegangen tot de chineesche Oostzee thans geheel beheerscht. Maar tevens bracht die oorlog de partijen in Japan nader tot elkander, zoowel door het gemeenschappelijk doorleefde gevaar, als door het behaalde succes dat vertrouwen wekte.

Die oorlog had echter voor Japan ook nadeelige gevolgen. Onder die omstandigheden toch heeft menig

[1]) Zie § 19.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

particulier op het succes der japansche wapenen verkeerde speculatiën gebouwd. Zwak voorbereide uitbreidingen van handelszaken en gewaagde ondernemingen door tal van maatschappijen brachten handel en nijverheid in benarden toestand, hetgeen terugwerkte op allen en op alles. Daardoor ontstond bij velen een geest van ontevredenheid die sedert nog toenam, daar de regeering, in weerwil van den gedrukten toestand, naast groote plannen tot uitbreiding van handel, nijverheid en gemeenschapsmiddelen, uitbreidingen die eerst in de toekomst voordeelen beloven, *eene verdubbeling* van leger en vloot vaststelde. Er was dan ook ontegenzeggelijk wel wat overmoed en overijling in die grootsche plannen. Om het verzet dat zich duidelijk uitte te keeren, gaf de mikado in februari 1898 de leiding der zaken weer in handen van graaf Ito, die sedert een drietal jaren buiten de bestuurszaken gehouden was en die tot de gematigde partij behoort. Met zijn optreden is eene meer kalm voorwaarts strevende politiek begonnen, hoewel geen der regeeringsplannen is losgelaten.

Invloed der westersche mogendheden.

De meeste vreemde mogendheden kregen sedert 1869 gezanten te Tokio (vroeger Jedo), waarheen de mikado zijn zetel heeft overgebracht. Bovendien stelden zij echter consuls aan in de opengestelde havenplaatsen. [1])

[1]) Nederland heeft een minister-resident te Tokio, en, volgens den regeerings-almanak voor 1899, een consul te Nagasaki, een waarnemend consul te Hiogo (Kobe), een vice-consul te Yokohama en consulaire agenten te Amping (voor Zuid-Formosa) en te Twatoeitia (voor Noord-Formosa).

Japan heeft een gezant te 's Gravenhage, maar is in onze koloniën *niet* vertegenwoordigd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ook deze vertegenwoordigers zijn den japanschen staatslieden in menig opzicht tot raadslieden geweest, enkele malen hebben zij in de staatkunde van Japan ingegrepen.

Van belang is b. v. in 1895 het optreden van Rusland, Frankrijk en Duitschland geweest bij het vaststellen van de vredesvoorwaarden van den oorlog met China. Bij het vredesverdrag dat de oorlogvoerende partijen te Simonoseki gesloten hadden, was aan Japan, behalve een groote oorlogsvergoeding, als landaanwinst toegekend: Formosa, de Pexadores-eilanden en het schiereiland Liou Toeng (N. W. van Korea) met de sterke oorlogshaven Port-Arthur. Eenige europeesche mogendheden vreesden dat de macht van Japan gevaarlijk groot kon worden door het bezit van dit chineesche schiereiland, dat de vaart op de golven van Liou Toeng, van Petchili en van Korea beheerscht. De drie bovenvermelde mogendheden kwamen daarom overeen Japan den raad te geven, „in het belang van den blijvenden vrede in het oosten" van zijne aanspraken op Liou Toeng afstand te doen. Japan gaf aan dien raad gehoor. Later is gebleken dat het advies der europeesche mogendheden geenszins van zelfzucht was vrij te pleiten, „in het belang van den vrede" hebben zij zelf punten op het vasteland van China in bewaring of in pacht genomen.

Nieuwe tractaten. Japan geheel geopend. 1877—1899.

In enkele opzichten was voor Japan het begrip autonomie nog beperkt, de vrijheid in staatkundigen zin nog aan banden gelegd. Daaraan waren nadeelen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verbonden zoowel voor het land zelf, als voor hen die er mede verkeerden. Door de tractaten toch, die in 1858 met Japan gesloten zijn en waartoe in de volgende jaren vele staten zijn toegetreden, waren de vreemdelingen in Japan niet aan de japansche rechtspraak, maar aan eene afzonderlijke consulaire jurisdictie onderworpen. De overeenkomsten van 1866 benamen Japan de vrijheid om den in- en uitvoer naar eigen inzichten te regelen, zooals elke andere souvereine staat kan doen. Die overeenkomsten waren onopzegbaar. Met uitzondering van de meergemelde havens was Japan nog gesloten voor de vreemdelingen, al werd ook gemakkelijk toestemming verkregen om in het binnenland te reizen.

Tot herziening dezer punten is, wat de drie eerste betreft van japansche zijde, wat het laatste aangaat van de zijde der vreemde mogendheden, vele jaren een diplomatieke strijd gevoerd. [1])

Reeds in 1877 wendde de japansche regeering bij de voornaamste tractaatmogendheden pogingen aan om hare autonomie op tariefsgebied te herkrijgen en in 1882 werden te Tokio met de vertegenwoordigers der mogendheden over een algeheele herziening der tractaten onderhandelingen geopend, aan welke ook Nederland een werkzaam deel nam.

Daar de westersche mogendheden het onderling niet eens werden over de bijzonderheden der regeling bleven de onderhandelingen lang slepende.

In juli 1894 slaagde de japansche regeering er in

---

[1]) Zie de „memorie van toelichting" op het ontwerp van wet voor het verdrag van handel en scheepvaart tusschen Nederland en Japan, gedagteekend 8 september 1896.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

met Groot-Britannië een verdrag te sluiten, waarbij hare wenschen meerendeels ingewilligd werden. Bij dit verdrag wordt bij algemeene openstelling van het japansche rijk voor britsche onderdanen de afschaffing der consulaire rechtsmacht vastgesteld en verzekeren beide staten, behoudens een tarief van invoerrechten voor een aantal artikelen in Japan, elkander over en weer de behandeling op den voet der meest begunstigde natie. In november van hetzelfde jaar volgde een tractaat met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, dat in hoofdzaak dezelfde strekking heeft doch geen tarief van invoerrechten bevat. Sedert zijn overeenkomstige verdragen gesloten met Italië, Rusland, Denemarken, België, Zweden, Noorwegen, Duitschland en Frankrijk, waarvan alleen die met beide laatstgenoemde mogendheden ook een tarief van invoerrechten bevatten. Nederland volgde eerst in september 1896, ook zonder tarief. Ons verdrag is in de engelsche taal geschreven! Nadien sloten Zwitserland, China en Brazilië nog verdragen, terwijl de andere handeldrijvende natiën wel zullen volgen.

Door de nieuwe tractaten zal Japan eindelijk naar buiten en naar binnen voor iedereen openstaan. Overal in Japan is volledige bescherming van personen en eigendommen gewaarborgd. De verdragen zijn voor een bepaalden tijd gesloten; het nederlandsche voor 12 jaren, terwijl het daarna *niet vervalt*, maar slechts van jaar tot jaar *opzegbaar* is. Had Japan weleer veel plichten weinig rechten, thans is aan plicht en recht voor beide partijen een wederkeerig karakter gegeven. De consulaire rechtsmacht, de groote grief der Japan-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ners, is opgeheven, maar de tractaten zouden niet in werking treden, vóórdat de reeds sedert eenigen tijd voor een goed deel gereed zijnde geheel op europeesche leest geschoeide nieuwe wetboeken zouden zijn ingevoerd. Ook dit is in 1899 geschied.

Hebben de meeste mogendheden zich voor hare handelsbetrekkingen tevreden gesteld met de verzekering van op den voet der meest begunstigde vreemde natie behandeld te zullen worden, jegens Groot-Britannië, Frankrijk en Duitschland heeft Japan, zoo als wij zagen, er in toegestemd zijn tarief van invoerrechten voor een aantal artikelen vast te leggen. Volgens de memorie van toelichting op het wetsontwerp tusschen Nederland en Japan is dit voor de andere mogendheden niet geschied, omdat Japan wenschte vast te houden aan het beginsel, om geen conventioneel tarief te sluiten dan met landen welker handelsbeweging met dat rijk zekeren omvang had, en voor handelsartikelen van eenigszins beteekenenden omzet. Nu was inderdaad, zelfs onder het tarief van 1866, het handelsverkeer met de mogendheden, die geen tarief hebben gekregen, niet van groote beteekenis en dit geldt ook ten volle voor Nederland. Toch had ons land liever een tarief gehad, vooral voor den invoer van petroleum en suiker uit Indië; maar de japansche regeering bleef pal staan op het aangenomen standpunt. Onze regeering gaf ten slotte toe, vooreerst omdat de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en Rusland, wier invoer van petroleum ver dien uit onze koloniën overtreft, het tractaat ook zonder tarief hadden aangenomen, en ten tweede omdat ons het beding der *meest begunstigde natie* gegeven werd, waardoor onze handelsbelangen toch

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nimmer door een verschil in behandeling benadeeld kunnen worden. Daardoor toch gelden de tarieven voor de andere natiën vastgelegd van zelf ook voor ons.

Een afzonderlijk artikel (17e) van het nederlandsch-japansche verdrag behandelt onze koloniën. Het luidt vertaald: „De bepalingen van dit tractaat zullen, voor „zooverre de wetten het toelaten, toepasselijk zijn op „alle koloniën en buitenlandsche bezittingen van Hare „Majesteit de koningin der Nederlanden.

„Met betrekking echter tot hunnen handel, hunne „schepen, koopwaren en de door hen te betalen dou„anerechten, bij invoer zoowel als bij uitvoer, zullen „de onderdanen van Zijne Majesteit den keizer van „Japan in de bovengenoemde koloniën en bezittingen „dezelfde rechten, voorrechten, vrijdommen, gunsten „en vrijstellingen genieten, die zijn of in het vervolg „mochten worden verleend aan de meest begunstigde „vreemde natie, met uitzondering van de speciale gun„sten, welke verleend zijn of mochten worden aan „de inlandsche staten van den oosterschen archipel „voor hunne scheepvaart en voor den invoer hun„ner producten in de nederlandsch oost-indische „koloniën."

De memorie van toelichting zegt, dat in de engelsche uitdrukking „so far as the laws permit (eerste alinea), zoowel *wetten* als *verordeningen* begrepen zijn.

Ons nieuw tractaat is bij de wet van 2 mei 1897 goedgekeurd en in zijn geheel gepubliceerd in het staatsblad van het koningrijk der Nederlanden No. 129 van 1897. Het verdrag is in Indië openbaar gemaakt door plaatsing in de Java-courant No. 11 van 1898,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

waarin naast den engelschen tekst ook de vertaling in het nederlandsch is opgenomen.

Eindelijk is onlangs door de nederlandsche regeering nog besloten, dat de Japanners in onze koloniën niet meer als „*vreemde oosterlingen*" zullen beschouwd en behandeld worden, zooals met alle andere onderdanen van oost-aziatische rijken het geval is, maar dat zij in alle opzichten met Europeanen zijn gelijk gesteld.

De toekomst.

Het zou verkeerd zijn aan te nemen dat met de zucht van Japan tot evenaren van Noord-Amerika en Europa in beschaving en ontwikkeling, eene neiging tot groote sympathie voor Amerika of voor de europeesche mogendheden gepaard moet gaan.

De Japanner is beleefd en vriendelijk tegen den vreemdeling, maar in zijn hart houdt hij niet van hem. Door de erkenning van de weldaden der omwenteling heen speelt steeds een zekere wrok tegen de indringers, welke zich ongeroepen met Japan bemoeid hebben, een wrok die nieuw voedsel heeft gekregen door de inmenging van europeesche mogendheden in de vredesonderhandelingen met China in 1895, te meer nu die vreemdelingen er naar streven zelf de rol in China te gaan spelen, die zij Japan niet gegund hebben. Gaarne verheft de Japanner zich op de snelheid waarmede de nieuwe begrippen en toestanden overgenomen zijn, maar het ergert hem dat zij *overgenomen* moesten worden. Hij is te practisch om de hulp van de vreemdelingen te versmaden, maar te fier en te zelfstandig om langer aan den leiband te loopen dan

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hem even noodig voorkomt. Hij is geneigd tot overdrijving in het goede en in het kwade. Hij erkent openlijk en in het algemeen nog zijne minderheid tegenover de westersche beschaving en ontwikkeling, maar inwendig begint hij reeds aan het bestaan dier minderheid te twijfelen en hij zou niets liever verlangen dan het bewijs te kunnen geven dat die twijfel recht van bestaan heeft. De internationale tentoonstelling van 1902 in Tokio zal, hoopt hij, daartoe krachtig medewerken.

De karaktertrek van den enkele beheerscht ook de regeering, tenzij bezadigde mannen het roer in handen hebben. Japan acht zich geroepen om in de toekomst eene groote en grootsche rol te vervullen. Het beschouwt zich, volgens vele schrijvers, als aangewezen om het oosten te beschaven; reeds heeft het China de les gelezen, Korea geopend en vraagt en verkrijgt het eene stem bij alle aangelegenheden die de staatkunde van Oost-Azië betreffen.

Waar die karaktertrek en die opvatting voorkomen bij een volk, welks stoutmoedigheid en zelfvertrouwen gemakkelijk in overmoed overslaan, vormen zij in het goed gewapende Japan een gevaar, waarmede elke mogendheid die belangen in het oosten te beschermen heeft, doorloopend ernstig rekening heeft te houden.

Uit de volgende hoofdstukken zal blijken dat Japan eene land- en zeemacht bezit en nog verder uitbreidt, waarmede niet uitsluitend, noch zelfs in hoofdzaak, de verdediging van Japan beoogd kan worden. Daartoe zou met geringere krachtsontwikkeling ruim volstaan kunnen worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Wat de meeste schrijvers omtrent de toekomst verwachten is wellicht het beste weergegeven door F. Eissenhardt in de „Internationale Revue über die gesammten Armeën und Flotten" van october 1897, waar hij eindigt met: „Es weist alles darauf hin, dass in kurzer Zeit in Ostasien eine neue Macht ersteht, die entschlossen ist mit den Waffen in der Hand sich Vortheile zu schaffen. Da es ein thatkräftiges, intelligentes Volk ist, das reiche Hilfsmittel im Lande hinter zich hat, so kann man sich auf recht bedeutende Ereignisse in Asien gefasst machen, denn dass der Japaner seine Riesenausgaben für Heer und Flotte umsonst macht, ist bei dem Charakter des Volkes nicht gut anzunehmen, sondern man wird gut thun damit zu rechnen: *Japan schlägt los, wenn es glaubt, seine Zeit ist gekommen!*"

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

DERDE HOOFDSTUK.

De Landmacht.

VIII.

De organisatie van het leger.

Deze berust op de wetten van 28 november 1872 (persoonlijke dienstplicht), 15 augustus 1884 en 21 januari 1889, en is nader geregeld bij verschillende keizerlijke besluiten.

De landmacht bestaat uit:

het actieve leger,
de eerste reserve,
de tweede reserve,
den landstorm.

Deze onderdeelen van het leger komen in de verschillende bronnen onder afwijkende namen voor, b.v.

Engelsche bronnen.	v. Löbell's Jahresber.	bij Sauvage.	andere Fransche bronnen.
active service, of: service with the colours.	aktive Dienst.	armée active.	armée active.
reserve.	Reserve.	1e réserve.	(la) réserve.
territorial army.	Landwehr.	2e réserve.	armée territoriale.
landsturm, of: national army.	Landsturm.	armée territoriale.	armée nationale, of: retraite.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Wij zullen de in het nederlandsch vermelde namen verder blijven bezigen.

Het actieve leger.

Het actieve leger is op voet van vrede doorloopend onder de wapens; het bestaat, behalve uit de vrijwilligers, uit de dienstplichtigen, welke voor drie jaren worden ingelijfd, doch die na twee jaren met verlof gezonden kunnen worden.

De organisatie berust op persoonlijken dienstplicht, en door den dienst bij de reserven en den landstorm zelfs op algemeenen dienstplicht.

In het actieve leger zijn zij dienstplichtig, die hun 20ste levensjaar volbracht hebben, bij de loting een niet-vrijstellend nummer getrokken hebben en die geen der bij de wet geregelde redenen van vrijstelling kunnen doen gelden.

Het aantal dienstplichtigen is gering in verhouding tot het bevolkingscijfer en is derhalve voor groote uitbreiding vatbaar. Het rijk telt tegenwoordig in ronde cijfers ruim 44.000.000 inwoners, terwijl de sterkte van het actieve leger aan dienstplichtigen ± 85000 man bedraagt; ook de zeemacht wordt gedeeltelijk uit de dienstplichtigen gerecruteerd.

Vrijstelling van den dienst bij het actieve leger kan verkregen worden wegens physieke ongeschiktheid, wegens familieomstandigheden of dank zij het bekleeden van een bepaald ambt. Van de eischen bij de keuring gesteld wordt hier slechts één vermeld, omdat die wijst op de gemiddeld kleinere gestalte dan overal elders; de minimum lengte is voor de infanterie

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

op 1,51 M., voor de cavalerie, de genie en den trein op 1,60 M. en voor de artillerie op 1,63 M. gesteld. [1]) Door familieomstandigheden zijn vrij: de eenige zoon eener weduwe, de oudste broeder van weezen, de eenige zoon van een hulpbehoevenden of ouden vader, danwel de kostwinner van een huisgezin. Ambten die vrijstelling verleenen, zijn die van staatsambtenaar, priester, hoogleeraar, leeraar aan een der keizerlijke scholen, werkman in een der technische fabrieken van het leger of de vloot. Bovendien zijn de jonge lieden vrij welke met bijzondere onderscheiding eene hooge school doorloopen hebben. Eindelijk behoeven de onderwijzers slechts 6 weken in de gelederen te dienen en gaan zij daarna in de 2de reserve over.

Dienstplichtigen welke aan bepaalde eischen van kunde voldoen en in de gelederen in hun eigen onderhoud voorzien, kunnen als éénjarige vrijwilligers hun dienst volbrengen en later tot reserve-officieren bevorderd worden. Zij blijven 6 jaren in de eerste en 5 jaren in de tweede reserve.

Van de velen die door hun leeftijd voor het actieve leger beschikbaar zijn, maar door loting of eenige andere reden vrijstelling verwerven, blijft een bepaald aantal 7 jaren en 4 maanden beschikbaar, om zoo noodig opgeroepen te worden als aanvulling der lichting van hun eigen dienstjaar. Dit vormt zoo eene *aanvullingsreserve.*

De eerste reserve.

De diensttijd bij de eerste reserve is 4 jaren en 4

[1]) De minimum lengte is voor den soldaat in het nederlandsch-indische leger, waarbij toch reeds op de kleine gestalte van den inlander gerekend is, op 1,55 M. gesteld.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maanden. Die reserve wordt gevormd uit hen die in het actieve leger gediend hebben. Wie daarin zijn vollen diensttijd volbracht heeft, dient dus hier nog van het 24e tot en met het 27e levensjaar. De reservisten dezer categorie moeten volgens de wet jaarlijks, behalve voor eene inspectie, voor ééne maand ter oefening onder de wapens geroepen worden. Deze maatregel wordt echter niet in zijn vollen omvang in toepassing gebracht.

De tweede reserve.

De tweede reserve heeft een diensttijd van 5 jaren. Zij wordt samengesteld uit degenen, die de 1e reserve doorloopen hebben en uit eenige bevoorrechten, die vrijstelling hebben van den dienst bij het actieve leger, zooals zooeven reeds opgemerkt werd. Voor hen die het geregeld verloop volgen, is de diensttijd in deze reserve derhalve van het 28e tot en met het 32e levensjaar. Volgens de wet kunnen deze reservisten voor dezelfde oefeningen onder de wapens worden geroepen als die der eerste reserve; dit heeft echter niet of op zeer beperkte schaal plaats.

De landstorm.

Alle weerbare mannen, van 17 tot 40 jaren oud, welke niet tot een der bovenvermelde organieke legerdeelen behooren, vormen samen den „landstorm". Hij kan opgeroepen worden als voor de verdediging van den grond het uiterste gedaan moet worden, maar de daartoe behoorenden nemen vooraf (voor zoover uit de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

beschikbare bronnen bleek althans) aan geen militaire oefeningen deel.

De indeeling van het leger.

De organieke deelen, die den algemeenen gang van zaken in het leger beheerschen, zijn:

het ministerie van oorlog,
de generale staf,
de algemeene legerinspectie.
} (zie nader § 9.)

De troepenmacht is verdeeld over de garde en 6 divisiën. Deze laatste worden „infanteriedivisiën" genoemd, niettegenstaande zij uit alle wapens zijn samengesteld. Kortheidshalve spreekt men van: „divisie."

Op voet van vrede is de samenstelling van het leger als in achterstaande tabel wordt aangegeven.

Bovendien behoort bij elke divisie een korps marechaussee, en staan buiten het divisie verband: een korps infanterie met 1 vestingbatterij op het eiland Tsoeschima (in de straat van Korea) en een korps op Jesso, dat 4 bataljons of 19 compagnieën infanterie met eenige cavalerie, artillerie en genietroepen sterk is.

De nieuwe japansche bezitting Formosa is bezet door 3 brigades, die over het eiland verdeeld zijn, ter sterkte elk van 2 regimenten infanterie, 1 eskadron cavalerie en 2 bergbatterijen; daar deze bezettingstroepen in geene der bronnen afzonderlijk uitgetrokken zijn, noch bij de vermelding der troepen, noch in de sterktestaten, zijn zij hoogstwaarschijnlijk gedetacheerd van de infanteriedivisiën.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

DIVISIËN.	INFANTERIE.			CAVALERIE.		BEREDEN ARTILLERIE.					GENIETR.		TREIN.		VESTING-ARTIL.		
							Afdeeling.										
	Brigades.	Regimenten.	Bataljons.	Afdeeling.	Eskadrons.	Regiment.	Veld-artil.	Berg-artil.	Veldbatterijen.	Bergbatterijen.	Bataljon.	Compagniën.	Bataljon.	Compagniën.	Regimenten.	Bataljons.	Compagniën.
Garde.....	2	4	8	1	3	1	2	—	4	—	1	2	1	2			
1e Divisie...															1	2	8
2e „																	
3e „	2	4	12	1	3	1	2	1	4	2	1	3	1	2			
4e „																	
5e „																1	4
6e „																	
*)															3	9	36
Totaal...	14	28	80	7	21	7	14	6	28	12	7	20	7	14	4	12	48

*) De verdeeling van de vesting-artillerie over de divisiën is in de beschikbare bronnen niet aangegeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Volgens de opgaven over 1897 was de legersterkte op voet van vrede:

	Opper- en hoofd-officieren.	Officieren.	Onder-officieren.	Cadetten en leerlingen.	Manschappen.	Geëmployeerden.	Totaal.
Administr. en bureaux	83	156	196	—	—	619	1054
Garde	37	333	752	23	10051	17	11213
1e Divisie	54	421	937	57	11397	36	12902
2e „	51	394	936	62	11119	29	12591
3e „	49	401	947	38	11093	24	12557
4e „	50	397	970	52	11314	29	12812
5e „	58	423	881	33	12617	27	14039
6e „	57	410	829	41	10087	26	11450
Militaire scholen	23	164	260	1851	56	93	2447
Marechaussee	8	43	288	—	726	—	1065
Korpsen buiten divisie verband	8	87	314	—	4152	16	4577
1e Reserve	123	573	4892	—	77492	—	83080
2e Reserve	58	299	2409	—	102188	—	104954
Totaal...	659	4101	14611	2157	262297	916	284741

Op voet van oorlog.

De indeeling van het leger in ééne garde en 6 infanteriedivisiën blijft op voet van oorlog bestaan, maar deze vereenigde macht krijgt dan den naam van „het veldleger." In de organisatie komt de verandering dat elke divisie 2 instede van 3 compagnieën genietroepen krijgt.

Naast dat veldleger worden nu „*aanvullingstroepen*" en zoo noodig „*reservetroepen* voor het veldleger" gevormd! De eerste worden hoofdzakelijk uit de aanvullingsreserve (zie blz. 74), de laatste uit de beide reserven en desnoods uit den landstorm verkregen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Voor zoover „*aanvullingstroepen*" gevormd worden, moet dit als volgt geschieden:

per regiment infanterie 1 bataljon,
„ afdeeling cavalerie 1 eskadron,
„ regiment artillerie 1 batterij,
„ bataljon genietroepen 1 compagnie,
„ „ trein (met depôt) 1 compagnie.

De „*reservetroepen*" worden per divisie samengevoegd tot eene gemengde brigade van

6 à 8 bataljons infanterie,
1 eskadron cavalerie,
1 à 2 batterijen artillerie,
1 compagnie genietroepen met trein- en transportafdeelingen.

Dienen de „aanvullingstroepen" tot geleidelijke voorziening in de gapingen, welke *in de gelederen* der troepen te velde ontstaan, de „reservetroepen" zijn in hoofdzaak bestemd om *met behoud van het korpsverband* het actieve leger zoo noodig te versterken.

De sterkte van het actieve leger op voet van oorlog hangt natuurlijk af van het aantal divisiën dat gemobiliseerd wordt. Beneden zal, bij de bespreking der formatie, aangegeven worden welke uitbreiding de korpsen bij mobilisatie ondergaan.

Voor oorlogshandelingen kunnen eenige divisiën onder éénhoofdig bevel tot legers vereenigd worden.

Zoo werden voor de krijgsbedrijven in China in 1894, de 5e en 3e divisiën tot „eerste leger," de 1e divisie met de helft der 6e tot „tweede leger", de 2e divisie

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

met de andere helft der 6e tot „derde leger" samengevoegd. Daar deze drie legers in China en Korea optraden, waren 5 van de 7 divisiën buiten Japan in actie.

De recruteering der dienstplichtigen.

Zal in § 10 afzonderlijk vermeld worden hoe de aanvulling van het officierskorps en van de lagere kaders plaats heeft, de recruteering der dienstplichtigen is niet te scheiden van de hier behandelde indeeling van het leger.

Immers, overeenkomstig die indeeling in 6 divisiën, is het land ook in 6 divisiedistricten verdeeld en elk dezer in 2 brigadekringen. De brigade legert in haar recruteeringskring — zie dislocatie-staat —, die weer verdeeld is in 6 bataljonskringen. Elk infanteriebataljon trekt zijne recruten en reservisten uit één kring. De andere wapens krijgen de voor ééne brigade bestemde soldaten uit den geheelen brigadekring, zonder dat daarbij verder bepaalde strooken voor bepaalde onderdeelen aangewezen zijn.

Het voornaamste werk bij de recruteering en bij het onder de wapens komen van herhalingsoefeningen wordt verricht door militie-commissarissen. Daarvoor zijn niet actieve stafofficieren aangewezen. Zij worden door een adjudant en een officier van gezondheid ter zijde gestaan en werken in overleg met de civiele autoriteiten.

De garde krijgt *geoefende* soldaten van de andere divisiën.

De eilanden Tsoeschima en Jesso vormen afzonderlijke recruteeringskringen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Om de genoemde cijfers en vermelde bepalingen naar waarde te doen schatten, is het van beteekenis te vermelden, dat het recruteeren en op voet van oorlog brengen van het „actieve leger" zonder ernstige hapering kan geschieden. De ernstproef in den chineeschen oorlog op groote schaal genomen, heeft aan de verwachtingen ten volle beantwoord.

Het tot stand brengen der „reserveafdeelingen" zou met meer moeite gepaard gaan, ja het aantal beschikbare officieren kan zelfs niet voldoende geacht worden alleen voor de 1e reserve, maar daarin komt elk jaar verbetering. Bovendien vormt het actieve leger alleen op oorlogsvoet al eene zoo geduchte krijgsmacht, dat niet spoedig tot oproeping van de reserve overgegaan zal behoeven te worden.

IX.

De formatie van het leger.

A: *a.* het ministerie van oorlog.
b. de generale staf.
c. de algemeene legerinspectie.
B: de divisiën van het leger.
C: bijzondere militaire inrichtingen.

A. *a. Het ministerie van oorlog.*

Bij het ministerie berust onder den keizer het hoogste gezag in alles wat beheer, zaken en personen betreft.

Al hetgeen betrekking heeft op het „onder de wa-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Dislocatie van het leger

(tevens aangevende de divisie- en brigade-recruteeringskringen):

Divisie.	Garnizoen van den staf; tevens naam van het recruteeringsdistrict	Brigade.	Garnizoen van den staf; tevens naam van den recruteeringskring.	Infanterie regiment.	Garnizoen (staf).	Cavalerie regiment.	Garnizoen (staf).	Bereden artillerie regiment	Garnizoen (staf).	Bovendien
Garde	Tokio	twee	Tokio	vier	Tokio	één	Tokio	één	Tokio	De genietroepen en treinbataljons dragen de nummers hunner divisie en zijn in het algemeen in garnizoen bij den brigadestaf. De vestingartillerie is bij de divisiën ingedeeld.
1e	Tokio	1e	Tokio	1e	Tokio	1e	Tokio	1e	Tokio	
				15e	Takasaki					
		2e	Sakoera	2e	Sakoera					
				3e	Tokio					
2e	Sendai	3e	Sendai	4e	Sendai	2e	Sendai	2e	Sendai	
				16e	Shibata					
		4e	Awamori	5e	Awamori					
				17e	Sendai					
3e	Nagoya	5e	Nagoya	6e	Nagoja	3e	Nagoja	3e	Nagoja	
				18e	Toyahashi					
		6e	Kanazawa	7e	Kanazawa					
				19e	Nagoja					
4e	Osaka	7e	Osaka	8e	Osaka	4e	Osaka	4e	Osaka	
				9e	Otsoe					
		8e	Himeji	10e	Himeji					
				20e	Osaka					
5e	Hiroshima	9e	Hiroshima	11e	Hiroshima	5e	Hiroshima	5e	Hiroshima	
				21e						
		10e	Matsoeyama	12e	Maroegame					
				22e	Matsoeyama					
6e	Koemamoto	11e	Koemamoto	13e	Koemamoto	6e	Koemamoto	6e	Koemamoto	
				23e						
		12e	Kakoera	14e	Kakoera					
				24e	Foekoeaka					

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

pens komen" of het „afdanken" van lichtingen wordt behandeld in overleg met het ministerie van binnenlandsche zaken.

De samenstelling van het ministerie van oorlog en de verdeeling van den arbeid zijn als volgt:

I De minister, commandant van het leger; 1 vice-minister, bijgestaan door 1 secretaris (conseiller) en eenige ordonnans-officieren; deze vormen samen *het kabinet*.

Aan het kabinet is een bureau verbonden, waarin behandeld worden de promotiën, traktements-verhoogingen, dienststaten der officieren en burger beambten, het vaststellen der lijsten voor de recruteering, voor het jaarlijksch contingent, voor de sterkte van het officiers- en ambtenaarspersoneel, verder de decoratiën, pensionneeringen en de aanvulling van onderofficieren en burgerambtenaren.

II. *De directie der militaire zaken.* Zij staat onder een opperofficier en is samengesteld uit 5 bureaux:

2 voor militaire zaken:

1e behandelt: organisatie, voorbereiding van oorlogshandelingen met inbegrip van mobilisatie, oefeningen, manoeuvres, inspectiën, krijgstucht, militaire scholen, uniformen, kaarten, boekerijen en vertalingen;

2e het onder de wapens komen en afdanken van dienstplichtigen, de aanvulling van officieren en kaders van alle wapens, het beheer der militairen van het actieve leger, de reserves en den landstorm, de aanvulling der officieren van de marechaussee, die der bijzondere korpsen en der muziekkorpsen, verder alle militaire quaestiën, die onder geen der andere bureaux vermeld zijn.

3e Het bureau der cavalerie: alle zaken de cavalerie,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den trein of den veterinairen dienst betreffende, behalve de aanvulling der officieren (2e bureau).

4e Het bureau der artillerie: alle zaken die betrekking hebben op het wapen, benevens op wapenen en munitiën in het algemeen; de recruteering der officieren behoort tot het 2e bureau.

5e Het bureau der genie: alles wat betrekking heeft op het wapen, met uitzondering van de aanvulling der officieren. Hier worden de vestingwerken, de gemeenschapsmiddelen, de telegrafie, de pioniergereedschappen der infanterie behandeld.

III. *De directie der administratie*, onder den intendant-generaal. Zij bestaat uit 3 bureaux:

het 1e behandelt: het vaststellen van het budget van oorlog, het jaarlijksch financieel verslag, alle uitgaven voor het leger, de contrôle op de pensioenen, de comptabiliteit, de tractementen en vergoedingen, de administratiescholen, het centraal legerbeheer, aanvulling en opleiding der intendanten en officieren van administratie en alles wat den dienst der betaalmeesters betreft;

het 2e de reglementen en de uitkeeringen met betrekking tot de kleeding, de uitrusting en het onderhoud van menschen en paarden; de kleermakersschool, het beheer der kleedingmagazijnen en der werkplaatsen waar de kleeding vervaardigd wordt;

het 3e de kazerneering, met uitsluiting van de terreinen die rechtstreeks onder de genie staan, en van de artillerieparken.

IV. *De directie van den geneeskundigen dienst*, onder

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den inspecteur-generaal. Zij bestaat uit 2 bureaux: het 1e het onderricht van het geneeskundig korps, het materieel, alle quaestiën betreffende de hygiène; het 2e het personeel, de scholen, statistieke rapporten, vereenigingen tot het verleenen van hulp aan gewonden. [1])

V. *De directie van de militaire rechtspraak.* Aan het hoofd staat een militair rechter, die den hoogsten rang bekleedt welke in de rechterlijke macht bestaat. Zij heeft slechts één bureau, dat den dienst der militaire rechtspraak en der gevangenissen behandelt. [2])

A. *b. De generale staf.*

De generale staf bestaat uit „*den grooten generalen staf*" (grosse Generalstab, état-major général), die één geheel vormt, en uit „*den generalen staf bij de troepen*," die bij de onderdeelen, waarover hij verdeeld is, behandeld zal worden.

Aan het hoofd van den generalen staf staat thans Zijne keizerlijke Hoogheid maarschalk prins Akihito, nauw verwant aan de keizerlijke familie. Souschef is een luitenant-generaal.

De groote generale staf bevat de volgende afdeelingen:

1e voor de mobilisatie, het transportwezen en hetgeen niet onder de volgende afdeelingen ressorteert;

---

[1]) De vereeniging van het Roode kruis staat onder bescherming van de keizerin en telt vele zeer werkzame leden.

[2]) De sterkte van het personeel der verschillende bureaux van het ministerie is vermeld in de Revue militaire de l'étranger 1894. I. blz. 171. e. v.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

2e voor operatiën, manoeuvres, benevens voor de militaire inrichting van naburige staten;
3e voor krijgsgeschiedenis;
4e voor aardrijkskunde en statistiek.
Verder behooren er toe:
5e de opname van het land;
6e de krijgsacademie.

A. *c. De algemeene legerinspectie.*

De maarschalk, inspecteur-generaal van het leger, heeft tot taak voor eene gelijkmatige vorming van alle deelen van het leger te waken.
Daartoe staan onder hem:

1	generaal-majoor	chef van den staf, tevens inspecteur van het militair onderwijs;
1	idem	chef van de cavalerie;
1	idem	idem bereden artillerie;
1	idem	idem vestingartillerie;
1	idem	idem genie;
1	kolonel	idem van het treinwezen.

Er bestaat dus geen afzonderlijke inspectie voor de infanterie.

B. *De divisiën.*

De garde en de z. g. n. infanteriedivisie.
Wat hier voor de infanteriedivisie gezegd wordt geldt ook voor de garde, met deze uitzondering dat het garderegiment uit 2 instede van 3 bataljons bestaat en dat zij vooralsnog geen bergartillerie bezit.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De samenstelling eener infanteriedivisie is (zie ook staatje blz. 81):

2 infanterie brigades, elk van 2 regimenten ad 3 bataljons,
1 cavalerie afdeeling van 3 eskadrons,
1 artillerie regiment van 2 veld- en 1 berg-afdeeling, elk van 2 batterijen van 6 stukken,
2 compagnieën genietroepen, elk met eene colonne voor het slaan van twee bruggen van 96 M. en van 48 M;
2 compagnieën trein;
verder eene afdeeling van den geneeskundigen dienst, veldhospitalen, eene spoorweg- en telegraaf-afdeeling, een pontontrein en de noodige transportcolonnes.

De staf der divisie bestaat uit:
de divisie commandant (luitenant-generaal),
1 chef en 2 officieren van den generalen staf,
2 officieren adjudanten,
1 intendant,
1 auditeur militair,
1 divisiearts,
1 divisie paardenarts.

De staf der brigade telt slechts:
de brigade commandant,
2 officieren adjudanten,

Is de infanterie divisie op oorlogsformatie gebracht, dan telt zij (in ronde cijfers) zonder de aanvullings- en reservetroepen:

2 brigades infanterie	12000 strijders,
1 afdeeling cavalerie	500 „

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

1 regiment bereden artillerie 1000 strijders,
2 compagnieën genietroepen 500 „
staven en noncombattanten 4000 „
totaal dus ongeveer 14000 strijdenden en 4000 noncombattanten; de vestingartillerie is hieronder niet gerekend, daar zij niet mee te velde rukt.

Het personeel der treinen en transporten wordt aanstonds nader afzonderlijk vermeld.

In het recruteeringsdistrict van elk der 6 divisiën is een korps gendarmerie of marechaussee, waarvan de sterkte afwisselt van 7 tot 11 officieren en van 130 tot ruim 250 minderen.

De formatie van het bataljon infanterie.

Het bataljon bestaat uit 4 compagnieën, die in 4 sectiën verdeeld zijn.

De compagnie bestaat *op voet van vrede* uit:
5 officieren (de commandant is niet bereden),
11 onderofficieren,
119 minderen,
1 hospitaalbediende,
(de gardecompagnie is 198 hoofden sterk).

Volgens formatie telt het regiment 1664 hoofden en 14 paarden. Daarbij komen 6 officieren van den geneeskundigen dienst, 15 man hospitaalpersoneel, 7 geëmploijeerden, 6 geweermakers, 21 kleêr- en 11 schoenmakers.

Op voet van oorlog wordt de compagnie op 200 à 220 geweren gebracht, zoodat zij met ongeveer 100 man (de garde slechts ± 20) versterkt moet worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het regiment mag hoogstens tot op 2700 geweren (garde 1800) gebracht worden.

De formatie van het eskadron.

De afdeeling cavalerie, die in eenige bronnen zoowel „regiment" als „bataljon" wordt genoemd, heeft 3 eskadrons.

Op voet van vrede bestaat het eskadron uit:

5 officieren,
12 onderofficieren,
142 minderen en
150 paarden.

De afdeeling telt dan 485 strijders en 460 paarden. Waarbij aan niet combattanten komen: 2 officieren van gezondheid, 2 paardenartsen, 4 man hospitaaldienst, 2 geëmploijeerden, 2 geweermakers, 4 hoefsmeden, 1 zadelmaker, 7 kleêr- en 5 schoenmakers.

De oorlogssterkte blijft ongeveer gelijk aan de vredesformatie.

De formatie der batterij.

Elke afdeeling bestaat uit 2 batterijen; deze hebben *op voet van vrede* slechts 4 stukken, doch *op voet van oorlog* 6

Zoowel voor de veld- als voor de bergartillerie is de formatie der batterij *op voet van vrede:*

5 officieren,
11 onderofficieren,
96 minderen,

de veldbatterij heeft 60 rij- en trekpaarden, de bergbatterij 30 rij- en draagpaarden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het regiment heeft 693 menschen en 320 paarden. Het telt aan noncombattanten bovendien 3 officieren van gezondheid, 2 paardenartsen, 7 hospitaalhelpers, 8 geëmploijeerden, 2 hoefsmeden, 2 zadelmakers, 2 smeden, 10 kleêr-, 6 schoenmakers en 2 timmerlieden.

Op voet van oorlog wordt de batterij op 150 man gebracht en bij de veldartillerie op 90, bij de bergartillerie op 45 paarden.

De formatie van de compagnie vestingartillerie.

De regimenten tellen 2 of 3 bataljons van 4 compagnieën, wier formatie is:

5 officieren,
15 onderofficieren,
117 minderen.

Het regiment telt een totaal van 1634 strijders, waarbij komen:

3 officieren van gezondheid, 15 hospitaalhelpers, 7 geëmploijeerden, 2 geweermakers, 11 zadelmakers, 2 smeden, 21 kleêrmakers en 2 timmerlieden.

De formatie der genietroepen.

Het bataljon bestaat *op voet van vrede* uit 3 (bij de garde uit 2) compagnieën.

De compagnie telt alsdan:

5 officieren,
11 onderofficieren,
110 minderen en
5 paarden.

Het bataljon is 386 man en 19 paarden sterk.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Daarbij komen 1 officier van gezondheid, 4 hospitaalhelpers, 2 geëmploijeerden, 2 geweermakers, 1 smid, 7 kleêr-, 5 schoenmakers en 2 timmerlieden.

Op voet van oorlog worden alle bataljons op 2 compagnieën gebracht, die ongeveer dezelfde formatie behouden als in vredestijd.

De formatie der treintroepen.

1 treinbataljon bestaat uit 2 compagnieën.
Deze tellen *op voet van vrede:*
5 officieren,
15 onderofficieren,
90 minderen en 180 geleiders,
150 rij- en draagpaarden.

Het bataljon heeft 589 man en 300 paarden (bij de garde 449 en 250); waarbij komen: 2 officieren van gezondheid, 2 paardenartsen, 3 hospitaalhelpers, 2 geemploijeerden, 1 geweermaker, 1 hoefsmid, 7 kleêr- en 5 schoenmakers.

Daar de trein- en transportformatiën zich *in oorlogstijd* naar de tijdelijke en plaatselijke behoeften regelen zijn daarvoor geen cijfers vastgesteld. De vredesformatie van de treincompagnie geeft een steeds en terstond beschikbaar, georganiseerd en geoefend gedeelte, dat tot grondslag dient voor de regeling van het geheele treinwezen naar de behoeften van den oorlog.

Om de gedachte te bepalen voor de uitbreiding, die het geheele trein- en transportwezen kan aannemen, zij vermeld, dat bij het japansche leger tijdens den chineeschen oorlog in Korea op 1 strijder 1 niet-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

strijder meetrok. De dragers, die bij de treinen dienst deden als aanvulling der vredesformatie, hadden geen opleiding voor dien dienst gehad.

Het vervoer geschiedt door draagpaarden, door dragers (koelies) of op lichte tweeraderige karren die door menschen geduwd worden.

Betreffende de formatie van de spoorweg- en telegraafafdeeling, de afdeeling van den geneeskundigen dienst, de administratie, de munitie-, vivres- en pontontreinen geven de beschikbare bronnen geen gegevens. Wel vermelden zij dat die formatie de toets der ondervinding doorstaan heeft en dat die legerdeelen in den laatsten oorlog goed aan hunne bestemming beantwoord hebben. Vooral wordt met lof gewag gemaakt van alles wat den geneeskundigen dienst betrof.

De korpsen buiten divisieverband.

Buiten het divisieverband staan:

a. Het Jessokorps (z. g. n. koloniale troepen). Het is geheel uit vrijwilligers samengesteld. Het bestaat uit 4 bataljons van een afwisselende sterkte van 2 tot 6 compagnieën (totaal 19).

De compagnie telt:

4 officieren,
15 onderofficieren en
200 minderen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Verder behooren tot dit korps:

	Artillerie (berg).		Cavalerie.		Genie-troepen.	
	Actief.	Reserve.	Actief.	Reserve.	Actief.	Reserve.
Officieren	4	—	5	—	4	—
Onderofficieren	11	5	12	6	12	6
Minderen	90	115	120	154	90	114
Totaal	105	120	137	160	106	120

b. Het Tsoeschima korps, tot verdediging van die eilandengroep:

	Staf.	Infanterie.	Vesting-artillerie.
Officieren	2	5	6
Onderofficieren	3	12	14
Minderen	—	95	78
Totaal	5	112	98

C. *Bijzondere inrichtingen.*

1e de hoogere krijgsschool (krijgsacademie),
2e de genie- en artillerieschool,
3e de krijgsschool,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

4e het cadettenkorps,
5e de onderofficiersschool,
6e de gymnastiek- en schietschool, verbonden aan het infanterie instructiebataljon,
7e de artillerieschool en instructiebatterij,
8e de rijschool,
9e de school voor paardenartsen,
10e de hoefsmidschool,
11e het geneeskundig instituut,
12e de betaalmeestersschool,
13e de vuurwerkers- en geweermakersschool,
14e de paardendepots,
15e de inrichting tot paardendressuur,
16e het arsenaal te Tokio, waaraan de fabriek van geweren en blanke wapenen verbonden is,
17e het arsenaal te Osaka, met de fabriek van geschut en artilleriematerieel,
18e de buskruitfabriek.

Behalve de sub 14e en 17e vermelde inrichtingen zijn alle in of niet ver van Tokio.

De bestemming van het meerendeel dezer inrichtingen is uit haar naam op te maken. Voor zoover dit niet het geval is, wordt daarop in de volgende paragraaf teruggekomen, waarin mede het noodige over hare formatie opgenomen wordt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

X.

Recruteering, aanvulling en mobilisatie van personeel, paarden en materieel.

a. Officieren.

De moderne inrichting van het japansche leger dagteekent nog van te korten tijd, om dat leger tot in de hoogste rangen officieren gegeven te kunnen hebben, die eene geregelde opleiding ten volle doorloopen hebben. Onder de hoogste bevelhebbers komen nog mannen voor, die tot het oude leger hebben behoord (afkomstig uit de voormalige kaste der krijgers „samoerei"); ook zij hebben er zich echter op toegelegd de moderne militaire wetenschappen te doorgronden en velen hebben daartoe eenigen tijd in Europa of Amerika vertoefd. Bovendien hebben zij meerendeels in de binnenlandsche oorlogen en in den strijd met China de school der practijk doorloopen.

Is de invloed van de nederlandsche marinedetachementen voor de eerste militaire vorming der Japanners van groot belang geweest, sedert 1868 zijn, zooals wij weten, vreemde officieren van verschillende natiën geregeld met de opleiding van japansche officieren belast geweest en zijn achtereenvolgens de inrichtingen tot stand gekomen, welke thans in de aanvulling van het officierskorps voorzien.

De hoogere krijgsschool.

Deze is bestemd om den officier, die zich vrijwillig en met goed gevolg aan het toelatingsexamen onderworpen heeft, eene hoogere militaire en algemeene

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vorming te geven, en tevens om in de aanvulling van den generalen staf te voorzien.

De cursus is driejarig. Jaarlijks treden ongeveer 20 leerlingen toe.

De genie- en artillerieschool.

De genie- en artillerieschool moet door alle officieren van deze wapens gedurende twee jaren worden bezocht, nadat zij minstens twee jaren als officier in het leger hebben gediend.

De krijgsschool.

De krijgsschool vormt officieren voor alle wapens.

Als leerlingen worden de jongelieden toegelaten, die de cadettenschool hebben doorloopen of die aan het toelatingsexamen voldoen. Ook kunnen éénjarige vrijwilligers, onder bepaalde voorwaarden van bekwaamheid, bij de krijgsschool overgaan.

De leerlingen dienen 6 maanden in den troep en bezoeken dan $1^1/_2$ jaar (duur van den cursus voor alle wapens) de school. Daarna keeren zij naar hun korps terug, waar de officieren over hunne opname in dat korps beslissen. Zij worden echter door den keizer tot 2e luitenant benoemd.

Het cadettenkorps.

De cadetten zijn aspirant leerlingen der krijgsschool. In het korps worden jongelieden van 15—18 jaren opgenomen, die aan bepaalde eischen van wetenschap-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

pelijke ontwikkeling voldoen. De cadetten zijn voor een groot deel zonen van officieren.

De cursus duurt drie jaren.

De school voor paardenartsen, *het geneeskundig instituut* en *de betaalmeestersschool* voorzien geheel in de behoefte aan officieren voor den veterinairen, sanitairen en administratieven dienst.

Reserve officieren.

Éénjarige vrijwilligers kunnen tot reserve officieren bevorderd worden. Deze doorloopen de krijgsschool *niet*.

b. Onderofficieren.

De onderofficieren voor alle wapens komen in hoofdzaak van de onderofficiersschool. Ook kan echter een beperkt aantal worden aangesteld uit de korporaals, die 2 jaren diensttijd hebben.

De onderofficiersschool.

De onderofficiersschool is eene inrichting van grooten omvang; zij telt 2000 militairen en 400 paarden en bestaat uit:

1 bataljon infanterie,
1 eskadron,
1 afdeeling artillerie,
1 compagnie genietroepen.

Bij de toelating wordt een zekere graad van ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

standelijke vorming gevergd en een leeftijd tusschen 17—25 jaren.

De cursus duurt voor de infanterie 12, voor de andere wapens 16 maanden.

Wie van deze school komt *moet* 4 jaren in het actieve leger dienen, waarna reëngagementen veroorloofd zijn. Daarna moet hij 3 jaren in de 1e en 5 jaren in de 2e reserve beschikbaar blijven.

Ook uit de dienstplichtigen worden „reserveonderofficieren" gevormd.

c. Minderen.

Zooals reeds werd vermeld, geschiedt de recruteering van het actieve leger, behalve uit vrijwilligers, door loting van de dienstplichtigen (blz. 72) en is het land daartoe in recuteerings-districten en — kringen verdeeld. Ook is reeds aangegeven wie bij de reserven en den landstorm worden ingelijfd, en hoe de legerversterking zoo noodig door „aanvullings- en reservetroepen" bewerkstelligd wordt. Voor de recruteering en aanvulling van de minderen kunnen wij dus volstaan met naar de twee voorgaande paragrafen te verwijzen.

d. Paarden.

Hoewel het aantal bruikbare paarden in Japan niet overvloedig is, heeft de regeering het met groote geldelijke offers zoover weten te brengen, dat het rijk thans zelf in de behoefte van de cavalerie en de artillerie voorzien kan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De paardenfokkerij wordt door premiën aangemoedigd. Er bestaan drie groote stoeterijen. De paardendepôts (blz. 93) koopen dieren van 2 jaren, die later naar de inrichting tot paardendressuur (blz. a. v. punt 15) gaan.

Aangezien voor de cavalerie weinig verschil bestaat tusschen oorlogs- en vredesformatie, wordt op de mogelijkheid vertrouwd in oorlogstijd aan de mobilisatieeischen der artillerie (per veldbatterij 30, per bergbatterij 15 paarden) te voldoen, maar betwijfeld wordt of bij een oorlog van grooten omvang ook in de behoefte van den trein in voldoende mate voorzien zal kunnen worden.

Koelies.

Daarom wordt voor den treindienst op koelies gerekend, en aangezien een betrekkelijk klein gedeelte der mannelijke bevolking bij het leger wordt ingelijfd, kan men aannemen dat velen beschikbaar blijven om zoo noodig transportdiensten te vervullen.

c. Materieel.

Evenals voor de remonteering heeft Japan zich voor de uitrusting en bewapening van zijn leger, in den ruimsten zin der beteekenis van die woorden, onafhankelijk gemaakt van het buitenland.

Kleeding en uitrusting.

De kleeding en de uitrusting van het leger zijn naar europeesch model vervaardigd. De aanmaak van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

deze zaken, zoowel als van de daartoe benoodigde machineriën, geschiedt geheel in Japan.

Tot de velduitrusting van den infanterist behooren: ransel, mantel, broodzak, veldflesch, kookgereedschap, rijstbord, pioniergereedschap en gecomprimeerde rijst voor vier dagen.

Wapening. a. Infanterie.

De vindingrijkheid van den Japanner had het leger reeds een achterlaadgeweer van 11 m.M. naar „een eigen stelsel" gegeven, namelijk het Moerata-geweer. Nadien is dat stelsel in een repeteermechanisme omgezet, dat het meeste overeenkomst heeft met het fransche, model 1886; het z. g. n. „Moerata M. 89" heeft een kaliber van 8 m.M.

Het geweer wordt in het arsenaal te Tokio vervaardigd, dat zoo noodig 120 geweren per dag kan afleveren. Daardoor kan de voorziening in de behoefte van het leger en de reserven zonder bezwaar plaats hebben, ook nu eene geleidelijke legeruitbreiding begonnen is, welke in § 12 nader besproken zal worden. In dat arsenaal worden mede de blanke wapenen gemaakt.

Het aantal patronen dat de soldaat te velde medevoert, vonden wij voor het nieuwe geweer nergens vermeld, bij het model van 11 m.M. bedroeg het 80.

Wat de infanteriebewapening betreft is ons leger bij het japansche vergeleken vooruit. Wij geven hier eenige cijfers ter vergelijking.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Leger.	Stelsel.	Kaliber in m.M.	Gewicht geweer met bajonet.	Lengte geweer met bajonet.	Aantal trekken.	Aanvangssnelheid in M.	Aantal patronen in het geweer.	Gewicht patroon in Gr.	Metaal van den kogel.
Japan.	Moerata M/89.	8	4,38	1,545	4	564	8 in houder.	30,33	hardlood met koperenmantel.
Nederlandsch-Indië.	Mannlicher M/95.	6,5	4,47	1,513	4	730	5 in houder.	22,45	hardlood met kopernikkelmantel.

Zien wij dat eenige getallen gelijk of nagenoeg gelijk zijn, verschillen bestaan in het voordeel van Japan bij:

a. het gewicht; hetgeen Japan daarin vóór heeft gaat echter verloren zoodra het geweer geladen is, daar de munitie zwaarder is;

b. het aantal patronen in den houder. Hierbij moet echter aangestipt worden, dat de bronnen niet geheel in overeenstemming zijn; vonden wij ook eene opgave van 10 patronen, daar staat eene andere nieuwere tegenover van slechts 4 (Indisch militair tijdschrift N°. 3, 1899). Maar zelfs als 8 juist is, zooals wij gelooven, dan is het nog de vraag of daaraan geen bezwaren verbonden zijn, want bij de proeven, welke vóór het aannemen van het geweer voor ons leger genomen zijn, is ook aandacht geschonken aan geweren met een houder van 8 patronen, maar zijn deze achtergesteld bij het Mannlicher met een houder van 5 patronen. Ons geweer wint het door de belangrijke factoren:

a. kleiner kaliber,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

b. grootere aanvangssnelheid,

c. lichtere patroon, waardoor de man minder belast kan worden, of hij, bij gelijke belasting, meer munitie mee kan voeren,

d. betere constructie van den kogel.

b. Cavalerie.

De cavalerist heeft een lange sabel (bij den man) en eene Moerata-achterlaad-karabijn, die door een repeteerwapen vervangen zal worden. De garderuiterij heeft de lans.

c. Artillerie.

De veld- en bergartillerie heeft hardbrons achterlaadgeschut van 7,5 c.M. van het italiaansche model. Het berggeschut is kort en bestaat uit drie van elkander te scheiden onderdeelen. Elk deel is door een paard te dragen. Daartoe moest aan eischen van lichtheid voldaan worden, die tot gevolg hebben dat met dit geschut slechts tot op 1800 M. gevuurd wordt.

Het geschut der vesting- en kustartillerie is van 12, 24 en 28 c.M.

Bij den oorlog in China werd bij den aanval op versterkingen van belegeringsgeschut gebruik gemaakt (12 c.M.).

Reeds zijn de inrichtingen vermeld waar het geschut, het artilleriematerieel en de munitieën vervaardigd worden.

Er bestaan twee groote artillerie depôts, te Tokío en te Osaka.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

d. Genietroepen.

De genietroepen zijn ruim van pioniergereedschappen voorzien; dit wordt per bataljon op 12 paarden vervoerd.

Magazijnsregeling ten behoeve der mobilisatie.

De maatregelen, welke bij mobilisatie van het leger of een deel daarvan te treffen zijn, zijn niet alleen voor de hoofdorganen overwogen, maar tot voor de kleinste organieke onderdeelen voorbereid. Behalve de bovenvermelde maatregelen, die voor de mobilisatie van het personeel en voor de remonte getroffen zijn, zijn groote voorraden materieel opgestapeld en kan het nieuwe van elken aard in groote hoeveelheden vervaardigd worden; bovendien zijn de goederen, die bij mobilisatie terstond benoodigd kunnen zijn, reeds in bewaring gegeven aan de onderdeelen waarvoor zij bestemd zijn. Elke compagnie, elk eskadron, elke batterij heeft daartoe een magazijn, dat geheel onder den kapitein-commandant staat. Daarin is voor ieder man eene volledige, nieuwe uitrusting aan uniform en onderkleeding opgelegd, teneinde uitgereikt te worden bij mobilisatie van het korps, en bovendien een stel groote tenue, dat alleen bij paraden en op feestdagen in gebruik wordt gegeven.

De soldaat zelf is in het bezit van twee stellen uniform.

Elk bataljon en elk regiment heeft zijn magazijn van wapenen, kleeding en uitrusting; hieruit worden

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de compagnie's magazijnen aangevuld. Ook zijn daarin tenten voor het veldleger opgelegd, die alleen in den winter zoo noodig uitgereikt zullen worden.

De regimentsmagazijnen krijgen hunne voorraden uit regimentswerkplaatsen, waar alles hersteld en behalve wapens ook alles vervaardigd wordt. Aan wapens beschikken zij over aanzienlijke hoeveelheden; zoo zijn b. v. in de artillerie regimentsmagazijnen een groot aantal nieuwe stukken met al het daarbij behoorende materieel in reserve.

Door die regeling zullen de groote arsenalen en fabrieken bij het mobiliseeren van het leger geen belemmerende overdaad van werk krijgen. *Nu en dan worden mobilisatie proeven genomen.*

Volgens de verklaring van allen die deze inrichting van den magazijnsdienst gezien hebben, wordt hij in geen europeesch leger beter aangetroffen.

Reeds in 1893 schreef de luitenant-kolonel van het engelsche leger E. G. Barrow: „In completeness and in arrangements there is nothing better to be found in Europe". Wat meer zegt, de deugdelijkheid ervan is tijdens den chineeschen oorlog proefondervindelijk bewezen.

f. Spoorwegen, telegraafnet.

Het spoorweg- en telegraafnet, dat voor de mobilisatie van groot belang is, breidt zich van jaar tot jaar uit.

Het telegraafnet overspant zóó de groote eilanden, dat alle plaatsen van eenige beteekenis er door verbonden zijn. In 1896 waren in Japan reeds 784 telegraafkantoren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ware het gewenscht omtrent de capaciteit der spoorwegen voldoende gegevens te bezitten, teneinde de snelheid, waarmede de mobilisatie van het japansche leger of een gedeelte daarvan kan bewerkstelligd worden, benaderend vast te stellen, de beschikbare bronnen stelden ons daartoe niet in staat. Toch vinden wij daarin nog belangrijke zaken vermeld.

Thans bestaan, behalve de spoorwegen die de staat in exploitatie heeft:

de Nippon spoorweg-maatschappij,
„ Kioeschioe „ „
„ Samjo „ „
„ Tanko „ „
„ Formosa „ „

In vredestijd is uitgemaakt hoe de spoorwegen benut kunnen worden in verschillende mobilisatie gevallen. Bij den oorlog tegen China hebben zij groote diensten bewezen, om de troepen en transporten spoedig op de inschepingsplaatsen te concentreeren.

De japansche banen hebben meerendeels enkel spoor van 1,15 M. breedte; geleidelijk krijgen de staatsspoorwegen dubbel spoor.

De hoofdlijn loopt van Awamori, op de noordkust van Nippon, naar Tokio, Jokohama, Kioto, Osaka, Hiogo, Kobe en Simonoseki, eerst langs de oostelijke helling van het gebergte en later langs de zuidkust van het eiland. Een zijtak verbindt Tokio met Niigata aan de westkust (in de toekomst zullen meer punten dier kust in het net opgenomen worden), een ander loopt langs het Biwameer naar de westkust bij Tsoeroega. Op Kioeschioe loopt eene lijn van Nagasaki naar de straat van Simonoseki met een zijtak naar

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Koemamoto, en zelfs is een plan *ontworpen* om deze straat te overbruggen. Ook in Shikokoe en Jesso zijn spoorwegen in aanleg. [1])

Bij den smallen vorm van de eilanden zijn de spoorweglijnen nu reeds voor iedereen vrij spoedig te bereiken en kan de mobilisatie daarbij, in verband met den telegraafdienst, dus in hooge mate baat vinden.

Het spoorwegmaterieel wordt in Japan vervaardigd, alleen de locomotieven komen nog voor een gedeelte uit Engeland.

g. Kustvaart.

De stoomvaartverbindingen langs de kust kunnen bij mobilisatie ook goede diensten bewijzen; vijf lijnen ontvangen een staatssubsidie (zie nader het volgend hoofdstuk: de oorlogs- en handelsvloot).

XI.

Graad van geoefendheid en militaire geest van het leger.

a. Het actieve leger.

Geruimen tijd vóórdat de gunstige uitslag van den oorlog met China de bewondering voor Japan opgewekt kon hebben, waren reeds allen die het japansche leger van nabij leerden kennen het daarover eens, dat de geoefendheid van de infanterie en van

[1]) Tusschen 1896 en 1904 moet een ruim spoorwegprogramma voltooid worden; de nieuwe lijnen zijn vermeld in Japanese Post-Bellum Finance, 1897, blz. 20, 62 en 63.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de artillerie met die der beste europeesche legers op ééne lijn was te stellen, maar dat die der cavalerie nog achterlijk was. Zoo is het thans nog, al heeft de cavalerie in den laatsten oorlog ook zeer goede diensten bewezen.

Dit eenigszins langzamer gaan van de ruiterij wordt in het algemeen toegeschreven aan de omstandigheden, 1° dat de Japanners nimmer een ruitervolk hebben gevormd, zoodat de rijkunst en de ruitergeest, zelfs bij de officieren, geleidelijk moeten worden aangekweekt, 2° dat het paardenras nog geenszins het gewenschte cavaleriepaard geeft.

sub 1°. Is het waar, zooals Barrow schrijft, dat de lichaamsbouw (vorm der dijen) van den Japanner zich niet tot de vorming van een goed ruiter leent, dan zal daarin een bezwaar liggen dat niet anders dan gebrekkig te verhelpen zal wezen. Overigens heeft het sub 1° vermelde o. i. niet veel waarde, want ook bij de beste europeesche ruiterijen bestaat het overgroote gedeelte der troepen uit soldaten en officieren, die voor hun indiensttreden de rijkunst niet beoefend hadden. Liefhebberij voor den ruiterdienst bestaat in Japan in groote mate; de Japanner is als soldaat ondernemend en doortastend, de ruitergeest zal er bij eene goede oefening dus niet moeilijker in te krijgen zijn dan bij de ruiterijen elders.

sub 2°. Het paardenras zal nog veel moeten veredeld worden vóórdat Japan paarden kan geven, die in hoedanigheid en aantal aan de eischen eener goede ruiterij voldoen, maar in die richting is men ernstig en reeds met goeden uitslag werkzaam. Het inheemsche japansche paard wordt klein genoemd, het is

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

echter grooter dan het paard onzer indische cavalerie. De gemiddelde hoogte toch wordt als ± 1,4 M. opgegeven, zij staat dus tusschen die van ons indisch en die van het nederlandsche cavaleriepaard, waarvoor het minimum respectievelijk op 1,256 M. en op 1,56 M. gesteld is. Het japansche paard is in dit opzicht te vergelijken met een arabisch paard of een australischen pony.

Het inheemsche paard is grof van bouw, draagt de sporen van zorgelooze teelt en ruwe dressuur, het is lomp, vaak log in zijne bewegingen. Als goede eigenschap staat daar tegenover dat het sterk en stout is.

Hetgeen tot heden reeds verkregen is, wijst er op dat veredeling en goede dressuur het japansche paard op den duur misschien tot een goed en zeker tot een voldoend bruikbaar ruiterpaard zullen kunnen maken.

De oefeningen der wapens, in het bijzonder die der infanterie, worden op pruisische wijze geleid en uitgevoerd. Het oefeningsstelsel is zeer eenvoudig, daarbij is eene ruime plaats aan gymnastische oefeningen gegeven. Bij de gevechtsoefeningen wordt de aanval sterk op den voorgrond gesteld.

In verband met het jaarlijks opkomen van nieuwelingen is het oefeningsjaar bij de infanterie op de volgende wijze verdeeld:

1 december tot einde februari: recrutenoefeningen,
— tot half april: compagniesoefeningen,
— „ „ juni: bataljonsoefeningen,
— „ einde augustus: velddienst en marschoefen.,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

— tot in october: regiments- en brigadeoefeningen, daaraan sluiten de manoeuvres, die tot half november duren.

Elke divisie houdt jaarlijks manoeuvres, maar bovendien hebben elk jaar groote manoeuvres plaats, waarbij twee divisiën tegen elkander optreden en die door den mikado worden bijgewoond.

Daarbij wordt gerekend op:

4 dagen brigademanoeuvres,
3 „ divisiemanoeuvres,
2 à 3 „ in twee partijen.

Voor de divisiën, welke aan de groote manoeuvres deelnemen, is de tijd als volgt verdeeld:

4 dagen	brigademanoeuvres,	Elke divisie op zich zelf.
2 „	divisiemanoeuvres,	
1 à 2 „	in twee partijen,	
3 „	de twee divisiën tegen elkander.	

De verdeeling van het oefeningsjaar is bij de andere wapens vrijwel in overeenstemming met hetgeen hier voor de infanterie is vermeld.

Onverdeeld is de lof van alle schrijvers over de eigenschappen van den Japanner als veldsoldaat. Hij leert spoedig het soldatenbedrijf; als schutter is hij kalm en weet hij zelfstandig goed partij van het terrein te trekken. Hij is bescheiden in zijne eischen en in zijn optreden jegens anderen. Hij heeft weinig behoeften [1]), weet zich in ontberingen te schikken en

[1]) De Japanner voedt zich met rijst, visch, groenten; hij drinkt bij voorkeur thee. Vleesch wordt door den kleinen man niet en zelfs door welgestelden niet als regel gegeten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wordt als volhardend en taai bij vermoeienissen geroemd.

Van de officieren wordt gezegd, dat zij bij de oefeningen bewijs leveren een goed oog op tactische aangelegenheden te hebben, dat zij vlug zijn in het besluiten en stout in het uitvoeren.

Deze beoordeelingen, uitgesproken vóór den oorlog met China, hebben in dien strijd hare bevestiging gevonden.

Omtrent de artillerie verdient nog melding dat de schietresultaten op het oefeningsterrein gunstig zijn.

De korte afstand waarop de bergartillerie haar verste vuur kan brengen — 1800 M. —, wordt als een gebrek vermeld. Daar dit, zooals wij zagen, toe te schrijven is aan den eisch van lichtheid, welke haar gesteld moet worden met het oog op de draagkracht van het japansche paard, ligt daarin echter het voordeel van groote bruikbaarheid opgesloten. Zij overwint dan ook gemakkelijk terreinhindernissen, die voor zwaarder geschut onoverkomelijke hinderpalen zouden zijn, en *juist daardoor* heeft zij in den chineeschen oorlog groote diensten kunnen bewijzen.

Al staat de cavalerie in het algemeen bij de andere wapens ten achter, de geoefendheid van den enkelen man in den opheldering- en ordonnansendienst is goed. Veel aandacht wordt aan haar gevecht „te voet" geschonken.

De genietroepen worden in practischen geest geoefend. Zij zijn zeer handig in het verbeteren van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wegen, het vervaardigen van bruggen. De uitrusting is zóó dat dit wapen de infanterie onder alle omstandigheden moet kunnen volgen.

De inrichting van den geneeskundigen dienst en de bekwaamheid der artsen plaatsen het japansche leger ook voor de ziekenverpleging op een hoog standpunt.

Groote hospitalen met daaraan verbonden instellingen van allerlei aard, voor hygiène, geneeskunde, operatiën, laboratoriën, enz., behooren tot de beste die bestaan.

Niettegenstaande de Japanner zich in het leger, nog veel meer dan de europeesche dienstplichtige, in een toestand verplaatst ziet, welke in elk opzicht ver afwijkt van de traditioneele levenswijze zijner maatschappij en omgeving, dragen de dienstverplichtingen en dienstverhoudingen nergens den stempel van knellende stroefheid, belemmerenden weerzin of pijnigenden dwang.

Het leven in de kazerne is, voor zoover dit met de zeden en gebruiken der Japanners was overeen te brengen, op europeesche (pruisische) wijze ingericht.

Hadden de nederlandsche marinedetachementen te kampen met totaal gemis van het begrip tucht en persoonlijke verantwoordelijkheid, en vonden de Japanners van goeden huize het destijds beneden hunne waardigheid zich in te laten met bijzonderheden, die hun niet voornaam genoeg voorkwamen, in dit alles is sedert groote verandering gekomen. Door hetgeen de ouderen in het buitenland zagen en van vreemde

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

officieren, leerden, en door de stelselmatige opleiding die de jongeren genieten, zijn gezonde begrippen van plicht en verantwoordelijkheid in alle rangen doorgedrongen, en staat het leger wat krijgstucht en plichtsbetrachting aangaat niet meer achter bij de beste westersche legers.

Was het leger reeds vóór den oorlog van 1894—'95 trotsch op het vele dat in weinige jaren tot stand was gebracht, sedert dien oorlog hebben zelfbewustzijn en zelfvertrouwen zijne zedelijke kracht nog aanmerkelijk verhoogd.

Tijdens dien oorlog heerschte ook buiten het leger een goede geest door het geheele land, hetgeen niet alleen de mobilisatie en de aanvulling vergemakkelijkte, maar ook in menig ander opzicht de legerbelangen te stade kwam.

Hier verdient nog vermelding, dat de Japanners den oorlog in Korea en China over het algemeen op humane wijze gevoerd hebben. De vreedzame bewoners en hunne goederen werden zooveel doenlijk ongemoeid gelaten. Wat voor het leger noodig was, werd als regel in geld — *niet in bons* — betaald. Waar ernstige gruwelen voorkwamen, b. v. bij de bestorming van Port Arthur, heeft de japansche regeering zich daaromtrent vrijwillig verantwoord.

Hetgeen in hoofdstuk VI over „de wijze van oorlogvoeren" der Japanners aangevoerd zal worden, kan nog nader getuigenis afleggen voor den graad van geoefendheid en den goeden geest van het leger.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XII.

De uitbreiding van het leger.

Lang vóór den oorlog met China bestond bij den keizer van Japan en bij zijne raadslieden het plan tot uitbreiding van de marine, maar de volksvertegenwoordiging verleende daartoe eerst hare medewerking, nadat de mikado in 1893 bevel had gegeven, dat voorloopig $^1/_{10}$ zou gekort worden van het traktement van alle ambtenaren, teneinde uit de aldus verkregen som een scheepsbouwfonds te vormen. Het dientengevolge ontworpen programma tot versterking van de vloot was juist tot een begin van uitvoering gekomen toen de oorlog met China uitbrak.

Door de nietmoeilijk behaalde overwinning op den grooten buurstaat en door het buitmaken van verschillende oorlogsschepen, werden de japansche staatslieden er toch niet toe gebracht tevreden te zijn met hetgeen op militair en maritiem gebied verkregen was. De rol waartoe Japan zich van dien tijd af in Oost-Azië geroepen achtte, bracht er hen integendeel toe leger en vloot aanzienlijk te willen uitbreiden. Zij beschouwden hun land nu als het eerste onder de staten in Oost-Azië en wilden het sterk genoeg maken om zich in die positie te handhaven, niet alleen tegenover de aziatische staten, maar vooral ook tegenover bemoeizucht van vreemde mogendheden. Zij wilden zich in eigen gebied en in eigen zaken naar de stem van geen ander meer te voegen hebben, maar tevens wilden zij de eigen stem, waar noodig, buiten de grenzen van hun land kunnen doen gelden.

Om dit doel te bereiken werd een reusachtig pro-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gramma van actie aangenomen. Nijverheid en handel moesten uitgebreid worden, eensdeels om Japan ook op dit gebied zooveel mogelijk zelfstandig te maken, anderdeels om meer welvaart te scheppen, maar ook om door verhooging van de financieele draagkracht van den burger de schatkist van den staat te schragen. Handel en nijverheid moesten zich niet tot Japan bepalen, maar mede gaan dingen op de markten ver buiten hun land. De regeering gaf directen steun daartoe, zette zelf fabrieken in werking waar het particulier initiatief daarvoor te kort schoot. Het spoorwegnet werd uitgebreid, scheepvaartlijnen kregen subsidiën. Bestaande havens zouden verbeterd, nieuwe aangelegd worden. De belastingen werden beter geregeld. Enorme waterwerken zouden landbouw, nijverheid en handel ten goede komen. Naast deze maatregelen tot verheffing van het productief vermogen van het land, werden tevens programma's voor eene zeer belangrijke uitbreiding van het leger en van de vloot vastgesteld.

In deze paragraaf zal de hervorming van het leger behandeld worden, terwijl in de twee volgende hoofdstukken de plannen voor vloot, handel en nijverheid besproken zullen worden.

Ten einde terstond een begrip te geven van de beteekenis der uitbreiding, zij hier vermeld, dat het leger instede van uit 6 infanteriedivisiën en de garde zal bestaan uit 12 dier divisiën en de garde, waardoor het *„actieve leger" op voet van vrede* in ronde cijfers 144000 man [1]) zal worden, en op voet van oorlog —

[1]) In ronde cijfers: 6300 officieren, 14900 onderofficieren, 122300 minderen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

met inbegrip der 2 reserven, doch zonder den landstorm — tot 520000 man zal klimmen (te vergelijken met de cijfers op bladz. 77). In die getallen zijn de gendarmerie (marechaussee) en de Jesso-militie niet begrepen.

Op de begrooting voor het dienstjaar 1896—97 (van en tot 1 april) zijn de eerste gelden voor die legerversterking uitgetrokken, terwijl in 1904 de laatste som als buitengewone uitgaaf daarvoor besteed moet zijn.

Met zekerheid is niet na te gaan welk gedeelte der reorganisatie elk jaar in uitvoering moet komen; dus is ook niet op te geven hoe de toestand op eenig bepaald tijdstip vóór 1904 zijn zal. [1]) Daarom hebben wij eerst alles gegeven wat vóór 1896 bevestigd was en wat ook bij de nieuwe regeling *bestendigd blijft*, en voegen daar in deze paragraaf aan toe, hoe die kern zich zal te ontwikkelen hebben om het leger van 1904, *als geheel beschouwd*, te kunnen tot stand brengen.

Zonder over stellige gegevens te beschikken, kan men toch uit eenige aanwijzingen als waarschijnlijk vaststellen, dat, van het dienstjaar 1896—97 af, elk jaar eene nieuwe divisie hare eerste lichting ontvangt en zich dan geleidelijk vormt; na 3 lichtingen is zij op volle vredessterkte. Zoo zal de laatste nieuwe divisie dan in den aanvang van het oefeningsjaar 1901—1902 opgericht worden en in 1904 hare 3 lichtingen afgeëxerceerd hebben. Is dit juist, dan zal Japan

[1]) De gegevens daartoe zouden alleen te putten zijn uit groote bundels regeeringsstukken, die in de japansche taal geschreven zijn. Voor het overzicht van de financieele verdeeling der uitgaven vindt men aanwijzingen in: „Japanese Post-Bellum Finance."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in 1899 over 8 *geoefende* divisiën (de garde meegerekend) beschikken, er zal dan elk jaar eene divisie bijkomen en dus in 1904 het 13tal volledig zijn. Men ziet hieruit dat dan echter eerst de vredessterkte verkregen is; voor de „aanvullingsreserve" zijn de uitgevallenen der militie terstond beschikbaar, maar „de 1e en de 2e reserve" vormen zich eerst geleidelijk, naar gelang de dienstplichtigen naar hunne haardsteden terugkeeren. Hierdoor zal de reorganisatie voor het geheele leger, in al zijne onderdeelen op voet van oorlog, eerst in 1913 ten volle haar beslag hebben gekregen.

Aan de verwezenlijking van de stoute opvatting om het leger in korten tijd bijna te verdubbelen, is door een groote eenvoud in uitvoering veel kans van slagen gegeven.

Zooals ons bekend is, was Japan, wat de legerindeeling en aanvulling betreft, in 6 divisiekringen verdeeld, die elk weer uit 2 brigadekringen — dus 12 — bestonden. Elke brigadekring is nu voor de toekomst tot een divisiekring gemaakt, iets waartegen geen bezwaar bestond omdat een overgroote overvloed van voor den dienst geschikten tot nu toe vrij bleef. In elk dier nieuwe divisiekringen waren 2 regimentskringen; deze worden voortaan brigadekringen, welke in 2 nieuwe regimentskringen verdeeld zijn. Deze zullen op hunne beurt uit 3 bataljonskringen bestaan. In elk dier kringen wordt alles geregeld zooals het tot nu toe in de gelijknamige geschiedde.

De staven der divisiën krijgen als standplaatsen de steden, die in het staatje op blz. 81 voor de brigade-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

staven zijn aangegeven, terwijl deze de standplaatsen der regimentsstaven zullen innemen.

Ook de verdere bijzonderheden der uitvoering zijn zeer eenvoudig geregeld. De vermeerdering van gebouwen, van werkplaatsen, fabrieken, magazijnen enz. houdt gelijken tred met die der organieke deelen. Wanneer eene divisie opgericht wordt, moet alles vooraf voor haar logies, onderhoud en uitrusting, in den ruimsten zin dier woorden, gereed zijn.

Eindelijk zij nog vermeld, dat de uitbreiding van het spoorweg-, telegraaf- en telephoonnet, benevens de vermeerdering van de transportvloot (§ 14) de mobilisatie en de beweegbaarheid van het leger zeer ten goede zullen komen.

Is op deze wijze de versterking van het leger in het algemeen goed geregeld, toch zullen bezwaren ondervonden worden, welke niet dan zeer langzaam te overwinnen zijn.

Daartoe behoort o. a. de aanvulling der remonte. Wel zijn ook nu weer groote sommen uitgetrokken om het fokken van paarden en het verbeteren van het ras in en buiten het leger nog meer aan te moedigen, maar deze kunnen vooralsnog niet aan de groote behoefte voldoen, die door de uitbreiding der bereden wapens ontstaan zal.

Een ander bezwaar is, dat het gebrek aan kader en vooral dat aan officieren, de reserven in 1913 wel op papier georganiseerd maar niet te velde bruikbaar kan maken.

Ook aan de volledig geformeerde en geëncadreerde korpsen van het actieve leger zal de reorganisatie on-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vermijdelijk in de eerste jaren slechte eigenschappen moeten verbinden. De verdubbeling van het aantal infanteriedivisiën vergt natuurlijk ook ongeveer eene verdubbeling van het hooge- en lagere kader. Nu is het niet mogelijk in 8 jaren zulk eene uitbreiding te bewerkstelligen, zonder het kader — dat thans over het algemeen al zeer jong is — in gehalte te doen dalen. Elementen welke anders geweerd worden, zullen nu opgenomen moeten worden. Bij de promotiën zal minder streng op de eischen van geschiktheid gelet moeten worden. Aan menigeen zal dus eene verantwoordelijkheid gegeven moeten worden, welke hem in gewone omstandigheden niet toevertrouwd zoude zijn. De invloed van het kader op elk onderdeel van het leger is verder zóó groot, dat het gehalte van het geheele leger onvermijdelijk lijden moet, wanneer de deugdelijkheid van het kader daalt.

De staten, die met Japan rekening hebben te houden als mogelijken tegenstander, zullen echter voorzichtig doen niet in te hooge mate op dezen achteruitgang van het japansche leger te rekenen. Evenals Japan tusschen 1868 en 1894 tal van bewonderenswaardige hervormingen wist tot stand te brengen, en o. a. zijne middeleeuwsche strijdbenden tot het peil eener moderne legermacht wist te verheffen, zoo kan het wellicht ook in het thans ingetreden hervormingstijdperk een resultaat verkrijgen, dat in menig ander land voor onmogelijk zoude gehouden worden.

Permanente vestingwerken.

Wij zullen de onderstelling van een oorlog door ons

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

leger in Japan te voeren maar niet in het bestek van onze studie opnemen, en daarom aan de permanente verdedigingswerken in Japan ook niet veel aandacht wijden. Gegevens daarvoor zijn uit de geschriften van den heer van Schermbeek te putten, terwijl de brochure: „Japanese Post-Bellum Finance" als nieuwe versterkingen vermeldt [1]):

forten in de baai van Tokio,
„ bij Simonoseki,
„ in de straat van Kitan,
„ bij Naroeto,
„ „ Koeree,
„ in de IJeijo-straat,
„ bij Sasebo (Kioeschioe),
„ „ Tsoeschima,
„ „ Nagasaki,
„ „ Maizoeroe en
„ „ Hakodate.

[1]) eenige daarvan vonden wij op geen der beschikbare kaarten aangegeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VIERDE HOOFDSTUK.

De oorlogs- en de handelsvloot.

XIII.

De organisatie en de formatie van de keizerlijke marine.

Betreffende de bijzonderheden van de inrichting der organieke deelen, beschikken wij voor de marine niet over zooveel gegevens als voor de landmacht beschikbaar waren. Verschillende schrijvers verklaren, dat het verwerven van die gegevens voor de zeemacht veel moeilijker is dan voor de landmacht, welke hare inrichtingen gaarne voor belangstellenden toegankelijk stelt. Moeten enkele onderdeelen in dit hoofdstuk daardoor minder nauwkeurig vermeld worden, toch kunnen wij een zeer goed overzicht krijgen van de beteekenis van de japansche vloot zooals zij thans is en zooals zij volgens het uitbreidingsprogramma uiterlijk in 1906 zal moeten zijn.

Algemeen.

Het marinedepartement staat onder den minister van marine te Tokio.

Het bestaat uit een bureau voor militaire zaken

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

onder een vice-admiraal; een geneeskundigen raad onder een generaal-arts; een intendance-afdeeling onder een generaal-intendant; een technischen raad onder een kapitein ter zee.

De marine is verder als volgt verdeeld:

a. de generale staf der marine, die weer onderverdeeld is in 2 bureaux, één voor den hydrographischen dienst (de zeeën om Japan en de kusten zijn opgenomen, behalve die van Formosa en de Pexadores; de opmetingen zijn ook hier in 1896 begonnen en moeten in 1905 voltooid zijn) en één bureau voor alle andere dienstzaken; beide staan onder een kapitein ter zee.

b. een actief eskader onder een vice-admiraal. De daartoe behoorende schepen zijn wel over de hierna te vermelden marinehavens verspreid, maar beschouwen deze alleen als tijdelijke verblijfplaatsen; de schepen zijn bestemd om, los van elke andere indeeling, steeds naar elk gewild punt gezonden te kunnen worden.

c. de marinedistricten, thans 3 in getal, die echter tot 4 of 5 zullen worden uitgebreid. De kust is in evenveel districten verdeeld; zij staan elk onder een vice-admiraal of schout bij nacht en worden genoemd naar de oorlogshaven waar het hoofdkwartier verblijf houdt. Ook de dienst der kustverlichting en der bebakening behoort tot de bemoeienis der districtsautoriteiten.

De thans bestaande zijn: Yokosoeka nabij Yokohama, Koeree, in de binnenzee nabij Hiroschima, en Sasebo op Kioeschioe. Tot het vormen van een of twee nieuwe districten zullen die van Yokosoeka en c.q. Koeree op nieuw verdeeld worden, terwijl de nieuwe hoofdkwartieren te Maizoeroe en c.q. Moeroran (op Jesso) zullen komen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Vormen die districten bij een verdedigenden oorlog de strategische eenheden van het stelsel der kustverdediging, bij een oorlog buiten Japan worden die eenheden niet langer geëerbiedigd; behalve van het actieve eskader worden dan ook uit de districten schepen genomen en tot eskaders of smaldeelen samengevoegd. In den oorlog met China streed de japansche marine in smaldeelen, die zelden meer dan 4 schepen sterk waren.

Personeel.

De verplichte diensttijd begint, evenals bij de landmacht, na het volbrachte 20e levensjaar en duurt vier jaren.

Het totaal der marine was in 1897 (de cijfers tusschen haakjes geven het totaal der voorgestelde uitbreiding voor zoover bekend aan): 1 (10) admiraal; 5 (20) vice-admiraals; 8 (30) schouten bij nacht; 58 (208) kapiteins t/z.; 89 (304) kapiteins luitenant t/z.; 335 (1150) luitenants t/z. 1e kl.; 150 luitenants t/z. 2e kl.; 20 adelborsten in actieven dienst; 366 officieren van de mariniers, 160 officieren ingenieurs, 62 officieren van de marinegenie, 158 artsen, 165 officieren van administratie, 1947 onderofficieren, 10161 matrozen, totaal dus 13685 hoofden. Bij de volledige voorgestelde uitbreiding zal dit totaal bijna verdrievoudigd worden.

De verdeeling van het personeel over de districten en schepen is niet volledig en nauwkeuriger te geven dan in staat B geschied is. De daarin vermelde cijfers zijn nog uit bronnen van verschillende dagteekening en verschillende waarde bijeengebracht; zij mogen dus wel dienen om de gedachte te bepalen, maar zij moeten niet als vaste formatiecijfers beschouwd worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Overeenkomstig de hier volgende indeeling van het materieel is het personeel ook over de verschillende diensten verspreid; het is daarbij niet vast ingedeeld, maar wordt in zijn werkkring naar de behoefte van den eenen dienst bij den anderen overgeplaatst.

Materieel.

De schepen zijn naar het type en de algemeene bestemming onderscheiden zooals staat A in de eerste kolom aangeeft.

De staat bevat ook de overige gegevens ter onderscheiding van de inrichting en van de oorlogswaarde van de schepen.[1])

Naar den dienst waarbij zij ingedeeld zijn, worden zij nog op de volgende manier verdeeld:

a. Schepen voor den actieven dienst, die bij een der oorlogshavens als stationsplaats ingedeeld, maar daaraan niet gebonden zijn.

b. Schepen voor de kustbewaking, wier werkkring beperkt blijft tot het district waartoe zij behooren.

c. Transport- en adviesschepen.

d. Elk district heeft bovendien eenige kruisers „ter beschikking," voor de verschillende diensten welke binnen zijn gebied gevergd kunnen worden en die niet tot den werkkring van de kustbewaking of van de transporten behooren. Deze schepen kunnen van hooger hand ook voor den „actieven dienst" buiten het district aangewezen worden.

e. Bovendien zijn eenige schepen „in reserve," die

[1]) Meerdere gegevens betreffende bijzonderheden werden achtereenvolgens opgenomen in the Naval Annual en in de Almanach fur die K. u. K. Kriegsmarine, in welke werken ook schetsen van de schepen voorkomen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

andere tijdelijk kunnen vervangen of die in korten tijd bemand kunnen worden om waar noodig op te treden.

f. Schepen voor de verschillende opleidingsinrichtingen; daartoe zijn stoomschepen bestemd, die minder geschikt zijn geworden voor oorlogsdiensten, benevens een paar zeilschepen.

g. Vaartuigen voor den torpedodienst.

h. Voor den auxiliairen dienst zijn de schepen van de uitgebreide *handelsvloot* bestemd, en daaronder in de eerste plaats die der geregelde stoomvaartverbindingen tusschen Japan en de buitenwereld (§ 14 en § 15).

De schepen van de japansche vloot zijn meerendeels buiten Japan vervaardigd. Ook van de thans in aanbouw zijnde, zijn de meeste in Engeland, Duitschland, Frankrijk en Amerika op stapel gezet, maar een gedeelte is toch al in Japan zelf in constructie genomen [1]). Op die wijze hoopt Japan spoedig de gewenschte vloot gereed te hebben, maar rekent het bovendien goede types te krijgen om de nog in projectie zijnde schepen zelf te kunnen vervaardigen, waartoe eene commissie van scheepsbouwingenieurs reeds de vereischte studiën in Europa volbrengt.

Zoo wil Japan zich, ook voor het slagvaardig houden en het aanvullen van zijne oorlogsvloot, in de toekomst geheel onafhankelijk maken van het buitenland.

De marine heeft hare eigene kruitfabriek te Schimose en een groot dok te Koeree (Zuid-Nippon).

---

[1]) Het komt ons niet van belang voor aan te geven waar de verschillende schepen van daan zullen komen. Desverkiezend vindt men daarvoor gegevens in de Revue maritime, april 1897, blz. 117, en in de Internationale Revue über die gesammte Armeën und Flotten, october 1897, blz. 80.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

A. Overzichtsstaat van d

SOORT.	Naam of, wanneer voor de in aanbouw zijnde schepen geen naam vastgesteld is, aantal.	Longte.	Breedte.	Gemiddelde diepgang.	Waterverplaatsing in tonnenmaat.	Paardenkracht.
		M.				
Torenschepen.	Schikischima.	122	23	8,3	14850	14500
	Fuji.	114	22	8,—	12649	1369
	Yaschima.	114	22	8,—	12517	1407
	3 sch.	niet vermeld.			15140	1200
Gepants. kanonneerboot.	Tschin-Jucu-Go.	91	18	6,1	7335	600
	Hei-Yuen.	61	12	4,5	2110	230
	Hiyei } instructie- Kongo } schepen.	71	12	5,3	2248	245
Gepants. kruisers 1e klasse.	Tschiijoda.	94	13	4,3	2450	567
	1 sch.	136	18	7,6	9436	1700
	5 sch.	?	?	?	9200	?
Pantserdek kruisers 2e klasse.	Kasagi.	121	15	5,3	4784	1500
	Tschitose.	121	15	5,3	4760	1500
	Takasago.	108	14	?	4150	1550

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

keizerlijke japansche marine.

Pantser in m.M.				Artillerie bewapening achterlaad. *L.* licht geschut. *M.* mitrailleuse. *Sn.* snelvuurkanon. *T.b.* torpedowerper boven water. *T.o.* idem onder water. Kaliber aangegeven in cM.	Vaartsnelheid in zeemijlen.	Metaalsoort of hout.	Van stapel gelopen in 18– of in aanbouw (i. a.).
Romp.	Batterijen en kazematten.	Toren.	Dek.				
228	152	354	126	4 v. 30, 14 v. 15, 20 v. 75, 12 v. 7, 5 *Sn.*, 1 *T.b.* 4 *T.o.*	18	Staal.	99
457	101	365	64	4 v. 30, 10 v. 15, 24 v. 4	18	„	96
457	101	365	64	4, 7 *Sn.*, 1 *T.b.*, 4 *T.o.*	19	„	96
229	?	354	101	4 v. 30, 12 v. 15, 16 v. 7.5, 20 v. 5,7 *Sn.*, 5 *T.o.*	17	?	i. a.
355	203	305	75	4 v. 30.5, 2 v. 15, 8 *L.*, 8 *M.*, 3 *T.b.*	14	Staal.	81
203	?	203	50	1 v. 26, 2 v. 15, 8 v. 7, 6 *Sn.*, 4 *L.*	11	„	83
14	—	—	—	3 v. 17, 6 v. 15, 2 *L.* 6 *M.*, 2 *T.b.*	13	Compositie.	77
92	—	?	35	10 v. 12, 14 v. 4, 7 *Sn.*, 3 *M.*, 3 *T.b.*	19	Staal	90
157	?	?	?	4 v. 18, 12 v. 15, 12 v. 7,5, ? v. 4, 7 *Sn*, 2 *T.o.*, 1 *T.b.*	20	„	i. a.
?	?	?	?	2 v. 23, 10 v. 15 *Sn.* overigens ?	21	?	geprojecteerd.
—	—	—	115	2 v. 20. 10 v. 12, 12 v. 7.5, 6 v. 4. 7 *Sn.* 5 *T.b.*	22	?	i. a.
—	—	—	115		22	?	97

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

SOORT.	Naam of, wanneer voor de in aanbouw zijnde schepen geen naam vastgesteld is, aantal.	Lengte.	Breedte.	Gemiddelde diepgang.	Waterverplaatsing in tonnenmaat.	Paardenkracht.
		M.				
Pantserdek kruisers 2e klasse.	2 sch.	?	?	?	4300	?
	Itsukuschima. Matuschima. Haschidate.	92	15	6.1	4278	5400
	Yoschino.	100	14	5,2	4150	15960
	Naniwa. Takatschiko.	91	14	5,7	3700	760
	Barroso.	100	13,3	5,2	3450	750
Idem 3e klasse.	3 sch.	?	?	?	3200	800
	Akitsuschima.	92	13	5,3	3150	85
	Idzumi.	82	13	5,6	2967	55
	Suma. Akaschi.	93	12	4,6	2700	850
	Tsi-Yuen.	71	10	4,9	2300	28
Torpedo kruisers.	3 sch.	?	?	?	1200	?
	Tatsuta.	73	8,4	2,9	875	50

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Pantser in m.M.				Artillerie bewapening *L.* licht geschut. *M.* mitrailleuse. *Sn.* snelvuurkanon. *T.b.* torpedowerper boven water *T.o.* idem onder water. Kaliber aangegeven in cM.	Vaartsnelheid in zeemijlen.	Metaalsoort. of hout.	Van stapel gelopen in 18— of in aanbouw (i. a.).
mp.	Batterijen en kazematten.	Toren.	Dek.				
—	—	—	?	?	23	?	i. a.
—	—	300	40	1 v. 32, 11 v. 12 *Sn.*, 5 v. 5,7, 11 v. 4,7 *Sn.*, 6 *M.*, 4 *T.b.*	16	staal.	89 91 90
—	—	101	114	4 v. 15, 8 v. 12, 22 v. 4,7 *Sn.*, 5 *T.b.*	22	„	92
—	—	—	76	2 v. 26, 6 v. 15 *Sn.*, 6 v. 4,7 *Sn.*, 10 *M.*, 4 *T.b.*	18	„	85
—	—	—	76	6 v. 15, 4 v. 12, 10 v. 5,7, 4 v. 3.7 *Sn.*, 2 *L.*, 4 *M.*, 3 *T.b.*	20	staal met houtbedekking.	96
—	—	—	?	8 v. 12 *Sn*, 14 *M.*, 3 *T.b.* enz.	20	staal.	i. a.
—	—	—	76	4 v. 15, 6 v. 12, 8 v. 4,7 *Sn.*, 4 *M.*, 4 *T.b.*	19	„	92
—	—	—	25	2 v. 25, 6 v. 15 *Sn.*, 14 *M.* en *Sn.*, 3 *T.b.*	18	„	83
—	—	—	51	2 v. 15, 6 v. 12, 12 v. 4,7 *Sn.*, 4 *M.*, 2 *T.b.*	20	„	95 96
—	—	—	76	3 v. 21, 2 v. 15, 8 v. 5,7 *Sn.*, 2 *L.*, 10 *M.*, 4 *T.b.*	15	„	83
—	—	—	—	2 v. 12, 4 v. 7,6 *Sn.*, 2 *T.b.* enz.	22	?	i. a.
—	—	—	—	2 v. 12, 4 v. 7,6 *Sn.*, 5 *T.b.*	21	staal.	94

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

SOORT.	Naam of, wanneer voor de in aanbouw zijnde schepen geen naam is vastgesteld, aantal.	Longte.	Breedte.	Gemiddelde diepgang.	Waterverplaatsing in tonnenmaat.	Paardekracht
		M.				
Torpedo Depôt-	schip.	?	?	?	6750	1200
Torpedobootvernietigers.	10 sch.	?	?	?	250	?
	Kotata.	50	5,9	1,5	190	140
	5 sch.	?	?	?	150	?
	1 „	46	?	?	125	?
	10 „	?	?	?	120	?
Torpedobooten 1e klasse. (49)	3 „	50	5,8	1,5	85	120
	8 „	39	?	?	82	?
	2 „	36	4,—	2,6	79	130
	6 „	?	?	?	70	60
	14 „	41	3,5	1,9	54	?
Idem 2e kl.	31 „	?	?	?	84	130
Idem 3 kl. (51)	35 „	?	?	?	54	?
	16 „	?	?	?	30	?
Kruisers zonder pantserdek.	Mijako.	96	11	4,—	1800	61
	Takao.	70	10	4,—	1778	23
	Yayé-yama.	97	10	4,—	1609	54
	Tsukusi.	64	9,8	4,4	1350	28
	Kohei-Go.	80	9,3	4,1	1000	12

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Pantser in m.M.			Artillerie bewapening achterlaad. *L.* licht geschut. *M.* mitrailleuse, *Sn.* snelvuurkanon. *T.b.* torpedowerper boven water. *T.o.* idem onder water. Kaliber aangegeven in cM.	Vaartsnelheid in zeemijlen.	Metaalsoort of hout.	Van stapel gelooopen in 18— of in aanbouw (d. a.).
Batterijen en kazematten.	Toren.	Dek.				
—	—	—	4 v. 12 *Sn.*, 29 *Sn.* en *M.*, 4 *T.b.*	20	?	in projectie.
—	—	—	? ?	30	?	i. a
—	—	—	4 *M.*, 6 *T.b.*	19	Staal.	86
—	—	—	3 v. 4,7 *Sn.*, 3 *T.b.*	24	„	i. a.
—	—	—	3 *Sn.*	29	?	„
—	—	—	3 v. 4,7 *Sn.*, 3 *T.b.*	24	Staal.	„
—	—	—	2 v. 3,7 *Sn.*, 3 *T.b.*	20	„	90
—	—	—	? ?	25	?	i. a.
—	—	—	2 v. 3,7 *Sn.*, 2 *T.b.*	23	Staal.	92 en 93.
—	—	—	2 v. 3,7 *Sn.*, 2 *T.b.*	18	„	86
—	—	—	1 *M.*, 2 *T.b.*	18	„	93
—	—	—	2 v. 3,7 *Sn.*, 2 *T.b.*	22	„	in projectie.
—	—	—	1 v. 3,7 *Sn.*, 1 *T.b.*	20	„	„
—	—	—	1 *T.b.*	18	?	91 en 92
—	—	—	2 v. 12, 10 v. 5,7 *Sn.*, 2 *T.b.*	20	Staal.	i. a.
—	—	—	4 v. 15, 1 v. 12, 2 v. 3,7 *Sn.*, 1 *L.*, 8 *M*, 2 *T.b.*	15	Staal met ijzer. dek.	88
—	—	—	3 v. 12, 8 v. 5,7 *Sn.*, 2 *T.b.*	20	Staal.	89
—	—	—	2 v. 25, 4 v. 12 *Sn.*, 3 *L.*, 4 *M.*	16	„	88
—	—	—	3 v. 12, 4 v. 5,7 *Sn.*, 2 *M.*, 4 *T.b.*	17	„	91
						„

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

SOORT.	Naam of, wanneer voor de in aanbouw zijnde schepen geen naam vastgesteld is, aantal.	Lengte.	Breedte.	Gemiddelde diepgang.	Waterverplaatsing in tonnenmaat.	Paar krac
		M.				
Korvetten.	Tenriu.	65	11	5,2	1550	12
	Katsuraki. Musaschi. Yamato.	61	11	4,6	1502	16
	Kai-mon.	64	9.9	5,—	1367	12
Rader-adviesschip.	Amaki.	62	9,3	4,—	926	7
	Jingei.	75	9,7	4,7	1450	14
	Iwaki.	50	7,9	3,9	657	9
Kanonneer-booten.	Oschima. Akagi. Atago. Maya. Tscho-Kai.	53 47	8,— 8,2	2,8 3,—	640 622	12 9
	Soko. * Tschin-Tschai. * „ -Sei. * „ -Pien. *	48 39	8,6 8,8	3,1 2,8	610 490	9

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Pantser in m.M.				Artillerie bewapening achterlaad. *L.* licht geschut. *M.* mitrailleuse. *Sn.* snelvuurkanon. *T.b.* torpedowerper boven water. *T.o.* idem onder water. Kaliber aangegeven in cM.	Vaartsnelheid in zeemijlen.	Metaalsoort of hout.	Van stapel geloopen in 18– of in aanbouw (i. a.).
omp.	Batterijen en Kazematten.	Toren.	Dek.				
—	—	—	—	1 v. 17, 1 v. 15, 4 v. 12, 1 *L.*, 5 *M.*	12	Hout.	83
—	—	—	—	2 v. 17, 5 v. 12, 9 *M.*, 2 *T.b.*	13	Compositie.	85
—	—	—	—	1 v. 17, 6 v. 12, 1 *L.*, 6 *M.*	12	Hout.	82
—	—	—	—	6 v. 12 *Sn.*, 7 *M.*	10	„	77
—	—	—	—	2 stukken.	14	„	77
—	—	—	—	1 v. 15, 1 v. 12, 2 *L.*, 2 *M.*	10	„	78
—	—	—	—	4 v. 12, 8 v. 4,7 *Sn.*	15	Staal.	91
—	—	—	—	4 v. 12, 6 v. 4,7 *M.*	10	„	88
				1 v. 21, 1 v. 12, 4 *M.*	10	„	87
				2 v. 15, 4 *M.*	10	„	86
				1 v. 21, 1 v. 12, 2 *M.*	10	IJzer.	87
—	—	—	—	5 *M.*	8	Hout.	66
							79
—	—	—	—	1 v. 28 (voorlaad), 2 *L.*, 4 *M.*	8	Staal.	79
							80

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

SOORT.	Naam of, wanneer voor de in aanbouw zijnde schepen geen naam vastgesteld is, aantal.	Lengte.	Breedte.	Gemiddelde diepgang.	Waterverplaatsing in tonnenmaat.	Paardenkracht.
		M.				
Kanonneerbooten.	Tschin-Nan. * „ -To. * „ -Oku. *	39	8,8	2,8	490	450
	Hoscho. (schoolschip artillerie).	37	7,4	2,4	320	217
Korvet.	Tsukuba. (schoolschip cadetten).	59	11	5,5	1980	526
Pantserkorvet.	Rio-jo. (schoolschip artiltillerie).	65	12	5,8	2530	800

De met * gemerkte zijn op de Chineezen buitgemaakt. De bewapening dier schepen wordt belangrijk verbeterd.

Zeilschepen, schoolschepen voor de scheepsjongens zijn:

Kanjin en Manjin, beide met 877 t.maat, 2 stukken v. 9,5, 2 v. 7,6, 2 *M.*, van stapel geloopen in 1887, en Tateijama 543 t.maat, 2 st. van 7,6, stapelloop 1880.

Torpedo-schoolschepen: Dai-ik-Schinten, 106 t.maat, 240 paardenkracht, en Dai-ni-Schinten, 175 t.maat, 240 paardenkracht.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Pantser in m.M.				Artillerie bewapening achterlaad. *L.* licht geschut. *M.* mitrailleuse. *Sn.* snelvuurkanon. *T.b.* torpedowerper boven water. *T.o.* idem onder water. Kaliber aangegeven in cM.	Vaartsnelheid in zeemijlen.	Metaalsoort of hout.	Van stapel gelopen in 18— of in aanbouw (i. a.).
omp.	Batterijen en kazematten.	Toren.	Dek.				
—	—	—	—	1 v. '28 (voorlaad), 2 *L.*, 4 *M.*	8	Staal.	79 79 80
—	—	—	—	3 v. 12, 4 *M.*	7	Hout.	75
—	—	—	—	8 v. 16, 3 *L*, 2 *M.*	8	„	?
—	—	—	—	? ?	9	Compositie.	64

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

B. Overzicht van de indeeling van het personeel der japansche marine.

SOORT EN NAAM.	Opper- en hoofd-officieren of commandant.	Officieren en adelborsten.	Onderofficieren en matrozen.	Totaal.	Aanteekening.
Torenschepen.					Van de schepen, welke wel op staat A en niet op staat B voorkomen, is de indeeling van het personeel ons niet bekend.
Fuji.				577	
Yaschima.				577	
Hei-Yuen.				337	
Gep. Kruis. 1e kl.					
Hijei) instructie-			286		
Kongo) schepen.	2	39	270	311	
Tschiijoda.	2	26	278	306	
Gep. Kruis. 2e kl.					
Itsukuschima.	3	33	316	352	
Matsuschima.	5	35	361	401	
Haschidate.	1	14	164	179	
Yoschino.	3	17	184	204	
Gep. Kruis. 3e kl.					
Naniwa.	2	32	327	361	
Takatschiho.	3	29	305	337	
Akitsuschima.				± 400	

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

SOORT EN NAAM.	Opper- en hoofd-officieren of commandant.	Officieren en adelborsten.	Onderofficieren en matrozen.	Totaal.
Idzumi.				± 300
Suma.				± 400
Tsi-Yuen.				± 200
Kruisers zonder pantser.				
Takao.	2	22	202	226
Yayé-yama.	1	8	117	126
Tsukusi.	1	21	155	177
Korvetten.				
Tenriu.	1	19	188	208
Katsuraki.	1	10	103	114
Musaschi.	2	19	209	230
Yamato.	2	20	207	229
Kai-mon.	1	19	161	181
Amaki.	1	15	132	148
Kanonneerbooten.				
Oschima.	1	9	120	130
Akagi.	1	8	117	126
Atajo.	1	10	92	103
Maija.	1	5	54	60
Tscho-Kai.	1	8	80	89

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Vermogen van het japansche scheepsgeschut.

Gegevens betreffende de uitwerking van het japansche marinegeschut zelf staan niet tot onze beschikking, maar daar aangenomen kan worden dat de uitwerking wel niet achter zal staan bij die van het gelijksoortige geschut van de engelsche, de fransche en de duitsche marine, kan uit de opgaven van die landen geput worden. Daaraan is dan ook het volgende ontleend.

De 30 c. M. projectielen van de torenschepen doorboren stalen pantsers van 55 c. M. (hard-ijzeren van 72 c. M.) tot op 3000 M.

De 23 c. M. projectielen van gepantserde kruisers 1e klasse doorboren tot op 2500 M. 30 c. M. staal (40 c. M. hard-ijzer) en gaan op 150 M. door 44 c. M. staal (57 c. M. hard-ijzer).

De 20 c. M. projectielen van de nieuwe gepantserde kruisers 2e klasse gaan op 1280 M. door 26,4 c. M. staal (35 c. M. hard-ijzer) en op 450 M. nog door 30 c. M. staal (40 c. M. hard-ijzer).

De rompbepantsering *van geen der nederlandsche schepen* is tegen dat geschut bestand; de Prins Hendrik der Nederlanden, het eenige gepantserde schip dat in 1898 in Indië aanwezig was, heeft een romppantser van 11,4 c. M.; de dikste pantsering bij andere schepen is in Nederland 15,2 c. M. De Sumatra, het eenige pantserdekkorvet in Indië, heeft een pantser van 3,8 c. M.; bovendien is een der flottielje vaartuigen, de Borneo, van een dekpantser van 1,1 c.M. voorzien.

Bij eventueele ontwerpen voor werken ter bescher-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ming van de indische havens, zal rekening gehouden moeten worden met het bovenvermeld indringingsvermogen van de projectielen uit het moderne marinegeschut, te meer omdat dit niet slechts door Japan, maar ook door de voornaamste europeesche mogendheden in aanzienlijk aantal is ingevoerd.

XIV.

De handelsvloot.

Verleent de regeering financieelen steun aan de zeevaartmaatschappijen, zij tracht daarvoor dan ook van de handelsvloot zooveel mogelijk partij te trekken voor oorlogsdoeleinden. Daarom worden jaarlijksche toelagen aan die maatschappijen gegeven en zijn premiën uitgeloofd voor het in de vaart brengen van zoodanige stoomschepen, welke ten opzichte van bouw en bewapening aan gestelde voorwaarden voldoen. De premiën worden nog verhoogd wanneer de schepen in Japan zelf gebouwd zijn. Bovendien ontvangt ook de school tot opleiding van zeelieden geldelijke hulp van de regeering.

Op den 1^{en} januari 1896 (laatste beschikbare opgave) telde de handelsvloot van Japan: 827 *stoomschepen* met 213221 ton en 43627 paardenkracht, benevens 702 zeilschepen van moderne constructie, metende 41471 ton. Het totaal aantal der japansche *zeilschepen* die zee kunnen bouwen, werd officieel als ruim 17000 opgegeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De vloot neemt gestadig in omvang toe, zoo heeft b. v. de voornaamste stoomvaartmaatschappij, de Nippon Yusen Kwaisha, onlangs haar kapitaal van 8.800.000 Yen gebracht op 22.000.000 Yen. Zij heeft lijnen geopend op Europa, Australië, Noord- en Zuid-Amerika, terwijl zij reeds geruimen tijd het vaste land van Oost- en Zuid-Azië, benevens de Philippijnen, geregeld met Japan in verbinding heeft gesteld.

Zij bezit 83 stoomschepen met een gezamenlijken inhoud van 226650 ton (gemiddeld dus van ± 2700 ton), waarvan een twaalftal van bijna 6000 ton met 14 tot 16 zeemijlen vaart. Het meerendeel van hare schepen is zóó ingericht dat zij als kruisers dienst kunnen doen.

De tonnenmaat en vaartsnelheid van de volgende is opgegeven:

Kaijio	3231 t.	14,5 zeemijlen.
Jkai	3076 t.	
Kioeschioe	3967 „	
Kobe	2901 „	14 zeemijlen.
Matsoeijama	3160 „	
Saikio	2913 „	
Yamagoechi	3287 „	
Nagato	1854 „	
Nagoya	2835 „	
Omi	2473 „	
Riojin	4670 „	
Satsoema	1866 „	13 „
Toyahashi	2879 „	
Wakanowia	2510 „	
Yamashiro	2528 „	
Yokahama	2305 „	

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Hakatoe	5811 „		
Kanagawa	5823 „		
Sakoera	2953 „	12,5	zeemijlen.
Tosa	5789 „		
Kagoshima	4140 „	12	„
Kokoera	2839 „		

Juist van de nieuwste missen wij nog volledige gegevens, maar zij komen vrijwel overeen met de Kamakoera Maroe, die bij 6000 ton inhoud, eene vaartsnelheid van 16 mijlen kan halen.

De gezagvoerders, stuurlieden en machinisten zijn nog voor een groot deel Europeanen, de equipage bestaat al geheel uit Japanners.

Al neemt men in aanmerking dat een groot deel dier schepen steeds niet in Japan zelf beschikbaar zal wezen, dan behoudt deze maatschappij toch nog eene groote beteekenis voor de auxiliaire vloot. De japansche regeering mag de schepen zoo noodig aanhouden. Naast deze maatschappij bestaan nog andere, die eveneens groote stoomschepen bezitten welke voor oorlogsdiensten bestemd zijn. De Toijo Kisen Kwaisha te Tokio b.v. heeft op hare lijn naar Antwerpen, Londen, Hamburg, 4 schepen van 4600 ton en 12 zeemijlen snelheid in de vaart en zij is voornemens mede eene lijn op San Francisco te openen.

De handelsvloot heeft niet alleen beteekenis als middel tot versterking der slagschepen, maar meer nog voor transporten. Daarvoor zal echter niet alleen op de japansche bodems behoeven gerekend te worden, daar ook schepen van vreemde particuliere maatschappijen in huur genomen kunnen worden. Wanneer

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

men weet dat in 1896 ruim 2000 vreemde schepen de japansche havens bezochten, is daaruit op te maken dat ook van die hulp ruim partij kan te trekken zijn.

XV.

De beteekenis van de japansche vloot.

De marine.

De bijzondere aandacht welke de gebeurtenissen der laatste jaren op de landen van Oost-Azië gevestigd hebben, heeft Japan er toe gebracht zijne marine zoo sterk te maken, dat zij zelfs het hoofd zal moeten kunnen bieden aan de scheepsmacht, welke door eenige vereenigde europeesche mogendheden naar het Oosten gezonden zoude kunnen worden.

Om een denkbeeld te geven van de enorme beteekenis der in wording zijnde uitbreiding, zij hier aangestipt, dat alleen de in aanbouw en geprojecteerd zijnde schepen, zonder de torpedo's, in 1898 eene tonnenmaat vertegenwoordigden, die gelijk is aan die van de gezamenlijke *moderne* schepen van de duitsche vloot.

Alle japansche schepen worden naar de nieuwste vindingen ingericht en van het nieuwste geschut voorzien. De in aanbouw zijnde torenschepen worden door die van geen ander rijk overtroffen wat grootte, pantsering en bewapening betreft.

Zal het materieel van de japansche vloot in korten tijd verbazend in kracht winnen en zal de uitbreiding

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van het personeel daarmede gelijken tred houden, de innerlijke waarde van dit laatste zal daardoor, evenals bij het leger, in de eerste jaren echter moeten afnemen. Hoe hoog de eigenschappen van het personeel van de japansche marine ook door alle schrijvers gesteld worden, dit personeel kan niet sterk genoeg zijn om al de schepen van goed onderlegde officieren, onderofficieren en matrozen te voorzien, noch ook om het groot aantal nieuwelingen in korten tijd degelijk te vormen, zelfs al neemt men in aanmerking dat uit de handelsvloot (die zelf echter ook uitgebreid wordt en nog gedeeltelijk uit vreemdelingen bestaat) personeel voor de oorlogsmarine te krijgen is.

Men mag er ook hier niet te veel op rekenen dat dit de japansche regeering tot ingetogenheid zal nopen. Deze eigenschap heeft zij nimmer in groote mate bezeten.

De handelsvloot.

Zooals boven reeds is aangestipt, moet men bij het beoordeelen van *de beteekenis* van de handelsvloot als auxiliaire oorlogsvloot in het oog houden, dat nimmer alle schepen in Japan beschikbaar zullen zijn. Van de stoombooten die op ver van Japan verwijderde havens varen — en dat zijn juist de grootste — is steeds de overgroote meerderheid op reis. Wel kan de regeering de tot vertrek gereed zijnde schepen bij dreigend oorlogsgevaar aanhouden, maar daartoe zal zij eerst besluiten als de vredebreuk zoo goed als zeker is, dus korten tijd vóórdat tot oorlogshandelingen overgegaan zal worden. Dan kan de maatregel nog slechts ten deele doel treffen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ook moet aan het voormelde aantal van 827 in 1896 aanwezige stoomschepen geen al te groote beteekenis worden gehecht. Deze schepen toch telden samen 213221 of gemiddeld ± 258 ton. Neemt men daarbij in aanmerking dat er daaronder zijn van 5000 à 6000 ton, dan moeten overigens *zeer kleine* mede gerekend zijn. Bij de behandeling van het wetsontwerp tot „gelijkstelling van de Japanners met Europeanen in Nederlandsch-Indië", stelde de minister van koloniën onlangs de koopvaardijvloot op 169 stoomschepen; dit cijfer zal juister aangeven hoeveel zeevaardige handelsschepen de japansche vlag voeren, *verspreid over alle werelddeelen.*

Hoewel de bemanning van de handelsvloot niet in het oorlogsbedrijf is geoefend, is zij practisch toch bedreven in alles wat de zeevaart kan vergen. De groote schepen zijn daardoor in oorlogstijd voor transportdiensten terstond bruikbaar; worden zij voor andere oorlogsdoeleinden bestemd, dan moet de keur van goede zeelieden toch nog door geoefend marinepersoneel versterkt worden.

XVI.

Te verwachten oorlogshandelingen van vijandelijk Japan in Nederlandsch-Indië. (Zeeoorlog, coups de main, expeditionnaire macht).

Zeeoorlog.

Het is niet bekend welke bestemming aan de vele in aanbouw en geprojecteerd zijnde oorlogsschepen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

toegedacht is, maar wel kan aangenomen worden dat zij, wanneer Japan in oorlog mocht geraken met Nederland en zelf niet ernstig en rechtstreeks bedreigd wordt, in groot aantal naar onze indische wateren zullen worden gezonden.

In 1898 telde H.M's. vloot onder nederlandsche vlag in den geheelen O. I. archipel aanwezig, aan oorlogsschepen:

a. Auxiliair eskader.

3 fregatten (niet gepantserd) en 1 pantserschip.

b. Indische marine.

2 wachtschepen, 1 panserdekkorvet, 1 raderschip 2e klasse, 16 flottielje vaartuigen, 1 torpedoboot (groot model).[1])

De gouvernementsmarine beschikt over 15 schroefstoomschepen.

Onlangs kwamen uit Nederland nog in Indië aan: 2 pantserdekschepen of beschermde kruisers, en 1 pantserschip of gepantserde kruiser, bestemd om met het pantserdekkorvet, 1 flottielje vaartuig en de torpedoboot „de Javadivisie" te vormen.

Kan deze scheepsmacht al tijdig uit Nederland eenigszins versterkt worden,[2]) zij zal in tal van opzichten te ver moeten blijven achterstaan bij de nieuwe japansche vloot, dan dat wij, bij den bestaanden toestand, op het behoud van het meesterschap op zee in ons eigen gebied zullen mogen blijven rekenen.

---

[1]) Volledigheidshalve zij hieraan toegevoegd: dat 1 buiten dienst gesteld pantserschip nog getransformeerd werd tot wachtschip; dat verder van het auxiliair eskader tijdelijk buiten dienst waren (reserve): 1 oorlogsstoomjacht, 1 raderschip (beide van 1877) en 1 flottieljevaartuig. Opgave regeeringsalmanak 1899.

[2]) In oorlogstijd worden ook buiten O. Indië eischen aan de marine gesteld.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Strijden wij zonder bontgenoot, dan kan het Japan zelfs niet moeilijk vallen spoedig de geregelde gemeenschap tusschen onze eilanden te verbreken.

Coups de main.

Ook moet Japan ten allen tijde, zonder andere voorbereiding dan die welke op voet van vrede getroffen is, in staat worden geacht een sterk eskader met eene landingsafdeeling naar onze koloniën te zenden, tot het uitvoeren van een coup de main tegen een of meer havenplaatsen of tot het beletten dan wel ernstig belemmeren van de concentratie van ons veldleger in West-Java.

Expeditionnaire macht.

Wil men een antwoord vinden op de vraag, welke expeditionnaire macht Japan wel naar Java zou kunnen zenden, als het zich de verovering van dat eiland ten doel stelt, dan is het niet te vermijden zich op het gebied der gissingen te wagen.

De japansche oorlogsvloot zal meerendeels gebezigd worden tot de bescherming van Japan, tot het beheerschen van de zee, tot het begeleiden van transportvloten.

Het troepenvervoer zal moeten geschieden:

1e met de schepen van de japansche handelsvloot, waarover het gouvernement volgens contract beschikken kan; 2e met schepen van vreemde handelsfirma's toevallig in Japan aanwezig; eindelijk 3e met schepen uit de naburige havens op het vasteland, daartoe tijdig ontboden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Neemt men in aanmerking hetgeen boven aangevoerd is over de grootte en het aantal der beschikbare schepen, voegt men daarbij dat niet alle schepen die zee kunnen bouwen in weinig tijd geschikt zijn te maken voor het vervoer van troepen, dan zal men tot de conclusie komen, dat Japan in gunstige omstandigheden *hoogstens* over een honderdtal transportschepen tegelijk zal kunnen beschikken, van zoodanige grootte dat daarmede gemiddeld 400 man, met een evenredig aantal paarden, artillerie- en geniematerieel en de vele onvermijdelijke benoodigdheden van allerlei aard vervoerd kunnen worden. Volgens deze schatting zou eene expeditionnaire macht van ± 40000 man, aan combattanten en niet-combattanten, te gelijk naar Java overgebracht kunnen worden.

Deze schatting heeft als maximum ook nog reden van bestaan, omdat voor een verblijf op zee van ± 4 weken — het geheel moet zich regelen naar den traagsten looper — voor die vloot, vergezeld van een marine eskader, zulke enorme hoeveelheden aan steenkolen, en voor die menschen- en dierenmassa zoodanige voorraden noodig zijn, dat het gelijktijdig vertrek van meer schepen wel niet mogelijk zal wezen zonder langdurige speciale voorbereiding, zelfs al wordt op eenige aanvulling op de rendez-vous punten gerekend. 40000 man zullen hier wel de grens van het uiterst mogelijke aangeven.

Zooals reeds opgemerkt werd, leerde de ondervinding tijdens den oorlog in Korea (1894), dat in het bergterrein op één combattant één noncombattant noodig was. Neemt men nu al aan dat de Japanners, bij eene onderneming tegen Java, er op rekenen koelies

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van uit Singapore te krijgen en de bevolking op Java tot transportdiensten te kunnen pressen (hetgeen wel teleurstelling zou kunnen baren) en dat zij, van de nood eene deugd makende, besluiten om tot de vermeestering van Java *maar half zooveel* noncombattanten uit Japan mede te voeren als de ondervinding in Korea als noodig aanwees, dan zouden van die 40000 man ± 26000 combattanten en ± 13000 noncombattanten zijn.

Eene expeditionnaire macht voor Java bestemd zal daarom o. i. uit hoogstens 2 japansche divisiën (± 28000 man, zie blz. 86) kunnen bestaan.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VIJFDE HOOFDSTUK.

Beteekenis van den handel van Japan voor onze koloniën, wanneer Nederland in oorlog wordt gewikkeld met eene andere mogendheid.

XVII.

DE VERHOUDING VAN NEUTRAAL JAPAN TOT ONZE KOLONIËN UIT EEN HANDELSOOGPUNT BESCHOUWD.

Komt Nederland in oorlog met eene mogendheid welke over eene sterke marine beschikt, dan zal het deze niet moeilijk zijn de gemeenschap tusschen onze koloniën en Europa af te snijden. Tevens kan dan het vrije gebruik van nederlandsche handelsschepen in de aziatische en australische wateren ernstig belemmerd worden.

Voor zoover wij in onze koloniën dan behoefte hebben aan handelsartikelen, die wij door invoer moeten verkrijgen, zullen wij moeten putten uit de voorraden aan deze zijde van de golf van Aden voorhanden, en voor zoover onze handelsvloot deze niet halen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kan, zullen wij afhankelijk worden van den steun van schepen onder neutrale vlag.

Ook wanneer de oorlog nog slechts dreigt, kan het noodig geoordeeld worden op Java voorraden bijeen te brengen, die niet meer tijdig uit Europa gehaald kunnen worden.

Worden de indische wateren door den vijand beheerscht en zijn de toegangen tot Java door hem geblokkeerd, dan zal de toevoer beperkt worden tot enkele gelukkig geslaagde stoute ondernemingen, door onze schepen uit vaderlandsliefde of door vreemde uit winstbejag volbracht. Hoewel hetgeen hier verder aangevoerd zal worden ook voor het aldus afgesloten Java geldt, zal het in hoofdzaak waarde hebben voor de maatregelen, die getroffen moeten worden van het oogenblik af dat de oorlog dreigt tot op dat waarop de blokkade onzer voornaamste havens een feit is geworden.

Wanneer wij omzien naar handelsrelatiën, die ons vooral spoedig moeten kunnen helpen, komt Japan door zijne ligging *niet* in de eerste plaats in aanmerking.

Dan valt ons oog het eerst op Singapore, daarna op Penang en Saigon, vervolgens op Colombo, Madras, Honkong, Manilla, Perth (West-Australië), welke voornaame havens alle op ongeveer even grooten afstand van Batavia gelegen en daarmede telegraphisch verbonden zijn. De havens van Japan liggen, evenals die van Noord-China, Zuid-Oost Australië en Oost-Afrika op *het dubbele* van dien afstand.

De mailbooten doen over eene reis van Batavia naar

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Kobe (Zuid-Nippon) ± 20 en naar Yokohama ± 24 dagen. [1])

Toch mag hieruit niet de gevolgtrekking gemaakt worden, dat de japansche handel voor ons niet van beteekenis zal kunnen worden. Er kunnen toch omstandigheden voorkomen, die zwaarder wegen dan de grootere afstand; wanneer, om een voorbeeld te noemen, Engeland de ons vijandig gezinde mogendheid is, zal uit Britsch-Indië en Australië niet veel te trekken zijn en zullen aan de vaart door den Indischen Oceaan en de chineesche zeeën, waar Engeland vele stations heeft, spoedig zoo groote gevaren verbonden zijn, dat de route van Japan door den Grooten Oceaan naar onze koloniën in het algemeen en naar Soerabaja in het bijzonder de veiligste, ja de eenig mogelijke *kan* worden.

Maar ook overigens behoeft de afstand niet de overheerschende factor te zijn bij de beoordeeling van de mogelijkheid tot het verkrijgen van gunstige handelsverhoudingen. Factoren die daartegen op kunnen wegen en die speciaal in het voordeel van den japanschen handel gelden, zijn, dat hij over eene groote koopvaardijvloot beschikt, die bekend staat als stout in hare ondernemingen; verder dat Japan, meer dan eenig ander rijk in Oost-Azië, den moed bezit om geen moeilijkheden met vreemde mogendheden te vreezen, zoodat het zijne rechten als neutrale mogendheid ten volle zal doen gelden; eindelijk dat overwegingen van staatkundigen aard Japan er toe kunnen brengen

---

[1]) Daaronder is begrepen oponthoud van 12 à 24 uren te Singapore, Saigon, Honkong, Shanghai, Nagasaki en Kobe.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

indirect steun te willen verleenen aan Nederland, dat het liever als nederig heerscher in den Soenda-archipel ziet optreden, dan eenigen anderen meer aanmatigenden westerschen staat.

Naar de cijfers van uit- en invoer over het jaar 1896 te oordeelen, waren de toen voor het wereldverkeer reeds geopende havens in belangrijkheid als volgt te rangschikken: Yokohama met een jaarlijkschen omzet van 134 millioen Yen, Kobe 123 millioen Yen, Nagasaki 15 millioen Yen, Osaka 5 millioen Yen, Hakodate 1,2 millioen Yen, Niigata 50000 Yen.

Geenszins bepaalde de handel zich echter tot deze officiëel opengestelde havens. De omzet der twee laatst vermelde werd zelfs al overtroffen door dien van verschillende andere plaatsen, die naar de belangrijkheid als volgt te rangschikken waren (de cijfers hebben betrekking op den uit- en invoer over 1894 en zijn dus vermoedelijk te laag):

Simonoseki	± 3	millioen Yen.
Koechinotsoe	„ 1,5	„ „
Moji	„ 1,5	„ „
Karatsoe	„ 252	duizend Yen.
Otaroe	„ 205	„ „

Hoogstwaarschijnlijk zullen deze plaatsen vooral in beteekenis toenemen nu de handel op Japan geheel open is gesteld.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De uit- en invoerhandel is meerendeels nog in handen van maatschappijen, die onder leiding staan van vreemden. De Engelschen hebben daarbij het hoofdaandeel, dan volgen Franschen, Duitschers (die veld winnen) en Noord-Amerikanen. Bij uitzondering bepaalt een firma zich tot een onderdeel van dien handel, allen handelen in alles.

De kleinhandel en de tusschenhandel worden in den regel door Japanners gedreven.

De japansche handelaar staat moreel niet hoog. In oud-Japan was hij *volstrekt niet* in aanzien. Daardoor is thans nog geen voornaam Japanner, die het hart hoog draagt, er toe te brengen zich aan den handel te wijden. En niettegenstaande de pogingen der regeering om den handelsstand te verheffen, blijft de Japanner van geboorte er uit de hoogte op neerzien, zelfs al waagt hij zijn geld in eene onderneming. Dit heeft ten gevolge dat de handelslieden meerendeels uit die klasse van het volk komen, wier moraliteit niet het meest ontwikkeld is, en het zedelijkheidsgevoel wordt door de wijze waarop de handel gedreven wordt nog geenszins ten goede geleid.

De handel steekt zich vaak in ondernemingen wier levensvatbaarheid zeer twijfelachtig is. Hij streeft er meer naar spoedig groote winsten te halen, dan door hoedanigheid en goeden trouw den naam der betrokken firma te vestigen. De handelslieden ontzien zich, schijnt het, veelal niet aangegane verbintenissen te verbreken als meer voordeelige hun aangeboden worden, en vinden dan gemakkelijk eene uitvlucht om zich te verontschuldigen. Daar komt bij, dat den Japanner eene mate van zelfvertrouwen en optimisme

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eigen is — wij hadden reeds meermalen de gelegenheid het te constateeren —, die hem het stoutste doet wagen en die hem na mislukking niet snel doet wanhopen.

Van daar dat de japansche artikelen aan zeer lage prijzen ter markt worden gebracht om de concurrentie te fnuiken. Van daar echter ook dat het japansche fabrikaat doorgaans in kwaliteit ver staat beneden dat uit andere landen afkomstig. Van daar dat zelfs de in Japan inheemsche industrie achteruitgaat, door de zucht om met nieuwe middelen meer en vlugger te leveren, ten koste der oude degelijkheid. Van daar dat vele ondernemingen te gronde gaan, op wier ruïnes zich dan andere verheffen; en dit ten val geraken van hen die eenigen tijd in grootheid hebben doorgebracht, werkt natuurlijk weer mede tot terughoudendheid van den japanschen deftigen stand.

Eerst wanneer de voorspoed van de gelukkigsten zich bestendigd zal hebben, wanneer de waaghalzen van het verleden in de toekomst bezadigde opvolgers gekregen zullen hebben, wanneer het eigenbelang de overtuiging vaster heeft gevestigd, dat goede trouw voor nijverheid en handel eene onmisbare eigenschap is, dan zal geleidelijk een handelsstand ontstaan die in aanzien zal komen.

Dit oordeel geldt speciaal voor de japansche kooplieden en natuurlijk niet voor allen.

Doet de beteekenis van de voormelde slechte eigenschappen, die den japanschen handel thans nog te veel beheerschen, zich gevoelen bij de gewone geregelde transactiën, zij zal nog toenemen wanneer in dringende omstandigheden tijdelijke relatiën aange-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

knoopt moeten worden tot spoedige levering van groote hoeveelheden.

Er bestaat eene industriebank en eene bank voor landbouw en handel, welke beide door den staat gesubsidieerd zijn.

Nog dient hier aangestipt te worden, dat in tijd van nood van Japan uit door onze regeering of onzen handel telegraphische- en postgemeenschap met de buitenwereld gezocht kan worden, wanneer geen meer nabij gelegen station daartoe gelegenheid biedt, en mede dat, onder gelijke omstandigheden, onze schepen op de japansche werven of dokken in reparatie kunnen komen.

XVIII.

Handelsartikelen uit Japan te krijgen.

In de eerste plaats zijn hier de artikelen van belang, welke reeds in normale omstandigheden uitgevoerd worden en waarvan dus overproductie bestaat. Niet zonder beteekenis is het echter mede te overzien welke artikelen ingevoerd worden, want al levert Japan daarvan in normale tijden te weinig op voor eigen gebruik, men weet dan toch dat zij er te vinden en voor buitengewone omstandigheden te krijgen zijn. Eindelijk verdienen de totaalcijfers van de productie van Japan onze aandacht, omdat, ongeacht de bestemming in gewone tijden voor uitvoer of voor

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

verbruik binnenslands, ook daaruit te putten kan wezen wanneer wij in oorlogstijd een beroep zullen doen op den japanschen handel.

Voor den uit- en den invoer zijn uit de beschikbare bronnen meerendeels slechts cijfers te verkrijgen, die de waarde in geld aangeven.

Die gegevens zijn beneden in een staat samengebracht; waar opgaven van hoeveelheden ter beschikking stonden zijn deze afzonderlijk vermeld. Hoewel onder de artikelen vele voorkomen, welke voor ons niet van beteekenis zijn, is de opgave toch zoo volledig mogelijk gemaakt, omdat het niet wel doenlijk is de grens van het mogelijk noodige vooruit vast te stellen.

Uit- en invoer.

ARTIKELEN (in alphabetische volgorde).	Uitvoer in 1896 (in ronde cijfers).	Invoer in 1896 (in ronde cijfers).
Bamboewerk.	400000 Yen	
Boonen, erwten e. a. peulvruchten.		3470000 Yen
Champignons.	680000 „	
Electrische werktuigen en toestellen.		680000 „
Geweven goederen en kleeding.	4360000 „	2450000 „
Ginseng (krachtwortel).	440000 „	
Glaswerk.	450000 „	770000 „
Gommen.	600000 „	
Granen, zaden, dranken, provisiën.	2070000 „	1990000 „
Huiden, haar, horens, ivoor, enz.	580000 „	3000000 „

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ARTIKELEN (in alphabetische volgorde).	Uitvoer in 1896 (in ronde cijfers).	Invoer in 1896 (in ronde cijfers).	
Inktvisch.	1150000 Yen		
Kamfer.	1120000 „		
Katoen ruw.		32570000 Yen	(1765000 picol)
Katoenen garens.	4000000 „	11370000 „	
„ stukgoederen.		11780000 „	
Lakwerk.	950000 „		
Locomotieven en toebehoor.		1620000 „	
Lucifers.	4970000 „		(17000000 gros)
Machineriën en instrumenten.		4290000 „	
Medicinaliën, drogisten-, verfwaren.	1410000 „	4490000 „	
Meel.		1000000 „	
Meststoffen.		3220000 „	
Metalen.	6730000 „	18420000 „	uitvoer meest koper (voornaamste mijnen op Schikoko).
Olie en was.	770000 „	770000 „	zonder petroleum.
Papier, boeken en schrijfbehoeften.	990000 „	1930000 „	
Petroleum.		6330000 „	
Rijst.	7960000 „	5660000 „	
Schelpdieren.	850000 „		
Schilderwerk en -artikelen.		3780000 „	
Spin- en weefwerktuigen.		2990000 „	
Steenkolen en cooks.	6270000 „	560000 „	
Id. voor scheepsgebruik.	2640000 „		
Stoom- en zeilschepen.		1730000 „	
Stoomketels en werktuigen.		820000 „	
Stroowerk.	2230000 „		
Suiker.		13850000 „	(2330000 picol)
Tabak, sigaren, e. d.		840000 „	
Thee.	6370000 „		
Timmer- en bouwhout.	450000 „		

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ARTIKELEN (in alphabetische volgorde).	Uitvoer in 1896 (in ronde cijfers).	Invoer in 1896 (in ronde cijfers).
Uurwerken.		2460000 Yen
Vlas, hennep en artikelen van idem.		1460000 „
Vloermatten.	3060000 Yen	
Vuur- en lichtschermen.	450000 „	
Waaiers.	730000 „	
Wapens en munitiën.		460000 „
Wol en wollen goederen.		20210000 „
Wijn e. a. dranken.		790000 „
Zeegras.	610000 „	
Zonneschermen.	790000 „	
Zijde, zijde-wormen.	31670000 „	1310000 „
Zijden stoffen.	12620000 „	
Diversen.	7470000 „	4520000 „

De beteekenis dier cijfers vergt eenige toelichting.

Uit- en invoer nemen vooralsnog jaarlijks toe. Maar daar de japansche nijverheid er zich op toelegt zelf te construeeren wat Japan tot nu toe in het buitenland moet laten maken, zal in de toekomst de invoer van afgewerkte artikelen vermoedelijk verminderen, terwijl die van grondstoffen voor de nijverheid toenemen zal.

De uitvoercijfers kunnen in buitengewone omstandigheden tijdelijk natuurlijk hooger worden opgevoerd.

Eenige producten komen zoowel onder den uitvoer als onder den invoer voor. De oorzaak hiervan is bij het meerendeel daarin gelegen, dat Japan andere soorten van hetzelfde artikel ontvangt dan zijne nijverheid vervaardigt en afgeeft, zoo b. v. geweven goederen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

glaswerk, metalen (uitvoer vooral koper, invoer vooral ijzer, tin en staal), papier en boeken, zijde en zijden stoffen.

Rijst.

Voor rijst geldt eene andere oorzaak. De cijfers voor dit artikel verschillen zeer veel in opvolgende jaren, het al dan niet meevallen van de oogst zoowel in als buiten Japan heeft daarop grooten invloed. Er zijn jaren geweest waarin de uitvoer 10 millioen Yen bedroeg en het cijfer van invoer bovendien nog in tegengestelde verhouding lager was. Is de rijst op de zuidelijke eilanden overvloedig en komen over geheel Nippon nog rijstvelden voor, het noordelijk gedeelte van dit eiland kan toch al niet meer in eigen behoefte voorzien en de noordelijk daarvan gelegen eilanden moeten hun voorraad geheel door invoer krijgen. Van daar dus uitvoer in een deel van het rijk, invoer in het andere.

De rijstoogst valt in september tot november. In Nippon blijven de sawahs daarna braak liggen, meer zuidelijk worden er tweede gewassen op verbouwd.

Steenkolen.

Invoer van steenkolen, in weerwil van den grooten rijkdom van Japan aan deze delfstof, is te verklaren doordien de japansche kolen in hoedanigheid ver achter staan bij de europeesche. Zij geeft veel rook en afval. Waar de gelegenheid zich voordoet wordt daarom wel vreemde steenkolen aangekocht, maar daar deze veel

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

duurder is blijft de invoer gering vergeleken bij den uitvoer.

De mijnen zijn meerendeels op Kioeschioe en Jesso.

De productie van Japan. Landbouw.

De opbrengst van den landbouw over 1895 was, (laatste opgave) in Yen:

aardappelen (ingevoerde soort)	2	millioen.
„ (inheemsche, zoete)	44	„
boekweit	7	„
boonen	17½	„
gerst	47½	„
gierst (millet)	10	„
goudlak en vernis	2½	„
hennep	5	„
indigo	16½	„
katoen	19	„
mawata	1	„
moorengierst (sorghum)	1½	„
raapzaad	7½	„
rijst	337	„
suiker (verschillende soorten)	6½	„
tabak	12½	„
thee (de oogst valt in mei)	7½	„
vogelzaad	2	„
zijde (de zijdeteelt wordt tot den landbouw gerekend)	81	„

Andere landbouwproducten van beteekenis, waarover echter geen cijfers te vinden zijn, zijn: maïs en peper. De vruchten- en groententeelt wordt druk beoefend. Melk, kaas, boter zijn den japanschen landbouwer zoo goed als geheel *onbekend*.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Landbouwscholen, proefstations en andere inrichtingen, die van staatswege ingesteld zijn of gesteund worden, komen den landbouw zeer ten goede. Onbebouwde streken komen dan ook hoe langer hoe meer in ontginning.

Nijverheid.

Aangaande de productie der japansche nijverheid zijn, voor zoover voor ons van belang, in de voorgaande bladzijden reeds de voornaamste gegevens vermeld. Deze zijn eensdeels opgenomen bij de cijfers in den staat van „uit- en invoer" en bij de daaromtrent gemaakte aanteekeningen, terwijl ook de cijfers betreffende den landbouw op den bloei van eenige industriën wijzen (indigo, zijde, thee, tabak, katoen). Anderdeels komen zij voor waar aangeteekend is, dat Japan alle benoodigdheden voor het leger en de vloot zelf vervaardigt, met uitzondering van de grootste schepen en het zwaarste geschut, waarbij toch opgemerkt werd, dat Japan ook in dit opzicht weldra geheel onafhankelijk hoopt te zijn. Mede wordt alles wat voor den spoorwegaanleg noodig is, nu reeds (of weldra) geheel in Japan zelf vervaardigd. De grondstof voor de ijzer- en staalwerken zal het echter van elders moeten blijven trekken, totdat de rijke en uitgebreide ijzerlagen, die volgens velen in Japan aanwezig zijn, in exploitatie genomen zullen worden.

De voornaamste spoorweg- en wapenfabrieken zijn, evenals de werven voor groote schepen, in staatsexploitatie; hetgeen niet uitsluit dat deze takken van nijverheid ook met goed gevolg door particuliere maatschappijen beoefend worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De vervaardiging van zijden- en katoenstoffen neemt steeds in omvang toe en daarnaast heeft die van wollen goederen, die kort geleden in Japan nog onbekend was, nu reeds groote beteekenis gekregen.

Mijnontginning.

Ook aangaande de resultaten van den mijnbouw heeft het voorgaande eenige cijfers gegeven.

Naast steenkolen en koper worden de volgende ertsen in zoodanige hoeveelheden gevonden, dat de ontginning loonende is: goud, ijzer, lood, antimonium, bruinsteen (mangaan), zwavel, houtsteen (lignite) en potlood. Het is te voorzien dat het ijzer daaronder in de toekomst eene zeer voorname plaats zal gaan innemen.

Zout.

Zout komt niet in mijnen voor, maar wordt in groote hoeveelheden uit het zeewater gewonnen (staatsmonopolie). Het komt grof en vuil in den handel.

Fauna. [1])

Voor zoover de fauna voor den handel van belang is verdienen onze aandacht:

Het paard, waarover in het derde hoofdstuk gesproken is.

Het slachtvee. De veestapel beteekent niet veel, alleen de varkensteelt heeft in de laatste jaren eenige

[1]) Voor de „zijdeteelt" zie onder Landbouw.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

uitbreiding gekregen. Ook in dit opzicht is geleidelijk verbetering op te merken, die door de regeering zeer wordt aangemoedigd.

Hoenders, eenden, ganzen komen veelvuldig voor. De japansche wateren en vooral de zeeën om Japan zijn zeer rijk aan visschen, die als voedingsmiddel dan ook eene veel grootere rol vervullen dan het vleesch.

Boschbouw.

Volledigheidshalve zij hier nog vermeld, dat Japan voor ongeveer 41% met bosch bedekt is. Het levert uitstekend bouwmaterieel. De eik, de kastanjeboom, de beuk komen in groot aantal voor. In de hoogere streken vindt men verschillende naaldboomen, in de lagere landschappen daarentegen eene groote verscheidenheid van bamboesoorten.

Zoolang de tegenwoordige handelstoestand geen wijziging ondergaat, zullen, in de buitengewone omstandigheden wolke in dit hoofdstuk ter sprake zijn gebracht, handelsrelatiën met Japan nieuw aangeknoopt moeten worden, want onze handel is rechtstreeks bijna niet in gemeenschap met dien van Japan. Onze consul te Yokohama meldde dienaangaande in zijn laatste driejaarlijksch rapport van 1896: „Wat de nederlandsche scheepvaart op Japan „aangaat, deze is al zeer gering. Toch, nadat er jaren „voorbijgegaan zijn zonder die vroeger hier te lande „meest bekende vlag te zien, kunnen wij ons weer „eens vleien gedurende 1893 een totaal van 1344 „tonnen in- en uitgeklaard te hebben, in 1894 niets

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„in noch uit, maar in 1895 een totaal van 7416 ton-
„nen in- en uitgeklaard te hebben, en dat dank zij
„drie stoomschepen, de nederlandsche vlag ten minste
„voerende.

„Maar hetgeen vreemd voorkomt en zelfs zeer in
„het oog loopt is, dat niettegenstaande ons bekende
„en historische zeevaardig en handel-uitbreidzuchtig
„gevoel, al de voornoemde drie stoomschepen niet
„alleen door Duitschers gecommandeerd waren, maar
„ook uitsluitend óf door Duitschers óf door Aziaten
„bemand waren."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ZESDE HOOFDSTUK.

Wijze van oorlogvoeren der Japanners.

XIX.

Strategie en oorlogsgebruiken.

Sedert Japan een modern leger bezit, heeft dit drie malen een strijd van beteekenis te voeren gehad. Het zou het bestek van dit werkje overschrijden het verloop dier oorlogen ook maar eenigszins uitvoerig te volgen [1]), maar waar wij ons tot doel hebben gesteld na te gaan wat Nederland in Indië van Japan als vijand te duchten zou kunnen hebben, is het wel van belang de karaktertrekken na te gaan, welke het japansche leger bloot heeft gelegd in zijne oorlogen, want die hebben niet minder beteekenis dan zijne getalsterkte. Daarom zullen wij hier het verloop van de bedoelde oorlogen zelf slechts met een enkelen, ruwen trek weergeven, maar daarna uitvoeriger stilstaan bij die handelingen, welke zich vaak herhalend de op-

[1]) De bronnen aan het slot opgenomen, wijzen den weg tot nadere kennismaking.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vatting weergegeven hebben, die de japansche krijgsman van oorlogvoeren heeft. De handelingen op strategisch en op tactisch gebied zullen daarbij afzonderlijk gegroepeerd worden, terwijl de „oorlogsgebruiken," naar gelang zij nader tot de eerste dan wel tot de laatste staan, bij de beide groepen besproken zullen worden.

De drie oorlogen, die Japan te voeren had, waren: I. de strijd op Kioeschioe in 1877; II. de oorlog in Korea en China in 1894 en 1895; III. de onderwerping van Formosa in 1895.

Sub. I.

Zagen wij reeds, tijdens het verblijf van het tweede nederlandsche marinedetachement in Japan in 1857, dat de landheer van Satsoema, op Kioeschioe, vooraan stond bij het invoeren der westersche nieuwigheden, en ondervond het engelsche eskader onder admiraal Kuper, in 1863, al hoe geducht Satsoema verdedigd werd, sedert dien had de landheer zijn leger gestadig versterkt en verbeterd, en het waren voornamelijk zijne troepen geweest, die in 1868 onder aanvoering van generaal Saigo de aanhangers van den shogun overwonnen hadden. Deze bevelhebber was dan ook door den mikado tot maarschalk aangesteld en als minister van oorlog gekozen.

De landheer van Satsoema vond dat hij voor de gewichtige rol, die zijne troepen in den oorlog vervuld hadden, eene te kleine plaats kreeg in het staatkundige leven in Japan. Hierdoor ontstond eene verwijdering tusschen hem en den mikado, en de ontevre-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

denen in het rijk schaarden zich hoe langer hoe meer om den machtigen landheer. Toen er eene vriendschapsbreuk tusschen den mikado en Saigo ontstond, trok de maarschalk zich ook te Satsoema terug, zonder dat hij, naar den vorm, van zijne waardigheid in het keizerlijke leger ontslagen was. De spanning nam toe, Saigo werd het hoofd der slechtgezinden; deze vormden het plan den gang van zaken in Japan naar hunne inzichten te dwingen. In 1877 brak een opstand uit, die, daar Saigo over 30 à 40000 goed geoefende, in den krijg geschoolde soldaten beschikte, als een oorlog van twee geregelde machten beschouwd mag worden.

Saigo wilde van Kagosima, waar zijne hoofdmacht vereenigd was, naar de straat van Simonoseki oprukken, deze oversteken en tegen Tokio marcheeren. Hij ondervond echter teleurstelling, doordien de vesting Koemamoto, op Kioeschioe, weigerde zich naar zijne bevelen te regelen. In den strijd om die plaats (welke niet overmeesterd werd) kwam zijn leger tot staan. Het keizerlijke leger, 12500 man, werd middelerwijl bij Foekoeaka, op N.W. Kioeschioe, aan wal gebracht en rukte zoodra mogelijk zuidwaarts Saigo tegemoet en tot ontzet van Koemamoto.

Bij de opeenvolgende groote en kleine ontmoetingen was het geluk aan de zijde der keizerlijken; Saigo werd teruggedrongen, zijne partij verlief, ten slotte werd hij bij Kagosima in zijne laatste veste omsingeld; hij stierf er den heldendood. Vele zijner getrouwen volgden dit voorbeeld; de anderen kwamen in onderwerping. Zoo eindigde een opstand, die het bestaan der pas herboren mikado-heerschappij ernstig bedreigd had.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Sub. II.

Sedert geruimen tijd bestond er naijver tusschen China en Japan over den invloed op en in Korea, welk rijk niet krachtig genoeg scheen te zijn, om staatkundig geheel op eigen wieken te drijven. Toen China, op verzoek van den koning van Korea, troepen naar dit rijk had overgebracht en Japan daarin de terzijdeschuiving zijner belangen zag, zond het een eskader en een troependetachement naar Chemulpo, dat een punt nabij Korea's hoofdplaats, Seoul, bezette. Een ultimatum stelde het verder zenden of aannemen van versterking uit China tot een casus belli, en toen daaraan geen gehoor werd gegeven werd Seoul bezet en de koning van Korea, op zooveel stoutheid niet bedacht, na eene schermutseling tot gevangene gemaakt.

De oorlog met Korea zelf was daarmede eigenlijk afgeloopen, maar nu volgde die met de Chineezen, welke eerst in Korea door de Japanners gelukkig gevoerd werd, en die vervolgens door een krijgstocht, door het berggebied langs de Geele Zee en de golf van Korea, op China's grondgebied werd overgebracht. Terwijl een leger zoo zegevierend over land voortrukte tot aan de golf van Leou-Toeng, landde een tweede korps op eenige dagmarschen van Port-Arthur en nam ook deze onneembaar geachte oorlogshaven. Daarna werd de oorlog overgebracht naar het schiereiland Chang-Toeng, waar de vesting Wei-hai-wei overmeesterd werd. Zoo werd de toegang tot de golf van Petchili en daarmede die tot Peking [1]) door Japan be-

[1]) China's hoofdstad, gelegen aan de Pei-ho, die in de golf van Petchili uitmondt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heerscht. Het japansche leger had totaal ± 80000 man te velde gehad (juli 1894 — maart 1895), in aantal had dit bij het chineesche achter gestaan, wapens en schepen waren niet beter, het had te opereeren ver van zijn land, waarvan het door de zee gescheiden was, terwijl het chineesche alles bij de hand had kunnen hebben, toch bleef het overwinnaar in den strijd, aldus de hoop en den moed sterkende van de legers, die in den krijg ook verwachten kunnen zwak in aantal te zullen zijn, maar hun tevens leerende, *dat die zege dan ook alleen te behalen is door uitmuntende eigenschappen van het leger, gerug-gesteund door de onmisbare tijdige offervaardigheid van de natie en het vertrouwen der regeering.*

De vredesonderhandelingen te Simonoseki leidden tot het betalen van eene oorlogsschatting en tot afstand van Formosa en de Pexadores aan Japan.

Sub. III.

De Chineezen die in de westelijke helft van Formosa woonden, kwamen in verzet tegen de inlijving van hun eiland bij het japansche gebied. Formosa bezat hechte vestingen, waarvoor de Franschen in 1884 tot staan waren gekomen. De verdedigers bestonden voor een groot deel uit de voormalige benden der zwarte vlaggen, die in Tonkin eene beruchte rol hadden gespeeld.

Twee japansche divisiën (w.o. de garde) onderwierpen de opstandelingen in een strijd, die van augustus tot november 1895 duurde.

De hoofdmacht landde in den noord-westpunt van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het eiland, nam Tai-pei en rukte onder herhaalden strijd door het geheele gebied langs de straat van Formosa; middelerwijl landden twee brigades bij Mankiang en Takow in het zuid-westen van het eiland. De chineesche strijders, die nog weerstand boden, werden nu van twee zijden samengedrongen: de oorlog was spoedig beslist.

Een gedeelte vluchtte in de bergen: hierdoor en ter verzekering der rust bleef, ook na afloop der expeditie, eene vrij sterke bezetting van Formosa noodig.

Japan is er zeer op gesteld der buitenwereld te toonen, dat het ten volle tot de beschaafde staten gerekend moet worden, en dat het ook op het gebied van de staatkunde en van het internationaal recht op ééne lijn te stellen is met de toongevende westersche mogendheden.

Het zal niet tot den oorlog overgaan vóórdat het de diplomatieke gebruiken in acht genomen en getracht heeft, in staatkundigen zin, het goed recht aan zijne zijde te stellen.

Maar het zal toch niet schromen c. q. *vóór de oorlogsverklaring* aan Nederland, een of meer punten in de koloniën te bezetten, hetgeen volgens het oorlogsrecht als laatste poging tot voorkoming van den oorlog veroorloofd is [1]). Toen China, in juni 1894, op verzoek van den koning van Korea, een troependetachement naar dit land zond, stuurde Japan immers ook, zonder dat er oorlog was met China of met Korea, een eskader naar Chemulpo, twee dagen later door eene troepenmacht gevolgd. Het eskader zond op den

[1]) Zie o. a. den Beer Poortugaal: Het oorlogsrecht. Hoofdstuk *I. D. g.*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dag van aankomst een marinedetachement naar Seoul, dat zich nabij de hoofdplaats vestigde, totdat het door de landmacht werd afgelost. Japan wees bij deze handelwijze op een vroeger met China gesloten tractaat, en het stelde onder die omstandigheden eerst een ultimatum aan Korea, later aan China.

Gaat Japan ooit tot zoodanigen maatregel ten opzichte van Java over, dan zal het zijn bezettingspunt wel zoo kiezen dat het daarvan voor den verderen oorlog groot voordeel kan trekken.

De bij Seoul gekozen positie werd beslissend voor den oorlog met Korea: den 22^{en} juli 1894 kwam een weigerend antwoord op het aan den vorst gestelde ultimatum en den volgenden morgen rukten twee japansche bataljons uit die stelling Seoul binnen. Zij namen het koninklijk paleis na een kort gevecht in bezit, waarbij, zooals wij zagen, de koning gevangen genomen werd.

* * *

Ook op zee zal Japan trachten vóór het uitbreken van den oorlog alle maatregelen te treffen, welke het noodig acht om zich eene gunstige positie te verzekeren. Zoo is het niet onmogelijk dat de japansche zeemacht tusschen Java en de andere eilanden post vat en verklaart, dat elke verdere concentratie van troepen van die eilanden op Java als eene vijandelijke daad beschouwd zal worden. Op die wijze althans handelde het alweer in 1894, toen het China aanschreef, dat de eerste nieuwe zending van troepen naar Korea een casus belli zou uitmaken.

* * *

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ook geeft het oorlogsrecht als middel om den oorlog te voorkomen aan: „het blokkeeren van de havens," en kan dit dus vóór de oorlogsverklaring in toepassing worden gebracht. [1])

* * *

Is het bestuur in de koloniën niet voornemens dergelijke handelingen *vóór den oorlog* onbestraft te laten volbrengen, dan behooren *gevechten vóór de oorlogsverklaring* tot de waarschijnlijkheden. Ook de oorlogsverklaring in den chineesch-japanschen oorlog, die van 1 augustus gedagteekend is, werd door een gevecht ter zee op 25 juli en een te land op 29 juli voorafgegaan.

* * *

Is de oorlog uitgebroken dan is het te verwachten, dat Japan er naar streven zal Indië in het algemeen en Java in het bijzonder van de buitenwereld af te snijden. In 1877 werd dit door de vloot met Kioeschioe, in 1895 met Formosa gedaan, terwijl in 1894 de gemeenschap tusschen China en Korea zoo spoedig mogelijk verbroken en de toegang tot de Geele Zee zoo goed mogelijk beheerscht werd.

* * *

Beschikt Nederland niet over eene sterke zeemacht in de koloniën, dan is het niet onwaarschijnlijk dat Japan ons voor de verdediging van Java zoo goed als

---

[1]) den Beer Poortugaal a. v. Hoofdstuk *I. D. f.*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geheel kan beperken tot de vooraf op dit eiland geconcentreerde troepenmacht en tot de aldaar verkrijgbare voorraden.

* * *

Heeft Japan besloten tot *het zenden eener troepenmacht naar Java*, en is de daarvoor bepaalde sterkte niet terstond beschikbaar te krijgen aan afdeelingen op oorlogsformatie, dan zal het vermoedelijk geen tijd verliezen om die formatieaanvulling eerst te bewerkstelligen, maar liever tot de bepaalde sterkte afdeelingen zenden op voet van vrede, welke dan later zoo noodig worden aangevuld.

Is de transportvloot beschikbaar, dan behoeft dus geen tijd verloren te gaan tot de mobilisatie van het leger, want in de vredesformatie is alles gereed en steeds beschikbaar (zie blz. 72). Zoo handelde Japan in 1877, toen 12500 man aan troepen op vredessterkte ten spoedigste naar N.W. Kioeschioe gezonden werden, welke weldra tot 20000 aangevuld en later tot 30000 versterkt werden. Zoo deed het ook in 1894 toen het afdeelingen op vredesformatie naar Korea zond, totdat de tijd veroorloofd had om de uit te zenden divisiën eerst op voet van oorlog te brengen.

* * *

Bij de Japanners trad in de gevoerde oorlogen een *krachtig offensief* van den aanvang af sterk op den voorgrond. In 1877 teekende die neiging zich beiderzijds. Maarschalk Saigo, het hoofd der opstandelingen, besloot het eiland Kioeschioe niet rechtstreeks te ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dedigen, maar naar Nippon over te steken en tegen Kioto op te rukken. Zoodra zijne macht dan ook bij Kagosima vereenigd was, marcheerde hij in noordelijke richting om de straat van Simonoseki te bereiken.

De regeering bestemde echter eveneens hare troepen terstond tot het offensief en bracht daartoe, zooals wij reeds vermeldden, 12500 man naar Foekoeaka, op N.W. Kioeschioe, over, vanwaar weldra de hoofdmacht de opstandelingen in zuidelijke richting te gemoet trok.

Ook op Formosa is in 1895 van den aanvang af doortastend opgetreden.

Teekende zich in 1877 in het verloop van den oorlog nog eene zekere vrees tot beslist voorwaarts gaan, in China en in Formosa was daarvan geen spoor meer over. Ook de marine was door denzelfden geest van voortvarendheid bezield.

Na behaald succes werd de noodige tijd genomen om de goede orde te herstellen en den toestand ter plaatse voor zooveel noodig te regelen, en dan werd weer met energie vooruit gegrepen. Zelfs die tijd van stilstand werd benut voor verkenningen, het inwinnen van inlichtingen en het ontwikkelen van de verdere plannen.

Wel moet bij de beoordeeling van de onverpoosde activiteit en het nooit verflauwde offensief in aanmerking genomen worden, dat de slechte eigenschappen van het chineesche leger de stoutmoedigheid der Japanners zeer hebben aangemoedigd, maar waar een talrijk leger zoo ver van het eigen land en zoo ver van zijne operatiebasis in het vijandelijke gebied te ageeren heeft, waar het, steeds in voeling met den vijand, onder de ongunstigste omstandigheden wat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

terrein en weêrsgesteldheid betreft, veld heeft te winnen, zou het lang tot stilstand gekomen of in traagheid vervallen zijn, wanneer het niet geleid en bezield werd door een geest tot voortvarend doortasten.

In de drie oorlogen van modern Japan is de algemeene gang van zaken telkens geweest:

eerst sterk en krachtig van één punt uitgaan, het vijandelijke leger te gemoet; in 1877 van Foekoeaka, in 1894 van Seoul, in 1895 van Tai-pei (N. Formosa) uit;

nadat de vijand zoover terug gedreven was, dat het succes in de eerste richting verzekerd kon worden geacht, werd aan eene nieuw daartoe uitgezondene macht opgedragen op een ander punt te landen, om den vijand zoodoende van twee zijden te drukken, zijne aandacht en zijne macht te verdeelen en zijn moreel nog meer te schokken. In 1877 in Kagosima, in 1894 in Leou-Toeng (Port-Arthur campagne), in 1895 twee brigades te Mankiang en te Takow (Z.W. Formosa.)

* * *

Als een der meest verdienstelijke eigenschappen van de japansche bevelhebbers wordt geroemd, dat zij hunne aandacht nimmer van de hoofdzaak, d. i. van het te bereiken einddoel, lieten afbrengen door bijzonderheden, die op zich zelf wel van groot belang waren, maar weinig konden bijdragen tot bespoediging van den goeden afloop van het geheel.

* * *

Om de weerkracht van den vijand te breken werden naast het veldleger de voornaamste punten tot objec-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ten gekozen. In 1877 Kagosima, in 1894 Port-Arthur en Wei-hai-wei, in 1895 de Pexadores. Tot vermeestering dier punten werkten zee- en landmacht samen.

* * *

Ook tijdens den oorlog bleef de marine ijverig de kusten bekruisen; de zeetransporten van of voor de landmacht werden, vooral in het begin van den oorlog, sterk geëscorteerd.

* * *

Had Japan zich in 1894 door de handelingen welke het vóór de oorlogsverklaring volbracht, het bezit van een veilig landingspunt in de haven van de hoofdstad van Korea verzekerd, overigens koos het de punten, waar het zijn leger aan wal zette, niet dicht bij het object. Voor de operatiën tegen Port-Arthur en tegen Wei-hai-wei werden niet-bezette punten gekozen, die volgens de opvatting der Chineezen voor eene landing niet geschikt waren. [1]) In 1877 geschiedde hetzelfde. Daarbij moet aangeteekend worden dat zoowel Kagosima, de hoofdplaats der opstandelingen in Kioeschioe, als Port-Arthur en Wei-hai-wei door sterke, goed bewapende vestingwerken verdedigd waren.

De landingen hadden zeer ordelijk plaats.

* * *

Strategische verkenningen werden vóór den oorlog reeds volbracht, zoodat de japansche marine in menig

[1]) De afstand van de landingsplaats van het 2de leger tot Port-Arthur is ongeveer gelijk aan dien van Cheribon tot Batavia of van Tjilatjap tot Bandoeng.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

opzicht de kust beter kende dan de chineesche. Tijdens den oorlog werden die verkenningen ter zee o. a. door de kruisende schepen voortgezet, maar ook te land trokken de cavalerie patrouilles en detachementen het leger vele dagmarschen vooruit, en zwierven dan soms geruimen tijd om de vijandelijke stelling heen.

De open verkenning (verkenning door gevecht) werd zelfs door kleine, zelfstandige afdeelingen niet gevreesd.

* * *

Niet alleen door verkenningen, maar ook door studie had de japansche generale staf zich vooruit op de hoogte gebracht van de toestanden, welke het leger in het vreemde land zou vinden. Ook de geschiedenis was daarbij geraadpleegd. Dit bleek herhaaldelijk door de wijze waarop de veldtocht in Korea en China geleid werd, en niet minder in Formosa, waar de moeilijkheden waarop de Franschen in 1884—85 gestuit waren, nu beleidvol vermeden werden.

Waarschijnlijk staan ook de bezoeken, welke door japansche officieren en ingenieurs aan Java gebracht worden, in verband met eene studie van de militaire toestanden in onze koloniën.

* * *

Niet minder goed dan de voorziening van den generalen staf was die van de intendance. De regeling van de transporten over zee en over land, en van den aanvoer of aankoop van alle benoodigdheden voor de verpleging van den troep waren voorbeeldig. Alles was

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vooruit overwogen. Niettegenstaande de enorme bezwaren, die op de verschillende oorlogstooneelen te overwinnen zijn geweest, is nimmer in groote mate gebrek geleden.

Deed het gemis aan dragers zich in het begin van den oorlog in Korea zeer gevoelen, de Japanners wisten door goede behandeling en trouwe betaling de bewoners in dit land, en later ook in China zelf, spoedig tot bereidvaardige helpers te maken. In weerwil daarvan moesten nog vele koelies aangebracht worden: het 2e leger b. v. *verliet* Japan met 10000 koelies bij 20000 man troepen.

* * *

Ook in andere opzichten wisten de Japanners humaniteit ten opzichte van de overwonnenen ten eigen bate dienstig te maken. Na de landing en vervolgens naar gelang zij veld wonnen meer landwaarts in, werd door proclamatiën aan de bevolking medegedeeld, dat haar geen leed zou geschieden, dat zij zelfs bescherming zou ondervinden, mits zij de orde handhaafde en hulpbetoon verleende, waar dit gevraagd zou moeten worden.

Door voor alles goed te betalen met geld, niet met bons, werd dit hulpbetoon in menig opzicht gaarne gegeven (leveranciën, dragers, spionnen, gidsen).

Ook de krijgsgevangenen werden zeer menschelijk behandeld, zelfs in 1877 toen de regeering toch tegenover rebellen stond en de evolutie in hare kindsheid was.

Ten opzichte van gevallen vijanden werd eene rid-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

derlijkheid aan den dag gelegd, die door de onderdanen van geen westerschen staat verbeterd zou kunnen worden.

* * *

Port-Arthur en Wei-hai-wei, de voornaamste chineesche oorlogshavens, werden opgeëischt, vóórdat tot den aanval werd overgegaan.

* * *

Waar de Japanners meester werden van een gebied, namen zij het terstond onder eigen beheer en bestuur. Dit geschiedde zoowel in het groot met geheel Korea, als in het bijzonder met de landschappen die zij veroverden. Civiele ambtenaren traden daar naast militairen in functie.

* * *

De Japanners verloochenden ook in de moderne oorlogen de hun eigene groote mate van zelfvertrouwen niet, waarop wij meermalen gewezen hebben. Hoewel vreemde officieren in Japan in dienst waren, werd geen hunner naar het oorlogstooneel gezonden. Van de hoogste tot in de laagste rangen heeft zich meermalen een ondernemingsgeest geuit, die als overmoed gestraft had kunnen worden, wanneer de tegenstanders beter voor hunne taak berekend waren geweest dan de Chineezen dit bleken te zijn.

* * *

Wellicht als gevolg hiervan bleven de belangrijke, vermeesterde punten slechts door eene zeer zwakke

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

macht bewaakt, ook reeds vóórdat de overtuiging kon bestaan dat de Chineezen zich tot een zwak defensief zouden bepalen.

Dezelfde fout werd in 1877, toen beide partijen Japanners waren, ook beiderzijds begaan; destijds werd Kagosima eerst door de opstandelingen geheel verlaten, terwijl hun leger voorwaarts rukte, waardoor de vloot der regeering er zich zonder slag of stoot van meester kon maken, maar daarna verliet de vloot die plaats ook weer zonder aan een mogelijken terugkeer der rebellen te denken.

Hebben de Japanners een oorlog te voeren in een land dat ver van Japan verwijderd is, b. v. op Java, dan zal het vasthouden van vermeesterde punten telkens eene verzwakking van het veldleger vergen, waarin niet spoedig uit het moederland voorzien kan worden; dit zal dan eene reden te meer zijn, om toe te geven aan hunne neiging tot het zwak bezetten dier punten.

* * *

De gevoerde oorlogen gaven ruim gelegenheid om de Japanners in voorspoed te leeren beoordeelen, maar voor hunne houding *bij tegenspoed* kan men alleen bij de goed georganiseerde opstandelingen van Kioeschioe een voorbeeld vinden. Wij zagen hoe deze in den aanvang van den strijd teleurstelling ondervonden, eerst door den krachtigen weerstand, dien de vesting Koemamoto tegen hunne verwachting in bood, en vervolgens door den spoed, waarmede de keizerlijke troepen hen voorkwamen in het oversteken van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de zee tusschen Nippon en Kioeschioe. De indruk, die dit op de opstandelingen maakte, noopte Saigo tegen zijn zin het iniatief en daarmede het offensief prijs te geven. Persoonlijk bleef ook verder ieder met zelfverloochening strijden, maar het geheel verloor van dien tijd af de kracht tot aan- en doortasten.

Is dit feit niet zonder beteekenis en ligt er voor eene eventueele tegenpartij eene vingerwijzing in, men mag er niet te veel op bouwen, daar de Japanners steeds bij hunne overwinningen zóóveel kalmte en bezadigdheid behouden hebben, dat het wel te verwachten is, dat ook tegenspoed hun moreel niet gemakkelijk zal schokken.

* *
*

Bij de onderhandelingen (zoowel van groot als van ondergeschikt belang) houden de Japanners zich streng aan de internationale gebruiken. Zoo werden de twee eerste chineesche ambassades tot het onderhandelen over den vrede teruggezonden, omdat de eerste niet uit personen bestond die als onderhandelaars gekozen hadden mogen worden (vreemdelingen), en de tweede omdat zij, hoewel uit hooge chineesche dignitarissen bestaande, van onvoldoende volmachten voorzien was.

* *
*

Tijdens den chineesch-japanschen oorlog waren de niet-militaire onderdanen van den vijandelijken staat in de beide rijken onder bescherming van Noord-Amerika gesteld.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XX.

Tactiek en oorlogsgebruiken.

Van hetgeen de Japanners op tactisch gebied van hunne europeesche meesters geleerd hadden, wisten zij evengoed partij te trekken als van de lessen der strategie. Hetgeen onder „strategie" vermeld is, behoudt in menig opzicht ook zijne beteekenis, waar de tactiek in behandeling komt, en ook het omgekeerde zal hier en daar gelden

Had in 1877 de oude japansche tactiek nog de bovenhand, waarbij de twee partijen zich zonder veel voorbereiding tegenover elkander ontwikkelden en daarna op elkander losgingen, zoodat veel groepenschermutselingen ontstonden, in Korea, China en Formosa was dit geheel anders geworden.

Cavaleriepatrouilles en -detachementen zochten den vijand dagen vooruit op, en zetten, als de partijen in elkanders nabijheid waren, de verkenningen tijdens het gevecht op de flanken en zelfs na den strijd voort tot het behouden van de voeling.

De voorhoede, sterk genoeg om zelfstandig een strijd aan te durven nemen, ging zóó ver vooruit, dat zij de hoofdmacht bij hare aankomst op het gevechtsveld vaak reeds veel gegevens kon verstrekken. Die maatregel zou niet zonder gevaar zijn geweest, als de tegenpartij met meer doorzicht opgetreden ware.

Alvorens het definitieve aanvalsplan vast te stellen, werd de vijandelijke positie ook op andere wijze goed verkend. Daartoe werd o. a. gaarne van spionnen ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bruik gemaakt. Vermoeide soldaten en zelfs officieren waagden zich soms ver van het eigen leger en tot zeer nabij 's vijands stelling.

* * *

De Japanners toonden, zoowel in 1877 als in 1894 en '95, eene bijzondere voorliefde voor het ageeren gedurende den nacht. In den regel werd er dan naar gestreefd ook den aanval op 's vijands stelling nog vóór het aanbreken van den dag door te zetten; gelukte dit niet, dan was toch van de duisternis partij getrokken om het doel ongedeerd nabij te komen.

Ook tot het overwinnen van moeilijkheden, die bij dag onder 's vijands vuur groote bezwaren zouden kunnen opleveren, werd van den nacht gebruik gemaakt, b. v. tot het overbruggen of doorwaden van rivieren, het overschrijden van moerassige gedeelten en rijstvelden.

Veelal ontvingen de troepen dan de bevelen onverwacht, zoodat de tegenpartij niet door spionnenberichten gewaarschuwd kon zijn of in verkeerde berichten een valsch vertrouwen stelde.

* * *

Ten einde de belemmeringen, welke groote massa's in lange colonnes marcheerende ondervinden, tot een minimum te brengen, werd door de groote legerafdeelingen in meerdere colonnes opgerukt. Bij den grooten afstand tusschen de wegen onderling en door de onbegaanbaarheid van het tusschengelegen terrein, was het verband van het geheel dan in den regel niet

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zóó verzekerd, dat het „*gescheiden marcheeren maar vereenigd strijden*" gewaarborgd ware geweest, als de tegenpartij het gewaagd had de onderdeelen afzonderlijk aan te tasten.

* * *

De tactiek: de aandacht van den verdediger door een schijnaanval af te leiden van het punt waarop de hoofdaanval gericht zal zijn, werd door de Japanners in bijna elk gevecht toegepast. Maar de schijnaanval werd daarbij doorgaans zóó ver doorgezet, dat hij ten slotte het karakter van een nevenaanval kreeg. Dit maakte het moeilijk hem van den hoofdaanval te onderscheiden. Die hoofdaanval zelf tastte den vijand bij voorkeur in eene der flanken, soms in den rug aan.

* * *

Nadat tot een aanval besloten was, werd de inleiding van het gevecht gewoonlijk door eene colonne volbracht, die onder bescherming van artillerievuur (voornamelijk granaat-kartetsen) in kleine afdeelingen veld won. Deze hielden verband zonder angstvallig op samengaan te letten. Onder 's vijands werkzaam vuur gingen zij met sprongen, in den looppas, vooruit.

Sterke reserves werden voorloopig achtergehouden om den aanval door te voeren; traden deze later op, dan werden zij zoo noodig tot de laatste groep gebruikt.

* * *

Was de overwinning behaald en waren nog reserve-afdeelingen beschikbaar, dan zetten deze de vervolging krachtig door, terwijl de in den strijd opgeloste troepen verzameld werden.

* * *

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Waar de Chineezen tot uitvallen overgingen, werden deze door tegenaanvallen liefst in de flank bestreden.

* * *

Brandstichting werd krachtig tegengegaan, waar het gelden moest als straf voor de bewoners van plaatsen of als uiting van brooddronkenheid. Daarentegen werd het als strijdmiddel, om den vijand te verplichten een punt te ontruimen, meermalen toegepast.

Kunstwerken werden evenzoo ontzien, waar de oorlogsnoodzaak het tegendeel niet gebood. De noodige vernielingen hadden door middel van schietkatoen plaats.

* * *

Pleit hetgeen bij de strategie gezegd is reeds voor den ondernemingsgeest van den japanschen krijgsman, hier zij nog vermeld, dat hij zeer stout is bij de tactische ondernemingen, zoowel van den grooten als van den kleinen oorlog. Het moeilijkste terrein, het meest afwisselende klimaat, slechte wegen, groote afstanden weerhielden groote afdeelingen noch kleine patrouilles van het volvoeren van zware opdrachten, zelfs tot in den rug van 's vijands hoofdmacht.

* * *

Ook in den zeeoorlog waren de Japanners zeer doortastend, al bepaalde hij zich in hoofdzaak tot kleine ontmoetingen.

Er is in den chineesch-japanschen oorlog maar één zeegevecht geleverd, waarbij wederzijds eenigszins aanzienlijke krachten in den strijd kwamen. Het was

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat van den 17en september 1894, bij de Hai-sang eilanden (golf van Korea), dat ook wel de slag van „de Yalu" genoemd wordt, naar de rivier die nabij het tooneel van den strijd uitmondt. Aan elke zijde streden 12 schepen. De Chineezen trachtten de hunne zooveel mogelijk bij elkander te houden. De Japanners verdeelden hunne macht in 3 smaldeelen, waarvan 2 in tegengestelden zin om de chineesche schepen heen cirkels beschreven, terwijl de overblijvende slechte schepen in reserve werden gehouden.

De overwinning was beslist aan de japansche zijde. Bij de beoordeeling van dit resultaat moet in aanmerking genomen worden, dat dit niet alleen aan de beschreven tactische lijnen te danken is, maar dat de japansche marine in oefening en geest ver boven de chineesche stond, al was het materieel der laatste wellicht wat beter.

* * *

De onderaanvoerders van leger en vloot toonden over het algemeen eene groote mate van zelfstandigheid en initiatief, zoowel bij de handelingen in den strijd, als bij de onderhandelingen, als bij de behandeling van zaken, waarvoor zij zonder bevelen kwamen te staan. Maar daarnaast bleven zij de ondergeschiktheid van hunne rol indachtig, door het op eigen gezag volbrachte ten spoedigste ter kennis van de belanghebbende autoriteiten te brengen. Die moed tot handelen op eigen verantwoordelijkheid werd van hooger hand zeer gesteund.

Zoo werd vlug gehandeld en bleef het hoofdkwartier toch goed op de hoogte van den stand van zaken.

* * *

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De japansche officier stelt een smetloozen naam hooger dan het leven. Die deugd werd tot in het overdrevene doorgevoerd. De commandant van eene colonne, die door onvoorziene omstandigheden, geheel buiten zijn toedoen, zoodanige vertraging ondervond dat zij hare opdracht niet kon volvoeren, beging zelfmoord, niettegenstaande het oponthoud geen ingrijpende gevolgen had. Een compagniescommandant, die na langdurige ziekte op zijn verzoek aan een gevecht deel nam, doch daarbij weder instortte en het slagveld moest verlaten, keerde later naar de plek waar dit gebeurd was terug en schoot zich daar een kogel door het hoofd. Toen Saigo, de leider van den opstand in 1877, zag dat alle hoop op succes verdwenen was, verzocht hij een zijner adjudanten hem het hoofd af te slaan; deze voldeed aan dit verzoek en sneed zich zelf daarna den buik open. Een honderdtal der voornaamste opstandelingen pleegde daarop mede zelfmoord!

Naast deze overdreven uitingen — een overblijfsel van den tijd, toen de japansche edelman er zeer licht toe overging zich den buik open te snijden, als hij vreesde in ongenade te vallen of als tegenspoed hem trof — staan vele verheven gevallen van zelfverloochenende plichtsbetrachting. In den strijd stelden de officieren zich zeer op den voorgrond, waardoor het percent hunner verliezen dan ook aanmerkelijk hooger is dan dat der mindere militairen.

* * *

De japansche troep is taai en volhardend. Meermalen bleef hij tijdens den oorlog van 1894 en '95 van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

laat in den nacht tot in den namiddag in „actie" zonder gelegenheid te hebben voedsel te gebruiken.

* * *

Tracht men het optreden van het moderne japansche leger met enkele woorden te karakteriseeren, dan kan het oordeel luiden :

Het muntte uit door kalmte bij het overleggen van het plan, door moed bij het uitvoeren daarvan, maar een te groot vertrouwen op zijn geluk bracht het vaak tot een overmoed, die alleen onbestraft is gebleven door gebrek aan beleid bij de tegenpartij.

* * *

Een leger dat zich tegen de Japanners tot het strategisch defensief moet bepalen, zooals het onze b. v. bij een eventueelen strijd op Java, zal de overwinning alleen kunnen behalen door de verdediging toch zooveel mogelijk offensief te voeren, daarbij steunende op eenen uitgebreiden zeef actieven verkenningsdienst.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Slotwoord.

In de eerste helft der 19de eeuw waren China en Japan beide gesloten. De metalen vuisten van de europeesche machten en van Noord-Amerika beukten op de afsluiting. China bleef in de struisvogelpolitiek volharden, doof en blind, in de hoop dan zelf ook niet gestoord te worden. Japan opende na eenige aarzeling de oogen, het ontweek de moeilijkheden niet, maar wierp zich dapper op de oplossing ervan. En thans?— China is een onmachtige reus, die bestaat bij de genade van de onderlinge ijverzucht van de vreemde mogendheden. Het kleine Japan is een staat met wiens wenschen en willen door alle mogendheden rekening wordt gehouden.

Uit dezelfde omstandigheden werd China's vernedering en Japan's verheffing geboren.

* * *

De Vereenigde Staten van Noord-Amerika eischten de openstelling van Japan en verkregen haar; terstond vloeiden de vertegenwoordigers der andere staten in Japan samen, evenals zij in China gedaan hadden. Maar zij leerden de Japanners als energieke

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tegenstanders kennen, elke daimio bleek tot ernstigen strijd bereid. Bij de opening van Japan liet dit land geen enkele veer. China bleef aristocratisch kracht en leer putten uit de overoude geschiedboeken, de teekenen des tijds te veel minachtend. China werd deerlijk geplukt.

* * *

Noord-Amerika koos partij voor de Cubanen in hunnen opstand tegen Spanje. Spanje had het recht aan zijne zijde; het kon op eene geschiedenis wijzen, waardoor het zich zelfs het vaderschap van Amerika mocht toezeggen, maar het was niet voorbereid op een ernstigen strijd; en nu de strijd gekomen was, ging van de natie veel heilige verontwaardiging maar geen kracht, geen wils-, geen geestkracht uit. Spanje verloor niet alleen Cuba [1]) in Amerika, maar tevens de Philippijnen [2]) in Oost-Azië, die toch zeker niet binnen de grens van de Monroe-leer vallen.

Maar of Amerika ze hebben zal, de Philippijnen? De bewoners, sterk in willen en durven, betwisten de inlijving van hun land en zetten den strijd om de vrijheid, dien zij tegen Spanje begonnen waren, tegen Amerika voort.

* * *

Amerika richtte eerst zijne aandacht op Japan, daarna op de Philippijnen, in die lijn volgt Nederlandsch-Indië het naast.

* * *

[1]) Buur van onze west-indische bezittingen, die door het graven van het Nicaraguakanaal grooter beteekenis zullen krijgen.

[2]) Naaste buren van Nederlandsch-Oost-Indië.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Eerst heeft Japan zich losgevochten van vreemde inmenging; slagen de Philippijnen erin hunne vrijheid te verwerven, dan wijst dezelfde lijn verder naar dat gedeelte van Nederlandsch-Indië, dat zich reeds het meest aan de inlandsche maatschappelijke toestanden heeft weten te ontworstelen, het christengebied van Noord-Selebes.

* * *

Bescheidenheid, hulpvaardigheid, nederigheid verdrongen onzen handel en onze staatkunde uit Japan.

* * *

Drie eeuwen geleden begon een groote strijd van westersche mogendheden in Oost-Azië. Een eeuw later was Nederland onbetwist grootvorst in den reuzenarchipel, Frankrijk's, Engeland's, Spanje's, Portugal's streven en het wederstreven der inlandsche potentaten ten spijt. In 1720 stonden de actiën der O. I. Compagnie op 1080 pCt.! Nederland dreef toen op eigen kracht.

Eene eeuw geleden begon andermaal een strijd der westersche mogendheden in Oost-Azië, maar het waren toen maar meer Frankrijk, Engeland en Nederland die meestreden. Nederland echter alleen om zich alom te zien verdrijven. Nederland zocht zijne kracht toen bij anderen.

De zucht tot het beëindigen van alle bestaande en het voorkomen van nieuwe geschillen op staatkundig gebied, deed de mogendheden in 1814 de vroegere koloniën meerendeels aan Nederland teruggeven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Thans is er weer een strijd der westersche mogendheden in Oost-Azië, maar *nu* spreken, behalve de vroegere staten, Rusland en Duitschland krachtig mee, *nu* breekt Amerika zich een weg ruw door de staatkunde der andere staten heen, *nu* vormt Japan zich een leger en een vloot veel sterker dan noodig om zijn gebied te verdedigen, *nu* vechten de Philippijnen zich wellicht vrij, *nu* mag als zeker gelden dat wie koloniën verliest er niet op mag rekenen ze ooit goedschiks terug te krijgen, en nu blijft Nederland, de voorname oost-aziatische mogendheid, de grootste koloniale mogendheid aldaar, tijdens den kolonialen strijd zijne kracht zoeken in — bezuinigen.

* * *

Nederland maakt zich tot een zwakken staat met rijken buit. Het hoopt alles van zijn God en zijn verleden! Maar het christendom verbiedt ons aan een God van Nederland te gelooven, en het eerbiedwaardige verleden — wat is er van Sparta, het Romeinsche rijk, Karthago geworden?

* * *

Ontginnen en ontwikkelen van de bronnen van rijkdom en welwaart in het eigen gebied, rijkdom en welvaart aantrekken van buiten, zelfvertrouwen en geestkracht voeden, dit alles beschermen door voldoende strijdmiddelen, dat is wat eerbied afdwingt naar buiten en naar binnen; dat is de waarschuwing dat een staat niet te nemen, eene opperheerschappij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

niet af te werpen is; je maintiendrai! De staat die zich sterk toont voorkomt den strijd, die welke zich zwak maakt lokt hem uit.

* * *

Een rijk, dat voor een groot gedeelte uit onbekend land bestaat, dat de schatten van zijn bodem zelfs in het bekende land nog niet kent, dat zijne onderdanen in menige streek nog op een zeer laag pijl van beschaving weet, dat zijne verdedigingsmiddelen buiten staat weet om een dreigend gevaar af te wenden, vindt zijn heil en rijkdom niet door het bezuinigen van duizenden, maar door het besteden van millioenen.

* * *

Wij weten wat Japan *als vriend* bij kan brengen, wat het *als neutraal* beteekenen kan, die wetenschap kan te eenigen dage van groot nut zijn, maar wij mogen er niet anders op rekenen dan op een toevallige bate.

Wij weten ook wat Japan *als vijand* zal kunnen beteekenen. Willen wij macht tot spreken, kracht tot voortbestaan behouden in Oost-Azië, dan moeten wij daarmede rekening houden; Japan zelf, door zijn wel en wee, tot leering, maar ook China, ook Spanje tot waarschuwing.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bronnen

waaruit tot het samenstellen van dit werk is geput.

(ALPHABETISCH.)

ALCOCK. R. The kapital of the Tycoon.

idem. Three years in Japan.

BARROW. G. E. Military Japan (the United service magazine 1893).

idem. Military Japan after the war (the United service magazine 1896 I).

BOUHOURS. D. La vie de François Xavier, apostre des Indes et du Japon.

BROCKHAUS. Lexikon (geeft bronnen op blz. 862, 869 en 873).

DE CASEMBROOT. JHR. F. De Medusa in de wateren van Japan.

VAN DER CHIJS. MR. J. A. Neêrlands streven tot openstelling van Japan voor den wereldhandel (1867).

CURZON. G. N. Problems of the far East.

DOEFF. H. Herinneringen uit Japan.

VAN DOREN. J. B. J. De openstelling van Japan voor de vreemde mogendheden in 1856.

DUBARD. M. La vie en Chine et au Japon.

DUBOIS DE JANCIGNY. M. Japon, Indo-Chine, etc.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Eissenhardt. F. Der Ausbau der Flotte Japans (internat. Revue über die ges. Armeën und Flotten, October 1897).

Engelbrecht. J. H. De ontwikkeling van Japan, met het oog op „het Gele Gevaar," (Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië, september 1897).

Ferrand. M. C. De slag bij Yalu en zijne gevolgen voor den bouw van oorlogsschepen (Marineblad, 1896—97).

Flauds. H. Nine years in Nippon.

Hawks. F. S. Narrative of the expedition of an American squadron to the China seas and Japan, performed in the years 1852—53 and 54, under the command of commodore M. C. Perry.

von Hesse-Wartegg. E. China und Japan (1897).

Huijssen van Kattendijke. W. J. C. Ridder. Uittreksel uit mijn dagboek.

Inagaki. M. Japan and the Pacific, and a Japanese view of the Eastern-question.

de Jonge. Jhr. Mr. J. K. J. De opkomst van het Nederlandsche gezag in Oost-Indië.

Jukichi Inouge. Japan-China war.

Kaempfer. E. Geschichte und Beschreibung von Japan (1777—79).

„ Histoire naturelle, civile et ecclésiastique de l'empire du Japon (1729).

Kalff. S. Japansche schetsen.

van Kampen. N. G. Geschiedenis der Nederlanders buiten Europa (1833).

Lauts. Prof. G. Japan in zijne staatkundige en burgerlijke inrigtingen en het verkeer met Europeesche natiën (1847).

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

LEHAUTCOURT. P. L'armée et la marine Japonaises.
VON LÖBELL's Jahresberichte, 1894.
LOONEN. CH. Le Japon moderne.
METCHNIKOFF. L. L'empire Japonais.
MARRIS. J. Advance Japan.
NACHOD. O. Die Beziehungen der Niederländischen Ostindischen Kompagnie zu Japan im 17en Jahrhundert.
POMPE VAN MEERDERVOORT. JHR. J. L. C. Vijf jaren in Japan, 1857—1863.
RAFFLES. TH. ST. History of Java.
RASCHE. E. Land und Volk der Japaner (geeft bronnen).
REED. E. J. Japan. History, traditions and religions.
SAUVAGE. (LE LIEUTENANT). La guerre Sino-Japonaise (geeft bronnen).
VAN SCHERMBEEK. Een en ander uit mijne militaire loopbaan in Japan. (Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, october 1888).
VON SIEBOLD. P. F. Nippon. Archiv zur Beschreibung von Japan.
THOMSON. L. W. J. K. De oorlog tusschen China en Japan (Indisch Militair Tijdschrift 1895 II).
THORN. W. The conquest of Java (laatste gedeelte: commercial intercourse with Japan).
VILLETARD. E. Le Japon.
VLADIMIR. The China-Japan war.
VON WENCKSTEIN. Bibliography of the Japanese empire. 1859—1893.
WICKEVOORT CROMMELIN. H. S. M. Een herlevend volk.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Brochures, *artikelen*, *periodieken*, waarvan de schrijvers niet vermeld zijn.

Almanach für die k. u. k. Kriegsmarine; 1898.
Chronicle and Directory for China, Japan, a. s. o. for 1898.
Consulaire verslagen en berichten, tot 1898.
Handelingen van de Staten-Generaal, met de bijlagen; 1896—98.
Jaarboek van de Koninklijke Nederlandsche zeemacht.
Jaarcijfers uitgegeven door de centrale commissie voor de statistiek; koloniën.
Javasche Courant van 8 februari en van 12 april 1898.
Naval annual; 1887—1897.
(Japanese) Post-Bellum Finance; 1897.
Rapport over de japansche aangelegenheden, uitgebracht door den minister van koloniën (1855).
Revue militaire de l'étranger; 1888 II, 1894 I, 1895 I en II.

Bovendien zijn eenige cijfers en gegevens ontleend aan overzichten of korte berichten voorkomende in dagbladen, tijdschriften of andere periodieken, in het bijzonder in de „Almanach de Gotha", de „Army and Navy Gazette", het „Indisch Militair Tijdschrift", de „Internationale Revue über die ges. Armeën en Flotten", de „Japan-Weekly-Mail", het „Marineblad", de „Revue Maritime" en het „Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië".

PERPUSTAKAAN NASIONAL
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

AGUS BUDI S.
3-6-94

PNO 05194-94

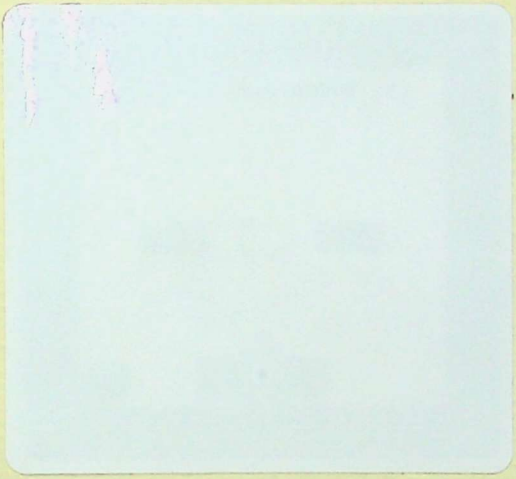

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA